



PROTECT II

Rozvíjanie kapacít v oblasti odhadu nebezpečenstva a
manažmentu bezpečia na ochranu žien ohrozených
zvlášť závažnými formami násillia

Tréningový materiál

Rozvíjanie kapacít v oblasti odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia na ochranu žien ohrozených zvlášť závažnými formami násillia, Viedeň 2012



Manažment a koordinácia projektu: WAVE – Rosa Logar, Ute Rösemann, Regina Webhofer, Melissa Johnston

Autorky:

WAVE – Ute Rösemann, Rosa Logar, Branislava Marvanová Vargová

De Montfort University – Professor Hazel Kemshall, Sarah Hilder

Co-ordinated Action Against Domestic Abuse (CAADA) – Hannah Fisher

Redakcia: redaktorka Sarah Hilder, **korektúra a grafický návrh** Maxine Armstrong

slovenský preklad Sylvia Králová, **redakcia slovenského prekladu** Jana Cviková

Vydala: WAVE – Women Against Violence Europe, European Network and European Info Centre Against Violence
Bacherplatz 10/4, A-1050 Vienna, Austria

Všetky práva vyhradené. Bez písomného súhlasu vydavateľskej organizácie nesmie byť žiadna časť tejto publikácie kopírovaná, uložená v rešeršných systémoch ani ďalej šírená v inej forme, či už elektronicky, elektrostaticky, mechanicky, fotokópiami, audio a video nahrávkami alebo iným spôsobom.

WAVE nezodpovedá za obsah akýchkoľvek externých zdrojov informácií, ako sú knihy a webové stránky, na ktoré odkazuje tento materiál.

Projekt PROTECT II finančne podporila Európska komisia v rámci programu Daphne.



Na financovaní projektu PROTECT II sa podieľajú Spolkové ministerstvo práce, sociálnych vecí a ochrany spotrebiteľov a Spolkové ministerstvo pre hospodárstvo, rodinu a mládež Rakúska a Mesto Viedeň, oddelenie pre záležitosti žien a oddelenie pre rozmanitosť a integráciu.



Obsah

Obsah	1
Predslov	3
Ako používať tento tréningový materiál.....	4
Slovník projektu Protect II.....	9
Úvod	13
Modul 1.....	21
1.1 Z čoho vychádzate?	21
1.2 Rozvíjanie zhodného chápania problematiky	29
1.3 Princípy posilnenia, angažovanosti a podpory.....	36
1.4 Partnerský prístup: čo to je a prečo je dôležitý?	44
1.5 Rozvíjanie spoločného prístupu k odhadu nebezpečenstva	60
Modul 2.....	67
2.1 Rozvíjanie účinných inštitucionálnych rámcov pre odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia	68
2.2 Identifikácia stupňa nebezpečenstva a rizikových faktorov	76
2.3 Odhad nebezpečenstva	92
2.4 Plánovanie bezpečia	105
2.4.1. Ochrana detí	114
2.5 Princípy účinných multiinštitucionálnych porad o individuálnych prípadoch ..	122

—

Predslov

Tento tréningový materiál vznikol v rámci projektu DAPHNE pod názvom PROTECT II (číslo projektu JLS/2009-2010/DAP/AG/1253). Projekt finančne podporila Európska komisia a na jeho financovaní sa podieľali aj Spolkové ministerstvo práce, sociálnych vecí a ochrany spotrebiteľov Rakúska a Mesto Viedeň, oddelenie pre záležitosti žien a oddelenie pre rozmanitosť a integráciu.

Projekt realizovali odborníčky z osemnástich partnerských organizácií z trinástich krajín (Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Francúzsko, Chorvátsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Slovensko, Španielsko, Švédsko, Taliansko a Veľká Británia) spoločne s ôsmimi odborníčkami z akademického prostredia ako členkami poradného výboru (ich mená sú uvedené nižšie).

Ďakujeme všetkým, čo sa zapojili do projektu, za prínos k jeho realizácii.

Úplný zoznam odborníčok a partnerských organizácií uvádzame na konci tohto materiálu.

Členky poradného výboru projektu PROTECT II

- Sonia Chirinos Rivera, sudkyňa, Špeciálny súd pre domáce násilie, Španielsko
- Daniela Gloor, Social Insight, Švajčiarsko
- Carol Hagemann-White, Univerzita Osnabrück, Nemecko
- Birgitt Haller, Inštitút pre výskum konfliktov, Viedeň, Rakúsko
- Marianne Hester, Univerzita Bristol, Veľká Británia
- Amanda Robinson, Univerzita Cardiff, Veľká Británia
- Renée Römkens, Univerzita Tilburg, Holandsko
- Sylvia Walby, Univerzita Lancaster, Veľká Británia

Ako používať tento tréningový materiál

V záujme maximálnej využiteľnosti tohto tréningového materiálu v celej Európe, neodkazujeme na žiadne špecifické regióny alebo krajiny. V tomto materiáli zohľadňujeme skutočnosť, že napríklad právne rámce na podporu žien, ktoré zažili domáce násilie, sa líšia vzhľadom na svoju existenciu, vývoj a implementáciu. Preto je na každom používateľovi alebo používateľke a na každej trénerke a trénerovi, aby zvážili špecifické podmienky svojej krajiny a kontext, v ktorom sa snažia upozorniť na preberané témy.

Štruktúra a obsah

Tento materiál môžu využívať individuálne záujemkyne a záujemcovia, ktorí si ho stiahnu z webovej stránky WAVE, primárne má však slúžiť pre trénerky a trénerov ako zdroj informácií o možnostiach a prínose multiinštitucionálneho partnerstva pri riešení vysokého stupňa nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia.

Modul 1 sa zaoberá argumentáciou v prospech spolupráce inštitúcií v prípadoch, keď v dôsledku domáceho násillia žene hrozí vysoký stupeň nebezpečenstva. Pravdepodobne bude tento materiál zvlášť užitočný pri práci s tými skupinami alebo osobami, ktoré o zmysle takejto spolupráce ešte nie sú presvedčené, alebo tam, kde možno očakávať nejakú mieru odporu. Stručne načrtáva prínos spolupráce a predstavuje niektoré z prvých kľúčových krokov, ktoré sa dajú urobiť pri budovaní multiinštitucionálnej spolupráce v konkrétnych prípadoch násillia.

Modul 2 sa venuje špecifickým aspektom multiinštitucionálnej spolupráce pri identifikácii a odhade vysokého stupňa nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia a pri manažmente bezpečia. Modul preberá aj otázky súvisiace s multiinštitucionálnymi poradami o individuálnych prípadoch, s dobrou praxou v tejto oblasti a s dosahovaním prvých realistických krokov.

Ak máte tento materiál v rukách po prvýkrát, pozrite si ho postupne celý a potom možno zistíte, že sa chcete vrátiť k jeho konkrétnym častiam alebo sa pri tvorbe vlastného tréningu môžete rozhodnúť, že niektoré časti a aktivity sú pre vašu cieľovú skupinu užitočnejšie ako iné. Napríklad ak trénujete niekoľko profesijných skupín, ktoré majú malé alebo žiadne skúsenosti so vzájomnou spoluprácou, potom je na začiatok dobrý **Modul 1**. Predtým ako prejdete k **Modulu 2**, je dôležité predstaviť základné princípy a koncepcie chápania násillia, z ktorých tento tréningový materiál vychádza. (Pozri **Diagram 0.1, rôzne spôsoby, ako používať tento tréningový materiál**.)

Ak trénujete profesijné skupiny, ktoré už majú skúsenosť so spoluprácou v prípadoch domáceho násillia, kde sa odhaduje vysoký stupeň nebezpečenstva, možno budete chcieť začať **Modulom 2**. Tento modul sa zameriava na praktickú stránku identifikácie nebezpečenstva, na porady o individuálnych prípadoch násillia a na partnerskú spoluprácu inštitúcií pri plánovaní bezpečia. Predtým ako sa rozhodnete pre najpodstatnejší obsah **Modulov 1 a 2**, môžu byť pre vás užitočné aktivity zamerané na partnerstvo v **Časti 1.4**, aby ste mohli určiť typ, úroveň a účinnosť partnerskej spolupráce svojej cieľovej skupiny na miestnej úrovni.

Moduly sú rozdelené na časti. To znamená, že pri tréningu môžete využiť tie časti modulu, ktoré sú pre vašu cieľovú skupinu najdôležitejšie, a každú časť modulu si môžete stiahnuť a vytlačiť samostatne. Každá časť modulu začína úvodom a prehľadom tém, vrátane zhrnutia hlavných myšlienok a poznatkov, ku ktorým by ste prácou s danou časťou mali dospieť.

Nájdete tam aj podrobnosti o výskume a ďalšiu literatúru k danej téme. Ak si tento materiál stiahnete s úmyslom použiť ho pre trénerskú prácu, budete sa cítiť istejšie, ak ste sa tejto problematike už v minulosti venovali a pri príprave zvažíte, ako na dané témy môže zareagovať vaša cieľová skupina.

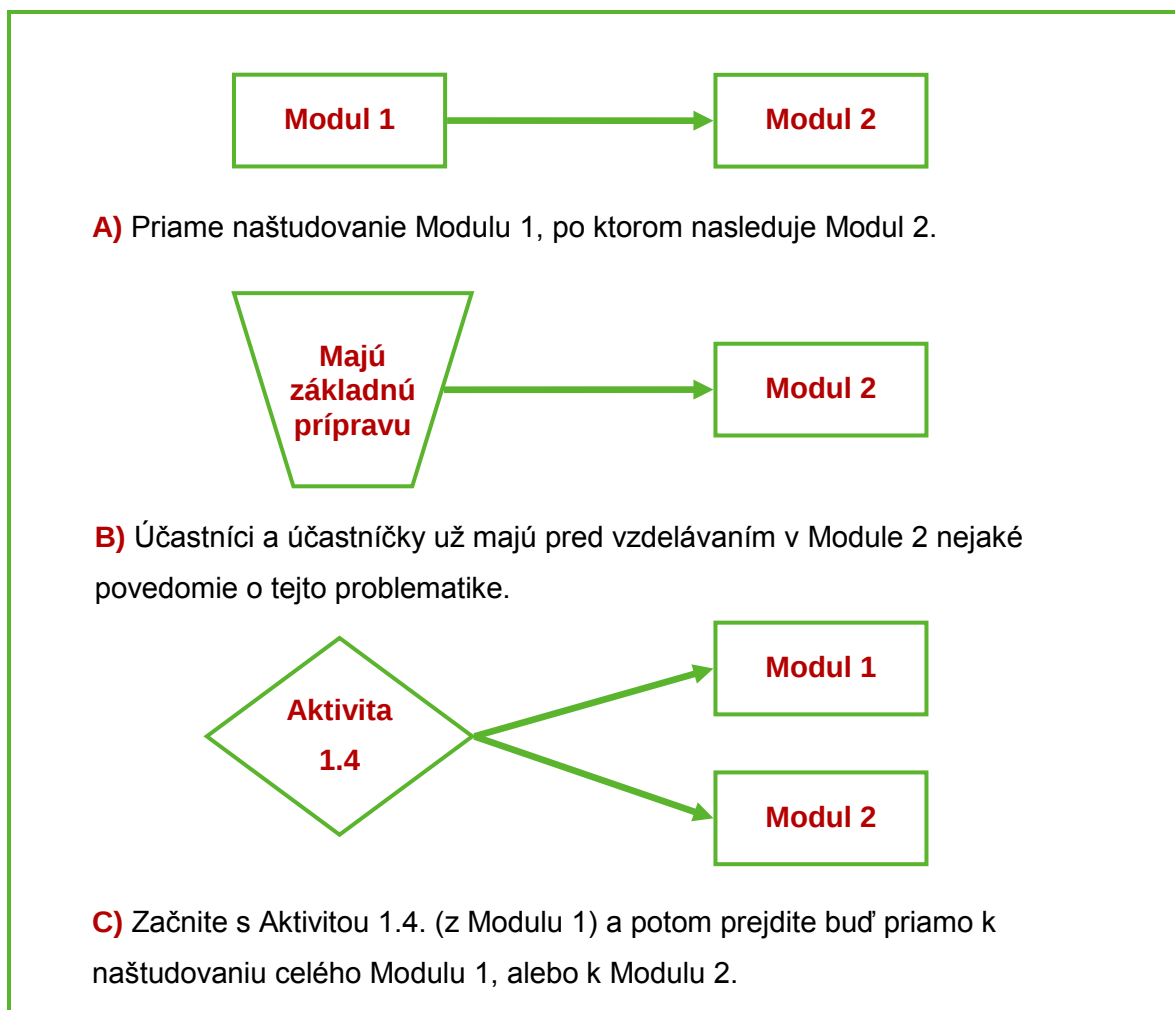
Každá časť obsahuje aspoň jednu podpornú aktivitu, v ktorej sú stručné informácie o potrebných pomôckach, cieľoch aktivity, časovom rozvrhu aktivity a kópie pracovných listov pre účastníčky a účastníkov.

Poznámka pre trénerky a trénerov

Na webovej stránke WAVE s materiálmi na stiahnutie nájdete pre uľahčenie prípravy tréningov ešte jednu prílohu, ktorá obsahuje všetky odporúčané časti prezentácie a pracovné listy, ktoré sú súčasťou tohto materiálu.

Odporúčame, aby ste si našťudovali zdroje špecifické pre svoju krajinu, a získali tak informácie a údaje, ktoré v každej časti modulu podporia osvojovanie kľúčových poznatkov. Je pravdepodobné, že takéto zdôraznenie významu témy pre národný, regionálny a miestny kontext zvýši dôveryhodnosť absolvovaného tréningu.

Diagram 0.1, Tri rôzne spôsoby, ako používať tento materiál



V prípade potreby môžete využiť aj rady, ako pracovať so spätnou väzbou. Sú primárne určené tým, čo materiál používajú na trénerskú prácu. Ak s materiálom pracujete ako individuálne osoby, prečítajte si rady, ako pracovať so spätnou väzbou, až potom, keď si urobíte danú aktivitu. Potom sa na ňu pozrite a porozmýšľajte, či sa nevynárajú ešte nejaké otázky, ktoré vám predtým nenapadli.

Seminár pre trénerky a trénerov

Seminár pre trénerky a trénerov sa bude konať v máji 2012 vo Švédsku v rámci projektu Protect II a po ňom sa uskutočnia štyri regionálne podujatia. Po absolvovaní semináru budú účastníčky môcť viesť podobné tréningové programy vo svojich krajinách.

Požiadavky na trénerky a trénerov:

- Aspoň dvojročná skúsenosť s prácou so ženami, ktoré zažili násilie.
- Používanie prístupu, ktorý sa zameriava na ženy zažívajúce násilie, a chápanie domáceho násilia na ženách ako rodovo podmieneného násilia.
- Skúsenosti s prácou so skupinou a podľa možnosti aj s trénerskou prácou.

Pre ďalšie rozbehnutie tréningov je veľmi užitočná účasť skúsených pracovníčok zo špecializovaných organizácií na podporu žien. Tento tréningový materiál zdôrazňuje aj skutočnosť, že účasť riadiacich pracovníkov a pracovníčok z relevantných inštitúcií na takomto tréningu, môže pomôcť vybudovať strategický rámec na podporu rozvíjania dobrej praxe v tejto oblasti.

Tréningový materiál je dostupný na webovej stránke WAVE www.wave-network.org v týchto jazykoch: angličtina, bulharčina, čeština, francúzština, nemčina, poľština, slovenčina, španielčina, švédčina a taliančina.

Svoje otázky adresujte:

WAVE (Women Against Violence Europe)

European Network and European Info Centre Against Violence

Bacherplatz 10/4, A-1050 Vienna, Austria

Ako používať tento tréningový materiál

Slavník projektu Protect II

Domáce násilie, násilie (páchané) na ženách a ich deťoch, rodovo podmienené násilie

Tento vzdelávací materiál sa zaoberá násilím, ktoré na ženách a ich deťoch páchajú muži, a to najmä výskytom násilia v domácom prostredí. Hoci si uvedomujeme skutočnosť, že aj iní členovia domácnosti sa stávajú obeťami násilia, ženy sú naďalej vystavené násiliu v omnoho väčšej miere. Násilie páchané na ženách má priamy alebo nepriamy vplyv aj na deti. V tomto kontexte sa násilie vzťahuje na všetky formy fyzického, sexualizovaného a psychického násilia podľa definícií v medzinárodných dohovoroch a rezolúciách (pozri časť **Úvod – Definície**, s. 18).

Obeť; žena, ktorá zažila násilie; žena

Aj keď sa označenia „obeť“, „žena, ktorá zažila násilie“, a „žena“ v tomto materiáli používajú ako ekvivalenty, existujú medzi nimi isté rozdiely. Termín „obeť“ sa vo všeobecnosti častejšie používa v kontexte zákonov a práv týkajúcich sa uznania skutočnosti, že ženám a deťom, ktoré zažili násilie, sa stala neprávosť a že majú právo na spravodlivosť, ochranu a odškodnenie. Pojem „žena, ktorá zažila, resp. prežila násilie“, súvisí so skúsenosťou s násilím a rešpektuje fakt, že ženy násilie nielen „trpia“, ale sa mu snažia aktívne zabrániť, vzdorujú mu a vyrovnávajú sa s ním. Označenie „žena“ sa používa v záujme posilnenia ženy zažívajúcej násilie a poukazuje na aktivitu žien postihnutých násilím v procese prevencie a intervencie, ako aj na to, že tieto ženy nie sú iba objektmi nejakého procesu a že sú takpovediac „odborníčkami zo života“, čiže sa stali odborníčkami na základe vlastnej skúsenosti s násilím.

Orientácia na obeť

Tento materiál považuje za hlavnú prioritu potreby a práva žien – obetí.

Materiál podporuje používanie rodovo kompetentného prístupu k službám pre ženy, ktorý vychádza z odlišnosti násilia páchaného na ženách v domácej sfére od iných foriem násilia.

Podporné služby pre ženy

Termín „podporné služby pre ženy“ pokrýva obrovské množstvo špecializovaných služieb zameraných na podporu žien, ktoré zažili násilie, a na podporu ich detí. Patria k nim bezpečné ženské domy, telefonické linky pomoci pre ženy, poradenské centrá pre ženy, krízové centrá poskytujúce pomoc v prípade znásilnenia a sexuálneho útoku, špecializované služby pre migrantky a ženy z etnických menšín, celoštátne krízové linky pre ženy, vyhľadávacia činnosť, nezávislá obhajoba práv v prípadoch domáceho násillia, intervenčné centrá a iné. Tieto služby majú spoločné to, že pri riešení príčin násillia využívajú rodovo špecifický prístup. Usilujú sa tiež aplikovať štandardy kvality, ktoré sa v tejto oblasti vytvorili v posledných troch desaťročiach.¹ Podporné služby pre ženy by mali v ideálnom prípade prevádzkovať nezávislé ženské mimovládne organizácie (MVO). Princíp nezávislosti je dôležitý pre garantovanie toho, že ich aktivity sa budú sústreďovať na ženy – obeť násillia a ich deti. Tieto organizácie by sa mali zameriavať výlučne na práva a podporu obetí a v žiadnom prípade by ich nemali ovplyvňovať ani riadiť politické strany, náboženské skupiny, štátne orgány ani akékoľvek iné inštitúcie.

Zároveň však rešpektujeme značný prínos iných organizácií – inštitúcií zriadených zo zákona a inštitúcií poskytujúcich všeobecné sociálne a zdravotné služby – k podpore žien, ktoré sa stali obeťami domáceho násillia, a ich detí. V niektorých krajinách je tento záväzok daných inštitúcií dostatočne rozvinutý a pre niektoré z nich aj právne záväzný.

Femicída

Pojem femicída označuje zabitie ženy mužom, konkrétne jej partnerom a bývalým partnerom.

¹ Pozri WAVE (2004) *Away from Violence. European Guidelines for Setting up and Running a Women's Refuge*. Viedeň: WAVE. (V slovenčine: *Cesta z násillia. Európske smernice pre zakladanie a prevádzkovanie bezpečných ženských domov*. Košice: Fenestra, 2008.)
Council of Europe (2008) *Council of Europe Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence (EG-TFV)-Final Activity Report*. Štrasburg: Council of Europe.
Kelly, L. and Dubois, L., London Metropolitan University (2008) *Setting the standard: A study on and proposals for minimum standards for violence against women support services*. Štrasburg: Council of Europe.
WAVE (2010) *WAVE Country Report. A Reality check on European services for women and children survivors of violence*. Viedeň: WAVE.

Nebezpečenstvo

Nebezpečenstvo sa týka akéhokoľvek ohrozenia obetí v kontexte domáceho násillia páchaného na ženách a ich deťoch.

Vysoký stupeň nebezpečenstva

Termín vysoký stupeň nebezpečenstva sa používa na označenie situácií, v ktorých sú ženy zažívajúce násillie a ich deti ohrozené závažným porušovaním práva na život, zdravie a slobodu, ako sú: femicída/zabitie, pokus o femicídu/zabitie; násillie spáchané nebezpečnými predmetmi; násillie spôsobujúce vážne zranenia, ktoré si vyžadujú naliehavé lekárske ošetrovanie; násillie spôsobujúce opakované zranenia; vyhrožovanie sa zabitím; závažný a opakovaný nátlak a kontrola; znásillnenie; prenasledovanie; obmedzovanie slobody; formy otroctva a mučenie.

Vysoký stupeň nebezpečenstva nie je charakteristikou obeť, ale vyjadruje stupeň nebezpečnosti páchatel'a. Obeť sa nedajú na základe hroziaceho nebezpečenstva rozdeliť do nemenných skupín, pretože „nebezpečenstvo“ je dynamický koncept a mení sa; každá obeť násillia môže zažiť situácie, ktoré vedú k zvýšeniu alebo zníženiu stupňa nebezpečenstva.

Odhad nebezpečenstva

Pojem odhad nebezpečenstva sa vzťahuje na proces identifikácie a posudzovania nebezpečenstva v konkrétnej situácii, pri čom sa využíva systematické vyhodnocovanie sledu rizikových faktorov a ako pomôcku možno použiť nástroje na odhad nebezpečenstva. Odhad nebezpečenstva by sa mal v pravidelných intervaloch prehodnocovať a mali by ho robiť zaškolení praktici a praktičky spoločne so ženami zažívajúcimi násillie, a to na základe vlastnej skúsenosti týchto žien.

Manažment bezpečia a manažment rizík

Manažment bezpečia a manažment rizík sa v tomto materiáli používajú ako ekvivalentné pojmy a týkajú sa na obeť orientovaných prístupov a opatrení proti násilliu, ktoré sa usilujú znížiť stupeň nebezpečenstva. V širšom kontexte, presahujúcom rámec tohto materiálu, sa termín manažment rizík často používa na preventívne opatrenia, ktoré sa primárne zameriavajú na správanie páchatel'a a okolnosti týkajúce sa páchatel'a. No všetky opatrenia nemožno takto jasne rozlíšiť a pri zasahovaní proti násilliu a pri znižovaní stupňa nebezpečenstva sú obe skupiny opatrení nevyhnutné.

Odborné stanovisko

V **Časti 2.2** a **Časti 2.3** tohto materiálu sa používa pojem „odborné stanovisko“. Vieme, že slovo „stanovisko“ môže mať v rôznych krajinách rôzne významy. Pre účely tohto tréningového materiálu ide o proces posudzovania, v ktorom odborníci a odborníčky využívajú svoje vedomosti, skúsenosti a expertízu na to, aby zvažili existujúce nebezpečenstvo. Stanovisko sa dá opísať ako „odborné“ iba vtedy, keď sa zakladá na znalosti čo najprecíznejších a najvýpovednejších rizikových faktorov, keď je výsledkom kvalitného vedenia rozhovoru a kvalitných techník na získavanie informácií a podložené vzdelávaním a tréningom. Stanoviská a rozhodnutia, ktoré sú výsledkom predsudkov, mylných presvedčení, nedostatočných vedomostí a neaktuálnych informácií, nepovažujeme za odborné.

Multiinštitucionálna spolupráca/multiinštitucionálne partnerstvá

Pojmy multiinštitucionálna spolupráca a multiinštitucionálne partnerstvá sa často používajú synonymicky. Vzťahujú sa na procesy a výstupy vyplývajúce z výsledkov práce rôznych inštitúcií, ktoré sa zaoberajú problematikou domáceho násillia páchaného na ženách a ich deťoch a ktoré sa zaviazali k spoločnej práci s cieľom zlepšiť jej celkovú efektivitu.

Pojem partnerstvo naznačuje, že sú si všetky inštitúcie rovné, čo, samozrejme, nezodpovedá skutočnosti. Inštitúcie sa líšia veľkosťou, mocou, postavením, štruktúrami, zdrojmi a okruhmi zodpovednosti. Tento materiál zdôrazňuje, že je dôležité venovať týmto rozdielom pozornosť, vyrovnávať ich tam, kde je to možné, a zvažovať ich vplyv na spoločnú prácu.

Multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch

Multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch využívajú ako špecifická forma multiinštitucionálnej spolupráce špeciálne metódy, ktoré zahŕňajú výmenu osobných informácií o ženách, ktoré zažili násillie, za účelom zlepšenia podpory, ochrany a posilnenia obetí a v záujme zníženia rizika, že utrpia ďalšiu ujmu.

Úvod

Zámer a ciele projektu PROTECT II

Medzinárodné politiky a výskumy² zdôrazňujú, že ženy zažívajú domáce násilie zo strany svojich partnerov nepomerne častejšie ako iné obeť násilia. Domáce násilie má buď priamy negatívny vplyv na deti, alebo nepriamy vplyv v dôsledku toho, že sú svedkami násilia (Rada Európy 2011).³ Tento tréningový materiál sa zameriava na ochranu a podporu týchto dvoch skupín obetí. Navrhované metódy a opatrenia sa však dajú použiť aj v prípade iných obetí domáceho násilia.

Počet žien, ktoré zabili ich partneri alebo bývalí partneri, je extrémne vysoký. Výskumný projekt Daphne realizovaný v roku 2006 zistil, že vo všetkých 27 členských štátoch EÚ zabijú za obdobie 12 mesiacov intímni (ex)partneri 1 400 žien.⁴ V roku 2010 realizovala organizácia WAVE v 9 partnerských krajinách prieskum zameraný na bezpečie a ochranu žien vystavených vysokému riziku násilia zo strany intímneho partnera.⁵ Výsledky projektu jasne ukázali, že vo všetkých skúmaných krajinách existujú nedostatky v systéme ochrany týchto žien a ich detí. Mimoriadne znepokojivé boli tieto skutočnosti:

- Využívané bezpečnostné opatrenia nepostačovali vždy na ochranu ženy a jej dieťaťa či detí. Napríklad zákonné opatrenia na vykázanie páchatel'a (tam, kde boli k dispozícii) nestačia na zaistenie bezpečia ženy a jej dieťaťa či detí v prípadoch s vysokým stupňom nebezpečenstva. V niektorých prípadoch môže toto opatrenie ženu dokonca ešte väčšmi ohroziť.
- V niektorých európskych krajinách nerozpoznali exekutívne orgány vždy závažnosť prípadov domáceho násilia s vysokým stupňom nebezpečenstva alebo ho nebrali vážne.
- Pri odhade nebezpečenstva, ak sa vôbec takýto odhad robil, sa často postupovalo nedôsledne a nesystematicky. Žena zažívajúca násilie pritom spravidla nebola súčasťou tohto procesu.

² Council of Europe (2011) Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul. Dostupné na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm> (V slovenčine: Dohovor o predchádzaní násiliu páchanému na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu.)

³ Tamtiež.

⁴ WAVE country report (2010). Dostupné na: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=23519&b=15>, s.5, cit. http://www.psytel.eu/files/violences/IPV%20EU_Mortality/IPV%20EU_Mortality%20Synthese_En.pdf. (V slovenčine: WAVE Správa o krajinách.)

⁵ WAVE Daphne projekt PROTECT – WAVE Daphne Project PROTECT – Identifying and Protecting High Risk Victims of Gender Based Violence – an Overview. Dostupné na: http://www.wave-network.org/images/doku/wave_protect_english_0309.pdf, s. 63 (V slovenčine: Identifikácia a ochrana žien vystavených riziku zvlášť závažného rodovo podmieneného násilia – prehľadová štúdia.)

PROTECT II je pokračovaním Daphne projektu financovaného Európskou komisiou. Jeho zámerom je poskytnúť odborníkom a odborníčkam v praxi a riadiacim pracovníkom a pracovníčkam inštitúcií a organizácií, ktoré pracujú so ženami v situácii vysokého stupňa ohrozenia v dôsledku domáceho násillia, nástroje, ktoré im pomôžu rozvíjať opatrenia na odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia za účelom ochrany týchto žien a ich detí. Tréningový materiál Protect II vychádza z poznatkov a s kúseností ženských MVO zo všetkých partnerských európskych krajín, ktoré pracujú s problematikou násillia páchaného na ženách, z celej škály akademických výskumov aj výskumov vychádzajúcich z praxe a práce štátnych inštitúcií a inštitúcií zriadených zo zákona.

Zúčastnené partnerské európske organizácie uplatňujú pri riešení tohto spoločenského problému rôzne východiská a používajú rozličné prístupy. Za účelom preskúmania modelov dobrej praxe a realistických krokov na ich implementáciu presahuje tento tréningový materiál rámec základných informácií a zvyšovania povedomia, na ktoré sa WAVE vo svojich dokumentoch sústreďovala v minulosti.

Tento materiál sa snaží podporiť rozvíjanie kapacít v oblasti odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia vo forme partnerskej spolupráce medzi MVO a štátnymi inštitúciami. Cieľom takýchto partnerstiev je predchádzať násilliu páchanému na ženách a poskytnúť každej žene lepšiu kvalitu života. Materiál navrhli a vyvinuli ako spoločný projekt pracovníčky WAVE, De Montfort University a CAADA v partnerstve s vyššie spomínanými kolegyňami z celej Európy.

Ideové zázemie: Európsky kontext a medzinárodné záväzky týkajúce sa predchádzania násilliu páchanému na ženách a ich deťoch

Jednotlivým štátom vyplývajú z národného práva, medzinárodného práva a zmlúv záväzky týkajúce sa prevencie násillia páchaného na ženách a deťoch a ochrany obetí. Na konferencii OSN o ľudských právach vo Viedni v roku 1993 došlo k významnému posunu v tom, že medzinárodné spoločenstvo uznalo existenciu tohto celosvetového problému.

Násilie páchané na ženách tu bolo uznané za porušovanie ľudských práv.⁶ Odvtedy sa ustanovili kľúčové práva obetí a povinnosti štátov a ich orgánov:

- Všeobecné odporúčanie č. 19 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) z roku 1992 uvádza, že násilie páchané na ženách je forma diskriminácie, a tým je súčasťou tohto dohovoru.⁷
- Výbor CEDAW sa zaoberal niekoľkými prípadmi násilia páchaného na ženách a upozornil na to, že zmluvné štáty majú pozitívny záväzok ochrániť ženy pred násilím a že „práva páchatelia nemôžu byť nadradené ľudským právam žien na život a fyzickú a psychickú nedotknuteľnosť“.⁸
- Európsky súd pre ľudské práva (Kontrová vs. Slovensko 2007, Tomasic vs. Chorvátsko 2009, Opuz vs. Turecko 2009) zastáva názor, že štátne orgány majú pozitívny záväzok prijímať preventívne opatrenia na ochranu jednotlivcov, ktorých život je ohrozený. Tento pozitívny záväzok vzniká tam, kde „štátne orgány v danom čase vedeli alebo mali vedieť o existencii skutočného a bezprostredného ohrozenia života identifikovaného jednotlivca trestnými činmi tretej strany a že v rozsahu svojej právomoci neprijali opatrenia, od ktorých sa, ak by boli rozumne posúdené, mohlo očakávať vyhnutie sa takémuto riziku“.⁹
- Cieľom¹⁰ Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu páchanému na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu je posilniť snahy o predchádzanie násiliu páchanému na ženách. Dohovor obsahuje podrobné ustanovenia na predchádzanie všetkým formám násilia páchaného na ženách a na trestanie násilia.

Dohovor vstupuje do platnosti po podpise 10 signatármi vrátane aspoň ôsmich členských štátov Rady Európy. K februáru 2012 dohovor podpísalo 18 európskych krajín.¹¹

Dohovor Rady Európy uvádza aj nasledovné:

Štáty sú povinné „začleniť rodovú perspektívu do implementácie a vyhodnocovania vplyvu ustanovení tohto dohovoru“ (článok 6).

⁶ United Nations (1993) Vienna Declaration. UN Document A/CONF.157/DC/1/Add.1.

⁷ United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) (1992) General Recommendation No. 19 on Violence against Women. New York.

⁸ United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) (2007) Views on communication No. 6/2005, CEDAW/C/39/D/6/2005, New York, par. 12.1.5.

⁹ European Court of Human Rights (2009) Judgement Case of Tomasic and others v. Croatia. Application no. 46598/06, Štrasburg.

¹⁰ Council of Europe (2011) Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul. Dostupné na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm> (V slovenčine: Dohovor o predchádzaní násiliu páchanému na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu.)

¹¹ Tamtiež.

A zároveň:

Štáty majú „prijat' a implementovať potrebné legislatívne a iné opatrenia, aby prijali a implementovali celoštátnu účinnú, komplexnú a koordinovanú politiku zahŕňajúcu všetky relevantné opatrenia na predchádzanie všetkým formám násillia v rámci rozsahu pôsobnosti tohto dohovoru a na boj proti nemu a aby ponúkli holistickú odpoveď na otázku násillia na ženách“ (článok 7).

Štáty sú povinné „vyčleniť potrebné finančné prostriedky a ľudské zdroje na primeranú implementáciu integrovanej politiky, opatrení a programov na predchádzanie všetkým formám násillia v rámci rozsahu pôsobnosti tohto dohovoru a na boj proti nemu, vrátane tých, ktoré sú realizované mimovládnyimi organizáciami a občianskou spoločnosťou“ (článok 8).

Štáty sú povinné chrániť obeť a musia „prijat' legislatívne a iné opatrenia potrebné na vykonávanie náležitej starostlivosti s cieľom predchádzania násilným činom, vyšetrenia a potrestania násilných činov v rámci rozsahu pôsobnosti tohto dohovoru, či už sú tieto činy páchané štátnymi, alebo neštátnymi aktérmi“ (článok 5).

Dohovor OSN o právach dieťaťa¹² (1989) tiež stanovil dôležité princípy ochrany detí pred násilím:

Článok 19 hovorí, že: „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou dohovoru, robia všetky potrebné zákonodarné, administratívne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, pred zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.“

Každé dieťa má právo na život bez násillia. Je to základné ľudské právo, ktoré je nadradené právam rodičov na styk s dieťaťom a na jeho zverenie do ich výchovy (pozri tiež **Časť 2.4.1 Ochrana detí** tohto tréningového materiálu).

¹² OSN (1989) Dohovor o právach dieťaťa. Dostupné na: <http://www.unicef.org/crc/>

Dohovor venuje zvláštnu pozornosť aj nebezpečenstvu ujmy a významu odhadu nebezpečenstva a manažmentu rizík:

Článok 51 – Odhad nebezpečenstva a manažment rizík

„Zmluvné strany prijímú potrebné legislatívne alebo iné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa posudzovanie smrteľného ohrozenia života a závažnosti situácie v prípadoch opakovaného násillia vykonávalo všetkými príslušnými orgánmi s cieľom zabezpečiť manažment rizík a poskytovať bezpečie a podporu alebo koordinovať opatrenia na dosiahnutie bezpečia a podpory.“

Dôležité opatrenia na predchádzanie násilliu páchanému na ženách prijala aj Európska únia. Napríklad od konca roku 2011 pracujú Európsky parlament a Rada Európskej únie na ustanoveniach Európskeho ochranného príkazu (EPO) na zabezpečenie ochrany obetiam násillia v prípadoch sťahovania z jednej krajiny EÚ do inej.

Opatrenia na predchádzanie násilliu páchanému na ženách sú tiež súčasťou stratégie rodovej rovnosti EÚ (pozri Stratégia rodovej rovnosti 2010 – 2015)¹³ a Európsky parlament prijal niekoľko uznesení o predchádzaní násilliu páchanému na ženách. Vo svojom uznesení z apríla 2011 poslanci a poslankyne parlamentu zdôrazňujú:

„... význam primeraného vzdelávania pre všetkých, ktorí pracujú s obeťami rodovo podmieneného násillia, zvlášť pre tých, ktorí zastupujú právny systém a exekutívne orgány, špeciálne pre políciu, sudcov, sociálnych pracovníkov a pracovníkov zdravotníctva.“

Uznesenie Európskeho parlamentu o prioritách a rámci novej stratégie EÚ pre boj s násillím páchaným na ženách, apríl 2010, 2010/2209 (INI), článok 8.

¹³ Európska komisia (2010) Stratégia rovnosti medzi mužmi a ženami (2010 – 2015). Dostupné na: http://ec.europa.eu/governance/impact/planned_ia/docs/177_empl_equality_strategy_en.pdf

Definície

Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách uvádza:

„Termín ‘násillie na ženách’ označuje pre potreby tejto deklarácie akýkoľvek čin násillia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické poškodenie trpiacej ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek odňatia slobody, či už vo verejnom, alebo v súkromnom živote...“

Násillie na ženách obsahuje všetky uvedené formy násillia, no týmto výpočtom sa jeho možné podoby nevyčerpávajú:

(a) fyzické, sexuálne a psychické násillie, ktoré sa vyskytuje v rodine, vrátane bitia, sexuálneho zneužívania dievčat členmi domácnosti, násillie súvisiace s venom, znásillnenie v manželstve, mrzačenie ženských genitálií a iné tradičné praktiky, ktoré škodia ženám, ďalej mimomanželské násillie a násillie súvisiace s vykorisťovaním;

(b) fyzické, sexuálne a psychické násillie, ktoré sa vyskytuje v spoločnosti, vrátane znásillnenia, sexuálneho zneužívania, sexuálneho obťažovania a zastrašovania v práci, vo vzdelávacích inštitúciách a všade inde, obchod so ženami a nútená prostitúcia;

(c) fyzické, sexuálne a psychické násillie, ktorého sa dopúšťa štát, alebo ktorému štát pasívne prihliada, a to bez ohľadu na to, kde sa toto násillie objavuje.

Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, 1993.¹⁴

Navyše:

Je násillie páchané na ženách definované ako „rodovo podmienené násillie, čiže násillie, ktoré je voči žene namierené kvôli tomu, že je žena, alebo ktoré ženy zasahuje nepomerne viac“.

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien (1992) Všeobecné odporúčanie č. 19 o násillí páchanom na ženách, New York, odsek 6.

¹⁴ OSN (1993) Deklarácia o odstránení násillia páchaného na ženách. New York.

Počas prvého desaťročia tohto storočia realizovalo viacero krajín štúdie o výskyte násilia páchaného na ženách. Tieto štúdie venujú špeciálnu pozornosť násiliu zo strany intímneho partnera. Závbery ukázali, že približne 20% až 25% všetkých žien zažilo počas svojej dospelosti fyzické násilie.¹⁵

Domáce násilie páchané na ženách a dievčatách môže mať veľmi závažné formy:

- vážne ublíženie na zdraví,
- obmedzovanie slobody (zamykanie žien na celé dni alebo dokonca roky),
- pokus o zabitie alebo zabitie.

Tieto zločiny sú primárne motivované uplatňovaním moci a kontroly (vyjadreným rôznymi spôsobmi, ako sú extrémna žiarlivosť, majetníckosť, obvinenia zo „zneuctenia rodiny“).

Partnerská spolupráca, ktorú presadzuje tento tréningový materiál, môže byť osobitnou výzvou pre krajiny, ktoré nemajú históriu takéhoto spôsobu práce, no zároveň predstavuje príležitosť rozvíjať a skvalitňovať odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia žien vystavených vysokému stupňu nebezpečenstva v dôsledku domáceho násilia. Materiál môže byť na začiatok zvlášť vhodný pre tých, ktorí pôsobia na úrovni vyššieho manažmentu inštitúcií, ich postavenie im umožňuje začať rozvíjať partnerskú spoluprácu s inými kľúčovými inštitúciami a zodpovedajú za vytváranie stratégií a poskytovanie služieb v oblasti domáceho násilia.

V tomto materiáli kladieme dôraz na význam koordinovaných, partnerských riešení situácie žien, u ktorých hrozí vysoký stupeň nebezpečenstva, že dôjde k závažnej ujme, ako je smrť alebo vážne zranenie. Hoci sa materiál zameriava na ženy a ich deti, ktoré sú vystavené vysokému stupňu ohrozenia násilím, neopomína potreby ostatných žien zažívajúcich násilie a ich detí. Pomoc ostatným obetiam násilia je nesmierne dôležitá, pretože každá obeť má právo na ochranu a podporu. Nebezpečenstvo je dynamický jav, ktorý sa časom mení. Môžu sa objaviť udalosti a zmeny, ktorých výsledkom je, že obeť, u ktorých aktuálne konštatujeme stav nízkeho ohrozenia násilím, sa môžu dostať do situácie vyššieho ohrozenia alebo naopak.

¹⁵ Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth (2004) Health, Well-Being and Personal Safety of Women in Germany. A Representative Study of Violence against Women in Germany – Summary of the central research results. Berlin.

Kľúčové princípy, na ktorých sa zakladá tento tréningový materiál:

- Všetky intervencie sa musia orientovať na ženu zažívajúcu násilie a jej deti.
- Pozornosť sa zameriava na zlepšenie služieb a poskytnutie pozitívnej skúsenosti a bezpečia ženám zažívajúcim násilie a ich deťom.
- Partnerstvo inštitúcií a spolupráca medzi nimi môžu byť účinným spôsobom na podporu žien vystavených vysokému stupňu nebezpečenstva, resp. ohrozenia násilím.
- Intervencie a služby musia byť nediskriminujúce a v každom prípade sa vyhýbať všetkým formám obviňovania obetí.
- Každá žena má právo na to, aby ju v multiinštitucionálnych partnerstvách a na poradách o individuálnych prípadoch zastupovali nezávislé ženské organizácie, ktoré hája jej potreby a záujmy.
- Pre deti treba zabezpečiť nezávislú obhajobu ich práv.
- Intervencie a služby majú presadzovať právo žien na život bez násilia, právo na posilnenie a sebaurčenie žien a právo na dôvernosť informácií.
- Násilie nie je súkromný, ale verejný problém, preto nesmieme násilie v súkromnej sfére vnímať ako menej závažné než iné formy násilia.
- V ženách a deťoch v žiadnom prípade nesmieme vyvolať pocit, že sú za násilie, ktoré zažili, zodpovedné; pre násilie neexistuje ospravedlnenie, násilné správanie treba zastaviť a voči páchatelom vyvodiť zodpovednosť.

Je nevyhnutné, aby sa aktivity všetkých inštitúcií a organizácií, ktoré sa usilujú predchádzať násiliu páchanému na ženách, riadili týmito princípmi. V tomto zmysle znie najdôležitejší odkaz pre všetky zainteresované strany:

Život bez násilia je základné ľudské právo, nie privilegium.

MODUL 1

1.1 Z čoho vychádzate?

Ciele

Táto časť prezentuje trénerkám a trénerom možnosti, ako uviesť túto tému tak, aby účastníkov a účastníčky nabádala k zamysleniu sa nad situáciou, z ktorej vychádzajú, s cieľom, aby sa postupne v priebehu ostatných častí tréningu venovali otázke, ako zlepšiť prax v tejto oblasti.

Úvod

Ako sme sa už zmienili, tento tréningový materiál sa zameriava na identifikáciu, odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia pri domácom násilí páchanom na ženách a ich deťoch a na ochranu obetí vystavených vysokému stupňu ohrozenia opakovaným a závažným násilím. Skutočnosť, že domáce násilie nepomerne častejšie zasahuje ženy a deti než iných členov domácnosti, potvrdzuje, aké dôležité je používať rodový prístup k tejto problematike. Niektorí účastníci a účastníčky ho pri tréningu môžu spochybňovať. Na podporu širšieho medzinárodného uznania závažnosti tejto problematiky môžete použiť niektoré z vyjadrení v úvode k tomuto materiálu. Môžete zdôrazniť aj to, že mnohé z poznatkov, ktoré účastníci a účastníčky nadobudnú počas tréningu, možno preniesť na skúsenosti s inými skupinami obetí domáceho násillia a na vývoj udalostí vo vzťahu páchatel'a a obeť.

OSN opisuje násilie páchané na ženách ako prejav historicky nerovných mocenských vzťahov medzi mužmi a ženami, ktoré viedli k dominancii mužov nad ženami, k diskriminácii žien mužmi a k zabráneniu plného rozvoja žien (OSN 1993).¹⁶

¹⁶ United Nations (1993) Declaration on the elimination of violence against women. New York. (V slovenčine: Deklarácia o odstránení násillia páchaného na ženách.)

Kľúčové poznatky (možno použiť ako súčasť prezentácie, resp. pracovný list)

- V 27 členských krajinách Európskej únie s takmer 500 miliónmi obyvateľov sa odhaduje, že obeťou násilia zo strany mužov sa počas svojho života stalo približne 100 miliónov žien a jeden až dva milióny žien ho zažíva denne.¹⁷
- Každý deň dochádza v Európe k zabitiu žien ich partnermi alebo bývalými partnermi.
- Prieskum o femicídach realizovaný v EÚ v rámci projektu Daphne ukázal, že za 12 mesiacov súviselo s násilím zo strany intímneho partnera úmrtie približne 2 419 žien, pričom v 1 400 prípadoch išlo o priamy skutok femicídy spáchaný partnerom zavraždenej ženy.¹⁸
- Čím závažnejšie je násilie páchané na manželke alebo partnerke, tým extrémnejšie je spravidla násilie na deťoch a často neprestane ani po tom, čo matka detí od násilného partnera odíde (Hester 2005).¹⁹
- Domáce násilie môže mať smrteľné následky aj pre deti, ako ukazuje prípad, ktorý sa dostal pred Európsky súd pre ľudské práva: otec, ktorý sa opakovane dopúšťal násilia na svojej manželke, zavraždil svoje dve deti. Po násilnom útoku žena utiekla, ale deti zostali s otcom a inštitúcie nekonali a neochránili deti pred ďalšou ujmu. Európsky súd rozhodol, že štátne orgány neochránili právo týchto dvoch detí na život (pozri Kontrová vs. Slovensko 2007).²⁰

Chápanie násilia páchaného na ženách

Mnohé krajiny už vybudovali formy partnerskej spolupráce na identifikáciu a manažment prípadov s vysokým stupňom ohrozenia žien domácim násilím, pričom využili rozličné modely spolupráce na miestnej aj národnej úrovni s rôznym stupňom podpory zo strany štátnych orgánov a povinností vyplývajúcich zo zákona [štruktúrna/národná sféra vplyvu]. Pre mnoho iných krajín je však prax v tejto oblasti na začiatku.

¹⁷ WAVE country report (2010). Dostupné na: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=23519&b=15>, s. 5, cit. http://www.psytel.eu/files/violences/IPV%20EU_Mortality/IPV%20EU_Mortality%20Synthese_En.pdf (V slovenčine: WAVE správa o krajinách.)

¹⁸ PsyteIngenierie de l'information (2007) Daphne Project, IPV in EU Mortality. Dostupné na: http://www.psytel.eu/files/violences/IPV%20EU_Mortality/IPV%20EU_Mortality%20Synthese_En.pdf

¹⁹ Hester, M. (2005) Children, abuse and parental contact in Denmark. In: Eriksson, Maria et. al: Tackling Men's Violence in Families. Nordic issues and dilemmas. Bristol: The Policy Press, s. 13 – 30.

²⁰ Council of Europe (2007) Case of Kontrova v Slovakia. Application no. 7510/04. Dostupné na: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/resources/Kontrova%20v.%20Slovakia_en.asp

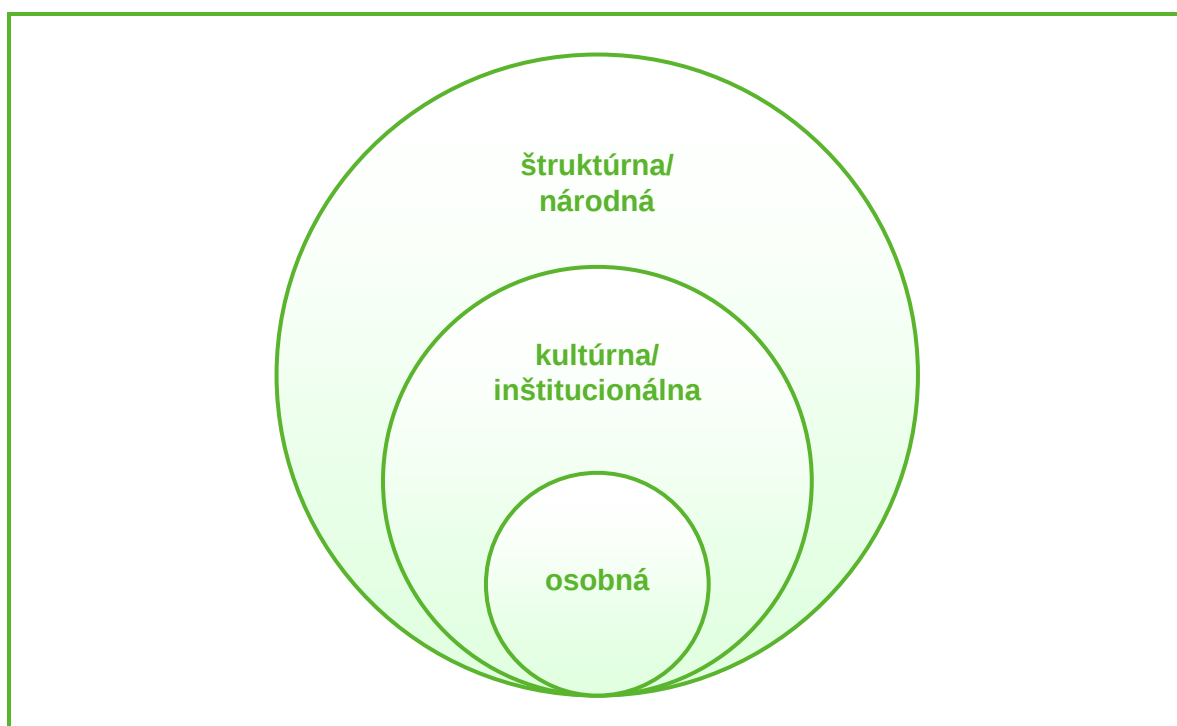
Napriek posunu v chápaní domáceho násilia a rodovému prístupu k nemu je ešte vždy veľmi pravdepodobné, že zamestnanci a zamestnankyne rôznych inštitúcií majú diametrálne odlišné chápanie tejto problematiky a postoje k nej.

Dokonca aj v rámci inštitúcií, ktoré majú jasne definované poslanie v súvislosti so službami, ktoré poskytujú ženám a deťom [**kultúrna/inštitucionálna sféra vplyvu**], je pravdepodobné, že individuálne postoje a názory personálu ovplyvňujú každodenné poskytovanie služieb [**osobná sféra vplyvu**].

Diagram 1.1, Sféry vplyvu ukazuje, v akom vzájomnom vzťahu môžu byť tieto oblasti vplyvu.

V priebehu tréningu môžu účastníci a účastníčky uvažovať o tom, ako ovplyvnia zmeny na jednej z troch úrovní ostatné dve úrovne.

Diagram 1.1, Sféry vplyvu



Spektrum chápania problematiky

Tapley (2010)²¹ opisuje posun, ku ktorému došlo od uvažovania o domácom násilí ako o súkromnej záležitosti medzi manželom a manželkou, do ktorej by štát nemal zasahovať, k jeho chápaniu ako závažného verejného problému s dôrazom na to, že ide o prejav a dôsledok rodovej nerovnosti a zločin, ktorý páchajú muži na ženách a ktorého riešenie je verejnou povinnosťou štátu (s. 137).

Vývoj problematiky domáceho násillia a femicíd je úzko spojený s vývojom v iných oblastiach rodovej rovnosti a je odrazom toho, aký pokrok ženy dosiahli v iných sférach, ako sú vzdelávanie, politická reprezentácia a zamestnanosť. Radford a Tsutsumi (2004)²² nám pripomínajú, že domáce násillie sa týka žien zo všetkých spoločenských vrstiev, kultúr a náboženstiev a že ďalšie faktory, ktoré súvisia s rozmanitosťou žien, môžu mať vplyv na povahu násillia aj na možnosti žien zažívajúcich násillie a ich prístup k zdrojom na zaistenie bezpečia.

Aktivita 1.1

Pomôcky

Prezentácia/pracovné listy, ktoré zdôrazňujú kľúčové informácie o výskyte násillia páchaného na ženách, ktoré sme už uviedli vyššie.

Pracovný list 1.1, ktorý sa účastníčok a účastníkov pýta na ich individuálne názory.

Trvanie aktivity

60 minút.

Cieľ aktivity

Pracovný list k aktivite nabáda účastníkov a účastníčky, aby reflektovali vlastné názory k problematike násillia páchaného na ženách a svoje postoje k tomuto násilliu a aby sa zamysleli nad tým, či sa ich názory zhodujú, resp. či sú zlučiteľné s názormi ich inštitúcie a širším národným/štruktúrnym kontextom.

²¹ Tapley, J. (2010) Working Together to Tackle Domestic Violence. In: Pycroft, A. and Gough, D. (eds.) Multi Agency Working in Criminal Justice. Bristol: Policy Press.

²² Radford, L. a Tsutsumi, K. (2004) Globalisation and violence against women: inequalities in risks, responsibilities and blame in the UK and Japan. Women's Studies International Forum, 27(1), s. 1 – 12.

Prezentácia/vstupné informácie

Aktivita začína vstupnými informáciami o výskyte domáceho násilia páchaného na ženách a o rôznych štádiách vývoja v tejto oblasti, ktorý sa podarilo dosiahnuť v Európe pri riešení tohto problému na štátnej a inštitucionálnej úrovni. Využite metódu porovnávania rôznych krajín na to, aby ste poukázali na potenciál rozvíjania dobrej praxe v tejto oblasti. Túto metódu môžete použiť bez ohľadu na súčasný pracovný kontext účastníkov a účastníčok a na úroveň ich znalostí.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Účastníci a účastníčky porozmýšľajú o výrokoch v **Pracovnom liste 1.1** a pripravujú si odpovede, v ktorých zohľadnia svoje osobné názory, názor svojej inštitúcie a názor, ktorý podľa nich najlepšie odráža národný kontext.

Ako pracovať so spätnou väzbou

Uistite účastníkov a účastníčky, že od nich nebudete žiadať, aby prezrádzali akékoľvek osobné názory, o ktoré sa nebudú chcieť podeliť. Povzbudzte ich, aby uvažovali o tom, či existujú nejaké kľúčové oblasti, kde vidia rozpor, a výzvy, ktoré vzišli z aktivity a z toho, ako uvažujú o vlastných hodnotách a prioritách, hodnotách a prioritách svojej inštitúcie a svojho širšieho pracovného kontextu. Vedia si predstaviť nejaké stratégie, ktoré by mohli poskytnúť riešenia pre niektoré z identifikovaných výziev?

Účastníčkam a účastníkom môže táto aktivita pomôcť identifikovať aj silné stránky a oblasti, kde existuje potenciál na rozvíjanie dobrej praxe a s pôsobov práce založených na spolupráci.

Pracovný list 1.1, Názory na domáce násilie

Pre každý z výrokov uvedených nižšie si premyslite odpoveď na škále 1 – 5. Skóre 1 znamená, že silne nesúhlasíte s výrokom, a skóre 5 znamená, že s ním silne súhlasíte.

Pouvažujte nad svojimi odpoveďami a aktuálnymi silnými stránkami a dôležitými výzvami vo vašej inštitúcii, ktoré ste rozpoznali v oblasti rozvíjania dobrej praxe a vyššej miery spolupráce s inými inštitúciami v prípadoch násillia páchaného na ženách s vysokým stupňom nebezpečenstva.

Vyberte si jeden zo svojich postrehov, o ktorom potom diskutujte s iným účastníkom alebo účastníčkou, a uvažujte o tom, aké kroky by sa dali urobiť, aby sa mohlo začať s riešením identifikovaného problému. Môžete pracovať aj s pozitívnymi faktormi, ktoré ste vnímali, a to tak, aby sa čo najviac zvýšil potenciál ich maximalizácie.

O jednej z týchto spoločných diskusií budete referovať vo veľkej skupine.

1. O násillí páchanom na ženách panuje všeobecný názor, že ide o súkromný problém.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

2. Moja inštitúcia kladie do popredia svoju povinnosť zaoberať sa násillím páchaným na ženách.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

3. Na právnu ochranu žien máme obmedzené (alebo žiadne) nástroje.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

4. Nemám dôveru vo vlastné vedomosti a chápanie tejto problematiky.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

5. Naša inštitúcia má jasne sformulované svoje poslanie v tom, ako pristupovať k ženám, ktoré zažili násilie, a ako im poskytnúť podporu.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

6. Táto problematika sa na národnej úrovni dôsledne rieši.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

7. Moja rola a kompetencie v oblasti násilia páchaného na ženách sú mi úplne jasné.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

8. Vo svojej práci so ženami, ktoré zažili násilie, pociťujem izoláciu.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

9. Uvedomujem si otázky moci a kontroly, ktoré tvoria pozadie násilia páchaného na ženách.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

10. Výskyt násilia páchaného na ženách sa podhodnocuje.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

11. Ženy – obeť násilia len veľmi málo veria tomu, že by im nejaká inštitúcia mohla pomôcť.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

12. Mám presné a podrobné poznatky o tom, ako k tejto problematike pristupujú iné inštitúcie.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

1.2 Rozvíjanie zhodného chápania problematiky

Ciele

V tejto časti sa venujeme niektorým zo spôsobov, ako rozvíjať zhodné chápanie problematiky násilia páchaného na ženách a používať v rámci partnerských inštitúcií spoločný jazyk. Ide o to, aby sme porozumeli pracovným procesom ostatných inštitúcií a aby sme sa dohodli na spoločných, dôležitých a dosiahnuteľných čiastkových cieľoch.

Úvod

Aktivita a diskusia o východiskovej situácii účastníkov a účastníčok v Časti 1.1 pravdepodobne viedli k úvahám o množstve názorov, domnienok a predsudkov, ktoré sa viažu k téme násilia páchaného na ženách. Na účinnú partnerskú spoluprácu potrebujeme dohodu o používaní spoločného jazyka a terminológie, o zhodnom chápaní problematiky, o spoločných definíciách, o základných hodnotách a záväzkoch, že sa budeme rovnako usilovať o dosiahnutie pozitívnych výsledkov. Tieto veci naozaj nevznikajú ľahko.

Napríklad:

- Rôzne slová a definície môžu v rozličných odborných kontextoch znamenať rôzne veci.
- Rôzne organizácie a inštitúcie majú odlišné priority a záujmy.
- Zamestnankyne a zamestnanci inštitúcií majú vlastné strachy a úzkosti, ako aj predsudky, presvedčenia a mýty.

Aktivita 1.2a a Aktivita 1.2b

Pomôcky

Budete potrebovať Pracovný list 1.2a, Definície a práva, Pracovný list 1.2b, Rozvíjanie zhodného chápania problematiky a inštrukcie k aktivite, ktoré nájdete podrobne rozpracované nižšie, flipchart a fixku, ako aj technické vybavenie pre powerpointovú prezentáciu. Táto časť tréningu kombinuje prezentáciu, individuálnu aktivitu a reflexiu, prácu v malých skupinách s diskusiou a spätnou väzbou vo veľkej skupine.

Ciele aktivít

Cieľom dvoch aktivít v tejto časti je využiť definície násilia páchaného na ženách z dohovorov OSN, dohovoru Rady Európy a ľudskoprávnu legislatívu ako metódy na

hľadanie zhody ohľadne spoločného cieľa, priorít a účelu partnerskej spolupráce v prípadoch, kde existuje vysoký stupeň ohrozenia žien násilím.

Trvanie aktivít

1. aktivita – 45 minút.

2. aktivita – 60 minút.

Prehľad aktivít

Požiadajte účastníčky a účastníkov, aby pouvažovali o svojich poznatkoch a o svojom ponímaní kľúčových definícií násilia páchaného na ženách, ako aj o výrokoch o práve ľudí na život bez násilia. Na začiatku ide o individuálnu aktivitu, po ktorej nasleduje diskusia v menších skupinách a spätná väzba vo veľkej skupine. Potom nasleduje ďalšia aktivita vo forme diskusie zameranej na názory o bežných mýtoch a stereotypoch, ktoré sa spájajú s kľúčovou témou, a vedie k tomu, že účastníčky a účastníci dospejú k zhodnému chápaniu problematiky násilia páchaného na ženách.

Prezentácia/vstupné informácie

Mali by ste začať tým, že uznáte existenciu rôznych pohľadov, presvedčení a východiskových situácií v skupine (čo odkazuje na **Aktivitu 1.1 Z čoho vychádzate?**, ak ste túto aktivitu s účastníkmi a účastníčkami robili). Mali by ste hovoriť o tom, že takáto rozmanitosť náhľadov je bežná, no na to, aby partnerská spolupráca fungovala, musí skupina dospieť k zhodnému chápaniu problematiky násilia páchaného na ženách.

Potom účastníckam a účastníkom vhodnou formou – power point, flipchart alebo pracovný list – prezentujte definície v **Pracovnom liste 1.2a**.

Pracovný list 1.2a, Definície a práva

1. Násilie páchané na ženách – definícia

... násilie páchané na ženách znamená akýkoľvek čin rodovo podmieneného násillia, ktorého výsledkom je alebo jeho dôsledkom môže byť fyzická, sexuálna alebo psychická ujma alebo utrpenie ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného odopierania slobody či už vo verejnom alebo súkromnom živote.

OSN 1992, odsek 6 a Pekinská akčná platforma, 4. ženská svetová konferencia OSN, citované podľa WAVE 2000, s. 4.

2. Právo na život bez násillia

Zmluvné štáty prijímú potrebné legislatívne a iné opatrenia na podporu a ochranu práva každého človeka, predovšetkým žien, na život bez násillia vo verejnej aj v súkromnej sfére.

Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu páchanému na ženách a domácejmu násilliu a boji proti nemu 2011, článok 4.

Porozmýšľajte o prezentovaných definíciách a výrokoch.

Najskôr odpovedzte individuálne na nasledujúce otázky. Potom o svojich odpovediach diskutujte s kolegami a kolegyňami v dvojiciach alebo trojiciach. O diskusii budete potom referovať vo veľkej skupine.

1. Poznám tieto definície z medzinárodných a európskych ľudskoprávných dokumentov?
2. Používajú sa v našej inštitúcii?
3. Ak nie, akú definíciu používame? V čom je rozdiel?
4. Čo v našej definícii chýba?
5. Čo robím ja (alebo čo robíme my v inštitúcii) pre to, aby boli tieto definície a výroky súčasťou praxe našej inštitúcie?
6. Čo robím ja (alebo čo robíme my v inštitúcii) tak, že možno oslabujeme váhu tejto definície a tohto ľudského práva?
7. Ako ovplyvňuje moja odborná rola a inštitúcia, do ktorej patrím, moje názory?

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

S aktivitou v **Pracovnom liste 1.2b** pracujú účastníci a účastníčky po inštrukcii najskôr samostatne. Mali by ste ich povzbudiť, aby odpovedali čo najúprimnejšie, ale zároveň ich upozorníte, že neskôr od nich budete chcieť, aby sa o svoje odpovede podelili s kolegami a kolegyňami.

Ako pracovať so spätnou väzbou

Požiadajte účastníčky a účastníkov, aby sa o svoje postrehy podelili v dvojiciach alebo trojiciach. Spätnú väzbu vo veľkej skupine môžete urobiť rôznymi spôsobmi, napríklad tak, že každú skupinu požiadate, aby ústne vyzdvihla kľúčové body svojej diskusie, alebo tak, že konkrétnu skupinu požiadate, aby kľúčové body zhrnula na flipchartový papier, ktorý potom pripevníte na stenu, aby dané body videli aj ostatní, a ku ktorému sa môžete neskôr počas tréningu vrátiť. Mali by ste upozorniť na významné podobnosti v spätnej väzbe a najmä na pozitívne návrhy a riešenia, ktoré smerujú k tomu, aby inštitúcie prijali komplexnejšie definície a výroky o právach žien a ich detí.

Účastníkov a účastníčky potom požiadajte, aby pracovali v dvojiciach alebo trojiciach s **Pracovným listom 1.2b**.

Pracovný list 1.2b, Rozvíjanie zhodného chápania problematiky

V dvojiciach alebo trojiciach diskutujte o nasledujúcich témach súvisiacich s násilím páchaným na ženách. Hovorte o dôvodoch svojich odpovedí a pripravte sa na to, že budete o tejto diskusii referovať vo veľkej skupine.

1. K domácejmu násiliu nedochádza vo väčšine rozpadnutých vzťahov alebo rozvodov. Pravdivé alebo nepravdivé?
2. Odchod ženy od násilného partnera je jednou z najúčinnějších bezpečnostných stratégií na predchádzanie násiliu. Pravdivé alebo nepravdivé?
3. Aj keď je partner násilný, pre dieťa je dobré mať kontakt s oboma rodičmi. Pravdivé alebo nepravdivé?
4. Násilie páchané na ženách je často jednorazová udalosť. Pravdivé alebo nepravdivé?
5. Je viac matiek, ktoré zabijú svoje deti, ako otcov. Pravdivé alebo nepravdivé?
6. Rodičia vedia, čo je pre dieťa najlepšie. Pravdivé alebo nepravdivé?

Po diskusii k vyššie uvedeným výrokom dostanete spätnú väzbu od trénerky či trénera.

Po návrate do svojich skupín popremýšľajte o nasledujúcich otázkach:

7. Ako môžu spoločné východiská chápania týchto alebo iných otázok súvisiacich s násilím páchaným na ženách zlepšiť spôsob, akým inštitúcie na násilie zareagujú, ako aj ich stratégie na zaistenie bezpečia žien a detí?
8. Existujú aj iné oblasti, kde je spoločné chápanie tejto problematiky alebo priorít ešte stále problematické?
9. Ako by sa dali tieto rozdiely v názoroch inštitúcií odstrániť?

Poznámka pre trénerky a trénerov

Uvedené rady, ako pracovať so spätnou väzbou, vychádzajú z informácií Women's National Commission v Anglicku²³. Dôležité údaje o rôznych témach, o ktorých budete diskutovať, môžete podložiť miestnymi, regionálnymi a národnými informáciami z daných oblastí.

Ako pracovať so spätnou väzbou

Dajte účastníkom a účastníckam spätnú väzbu k diskusii, ktorá prebehne, a upozornite ich na nasledujúce kľúčové informácie.

1. K domácejmu násiliu nedochádza vo väčšine rozpadnutých vzťahov alebo rozvodov. **Nepravdivý výrok.** Približne 75% rodičov naznačilo, že v ich vzťahu dochádzalo k domácejmu násiliu.
2. Odchod ženy od násilného partnera je jednou z najúčinnějších bezpečnostných stratégií na predchádzanie násiliu. **Hoci v niektorých prípadoch to môže byť pravda,** existujú aj dôkazy o tom, že ženy sú po odchode od násilného partnera vystavené väčšiemu nebezpečenstvu násilia alebo zabitia.
3. Aj keď je partner násilný, pre dieťa je dobré mať kontakt s oboma rodičmi. **Nie je to pravda.** Bezpečie a prosperita detí je najvyšším záujmom v procese rozhodovania o ich kontakte s rodičmi. Inštitúcie musia zabezpečiť, aby tam, kde je to vhodné, dochádzalo ku kontaktu rodiča s dieťaťom za okolností, ktoré nepredstavujú žiadne riziko ujmy pre ženu alebo jej deti. U rodiča, ktorý má s dieťaťom kontakt, je podstatná povaha a kvalita rodičovstva.
4. Násilie páchané na ženách je často jednorazová udalosť. **Nie je to pravda.** Výskum o výskyte domáceho násilia ukazuje, že k mnohým násilným útokom často dochádzalo dlho predtým, ako žena po prvýkrát ohlásila násilie príslušným inštitúciám alebo podporným službám.
5. Viac matiek zabije svoje deti než otcov. **Nie je to pravda.** K charakteristike všeobecných vzorcov domáceho násilia patrí aj to, že muži sa trestného činu vraždy svojich detí dopúšťajú podstatne častejšie. U mužov, ktorí zabijú svoje deti, je vyššia pravdepodobnosť, že sa k dieťaťu aj k partnerke správali násilne ešte pred vraždou.

²³ Women's National Commission (2004) Myths and Facts about Domestic Violence and child contact. WNC.

6. Rodičia vedia, čo je pre dieťa najlepšie. Na toto sa ťažko odpovedá, keďže to zjavne nie je vždy tak. Ako uvidíte v Časti 1.3, je názor ženy zažívajúcej násilie veľmi podstatný. Môže sa však stať, že práva a názory detí si vyžadujú osobitnú obhajobu, ktorá bude zastávať ich záujmy.

Podľa: Women's National Commission Women's Aid Federation Anglicko²⁴

Miera zhody vo veci spoločných princípov, ktorú účastníci a účastníčky dosiahnu v rámci diskusií v malých skupinách, bude pravdepodobne na každom tréningu iná. Je však málo pravdepodobné, že by niektorý z tréningov nepriniesol žiadnu mieru podobnosti medzi účastníkmi a účastníčkami. V rámci tejto aktivity sa začnú jasnejšie ukazovať oblasti zhody a zároveň sa podporia kľúčové idey, ktoré vychádzajú z toho, že zhodné chápanie definícií, dôsledkov násillia a ľudských práv je základom partnerskej spolupráce a zvýšenia bezpečia žien a ich detí. Dôležité je aj to, že o odlišných názoroch treba v rámci procesu budovania partnerstva otvorene diskutovať, aby vznikla záruka, že existuje vzájomná zhoda na prioritách a aktivitách a že si ich osvojili všetci aktéri.

Užitočné zdroje pre Časť 1.2

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence 2011, Article 4. Dostupné na:

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1772191> (V slovenčine: Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu páchanému na ženách a domácemu násilliu a boji proti nemu 2011, článok 4.)

²⁴ Tamtiež.

1.3 Princípy posilnenia, angažovanosti a podpory

Ciele

Táto časť sa venuje:

- výhodám prístupu orientovaného na ženy,
- prijatí informácií od ženy, ktorá zažila násilie, a ich kľúčovej roly pri identifikácii nebezpečenstva a pri manažmente bezpečia,
- významu posilnenia, podpory a získania dôvery ženy.

Úvod

Práca so ženami, u ktorých existuje vysoký stupeň nebezpečenstva násilia zo strany intímneho partnera, by sa mala primárne venovať:

- ochrane ľudského práva ženy a jej detí na život bez násilia,
- poskytnutiu bezpečia,
- predchádzaniu ďalšiemu násiliu,
- posilneniu ženy, aby identifikovala nebezpečenstvo, ktoré jej hrozí, a porozumela jeho povahe.

Opatrenia, ktoré využívajú zamestnanci a zamestnankyne inštitúcií, môžu veľmi ovplyvniť život, zdravie a slobodu žien, ktoré zažili násilie, a ich detí. Tento potenciál treba zohľadňovať pri zvažovaní vhodných opatrení.

Kľúčové poznatky

Kedže žena pozná páchateľa veľmi dobre, dôležitým faktorom v procese skúmania, do akej miery je ohrozená násilím, je skutočnosť, ako vníma nebezpečenstvo ona sama. WAVE (2010) Protect I²⁵

Zmluvné strany zabezpečia, aby opatrenia uvedené v odseku 1 postavili práva obete do centra všetkých opatrení a boli implementované cestou efektívnej spolupráce všetkých relevantných agentúr, inštitúcií a organizácií. Rada Európy, 2011²⁶

²⁵ WAVE Daphne projekt PROTECT – Identifikácia a ochrana žien vystavených riziku zvlášť závažného rodovo podmieneného násilia – prehľadová štúdia. Dostupné na: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=23494&b=15>

Výhody prístupu orientovaného na ženy

V rámci prístupu orientovaného na ženy:

- má žena zohrávať aktívnu rolu v prijímaní rozhodnutí a realizácii krokov vedúcich k zaisteniu jej bezpečia,
- ženu počúvame a
- správame sa k nej s rešpektom.

Skutočnosť, že je obeťou násilia, neznamená, že je žena bezmocná alebo že nie je dobre informovaná. Môže sa veľmi báť, môže sa cítiť bezmocne a v jej výrokoch a správaní sa môžu objaviť nezrovnalosti, má však právo na život bez násilia a právo rozhodovať o sebe.

Odborníci a odborníčky v inštitúciách majú tendenciu zamerať sa na ukončenie násilného vzťahu ako na primárny cieľ. Lenže existujú rôzne a zložité dôvody, pre ktoré sa žena môže rozhodnúť vzťah neukončiť. Musíme prijať rozhodnutie ženy, ktorá zažila násilie, a nenaliehať na ňu, aby vzťah ukončila, keďže je to v rozpore s jej ľudskými právami (článok 8) zakotvenými v Európskom dohovore o ľudských právach. Na druhej strane neovplyvňuje jej rozhodnutie vo vzťahu zostať ďalšie základné právo, a to právo na život bez násilia, a je nevyhnutné, aby to odborníci a odborníčky pochopili.

Cieľom prístupu orientovaného na ženu je dosiahnuť spoločnú stratégiu manažmentu bezpečia, ktorú žena akceptuje a v ktorej sú jasne identifikované a dohodnuté zodpovednosti, jednotlivé kroky a záväzky. Tam, kde majú všetky strany zúčastnené na plánovaní manažmentu bezpečia, vrátane ženy samotnej, jasný pocit zodpovednosti a stotožnenia sa s týmito rozhodnutiami, majú stratégie použité na zníženie ohrozenia oveľa väčšie šance na úspech.

Informácie od ženy, ktorá zažila násilie, a ich kľúčová rola pri identifikácii nebezpečenstva a manažmente bezpečia

Posilnenie ženám dodáva odvalu urobiť zmeny v živote a podniknúť kroky proti násilnému partnerovi. Lenže zároveň je moment, keď žena z násilného vzťahu odíde, jedným z hlavných indikátorov toho, že môže dôjsť k ďalšiemu násiliu, pričom sa jeho závažnosť často vyskupňuje.

²⁶ Council of Europe (2011) Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Article 7.2. Dostupné na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm> (V slovenčine: Dohovor o predchádzaní násiliu páchanému na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu, článok 7, 2.)

Modul 1

Komunikácia, kroky a rozhodnutia urobené v rámci partnerskej spolupráce musia byť transparentné, aby mala žena pocit, že s ňou inštitúcie spolupracujú a nesnažia sa jej vnútiť svoj rámec. Kľúčovou skúsenosťou ženy ako obeť je úplná strata moci a kontroly, čo by sa nemalo opakovať v jej jednaní s inštitúciami, ktorých úlohou je ženu chrániť a podporovať.

Preto na získanie podrobného a komplexného odhadu nebezpečenstva v situácii domáceho násillia odborníci a odborníčky v praxi:

- musia do tohto procesu efektívne zaangažovať ženu,
- musí prebehnúť dôkladný proces zhromažďovania informácií o povahe a rozsahu násillia a kontroly, ktoré sú vo vzťahu prítomné, treba preskúmať minulé i súčasné skúsenosti ženy týkajúce sa vyhrážok zabitím a vážnych zranení.

(Známym spúšťačom a ukazovateľom nebezpečenstva sa venuje **Modul 2** tohto materiálu.)

Reakcie inštitúcií na domáce násillie musia byť špecifické a dobre podložené relevantnými informáciami. Pochybenie v bezpečnostných opatreniach môže zvýšiť nebezpečenstvo a ohroziť životy ženy a jej detí.

Zdrojom najvýznamnejších informácií je žena samotná. Preto treba, aby bola v centre všetkých intervencií, a treba vyvinúť všetko úsilie na to, aby mala príležitosť byť v aktívnom kontakte s inštitúciami a bol a informovaná o každom kroku. Obhajoba práv a využitie nezávislých ženských organizácií na to, aby ženu, ktorá prežila násillie, informovali a aby ju zastupovali vo vzťahu k jej právam a potrebám, je príkladom dobrej praxe toho, ako možno väčšmi posilniť postavenie ženy v partnerskej spolupráci v rámci manažmentu bezpečia.

Ďalšie zdroje, ktoré sa venujú otázke posilnenia žien, ktoré prežili násillie, ako „odborníčkovi zo života“ sú vymenované na konci tejto časti.

Ako získať dôveru ženy

Získať si dôveru ženy je pre účinné predchádzanie násilliu nevyhnutné. Dôležité je pamätať na to, že páchatelia sa často snažia zničiť dôveru ženy v schopnosť iných ľudí alebo nejakej organizácie pomôcť jej a podporiť ju. K hlavným charakteristikám správania sa páchatel'ov patrí:

- zľahčovanie skúsenosti ženy,
- spochybňovanie schopnosti ženy robiť rozhodnutia o svojom osobnom živote,
- izolovanie ženy od iných ľudí,

- presviedčanie, že jej nikto neuverí a nepomôže,
- ďalšie stratégie na získanie moci a kontroly, ako sú ekonomické, emocionálne a psychické násilie.²⁷

V dôsledku tohto správania môže u ženy zažívajúcej násilie dochádzať k strate sebadôvery a sebavedomia. Nadviazanie kontaktu a budovanie dôvery je v takejto situácii obrovskou výzvou. Navyše treba zvážiť, že žena mohla mať v minulosti negatívne skúsenosti s „pomáhajúcimi“ profesiami.

Odborníci a odborníčky si na základe svojich odborných poznatkov o bežných rizikách v takýchto prípadoch a o dostupných službách môžu ľahko vytvoriť predstavu o tom, aký je najlepší postup pri manažmente situácie domáceho násillia. Každú situáciu však treba vyhodnotiť ako novú, jedinečnú a individuálnu skúsenosť. Bez dôsledného zohľadnenia názoru ženy nemusia byť odporúčané bezpečnostné kroky realistické alebo dosiahnuteľné.

Tam, kde sa zdá, že si práva odporujú, povedzme v prípade potrieb detí a ich ochrany, musia odborníci a odborníčky zabezpečiť, že budú všetky hľadiská vypočítané a podporené presadzovaním práv a poskytovaním podpory. Akékoľvek rozhodnutie týkajúce sa uprednostnenia niektorých individuálnych práv pred inými sa potom stáva nedeliteľnou súčasťou partnerského procesu manažmentu bezpečia.

Dokonca aj tam, kde je zapojenie ženy, ktorá zažila násilie, zo začiatku efektívne, sa môže stať, že bezpečnostné opatrenie nezaberie a nezastaví násilie alebo sa situácia zmení a nebezpečenstvo sa znovu vystupňuje. Preto je udržiavanie istej úrovne kontaktu so ženou nevyhnutné, čím sa dosiahne, že inštitúcie okamžite vedia o akýchkoľvek zmenách v ohrození a dokážu na ne bezodkladne reagovať. Efektívna komunikácia, opakovaný odhad nebezpečenstva a reakcia sú nevyhnutné, ak sa má žena ubezpečiť o tom, že manažment bezpečia je opakovaný, dynamický proces a nie len jednorazové cvičenie, a tým získajú partnerstvá medzi inštitúciami dôveru ženy zažívajúcej násilie, bude im môcť veriť, že ju a jej deti ochráni.

Odborníci a odborníčky musia akceptovať aj to, že niektoré ženy možno nikdy celkom nenadviažu kontakt alebo nikdy nebudú úplne spolupracovať s podpornými službami a že dôvody, pre ktoré sa tak správajú, môžu ísť nad rámec otázky zaangažovania ženy do tohto procesu a získania jej dôvery. Žena má absolútne právo udržať si istý odstup, má právo na súkromie a právo zachovať si aspekty svojich osobných informácií. Môže jej to pomôcť cítiť,

²⁷ WAVE (2000) Training manual on Combating Violence against Women. Dostupné na: <http://www.wave-network.org/images/doku/manual.pdf>, 18. 11. 2011, s. 43 – 62.

že má nad svojou situáciou istú mieru kontroly, a odborníci a odborníčky by mali rešpektovať, že ženy majú právo stanoviť hranice a nesmú mať pocit, že na nich niekto tlačí, aby „povedali všetko“.

Kľúčové poznatky

Pamätajte na to, obeť domáceho násillia často zažívajú, že:

- páchatel' im hovorí, čo majú robiť a čo nemajú robiť,
- páchatel' ich komanduje,
- páchatel' ich vníma ako problém.

Ak ženy cítia, že sa tento prístup akýmkoľvek spôsobom opakuje zo strany podporných inštitúcií, s najväčšou pravdepodobnosťou im nebudú dôverovať.

Majte preto, prosím, na pamäti, že:

- si treba pozorne vypočuť príbeh ženy,
- si treba získať jej dôveru tak, aby mala pocit, že môže porozprávať celý svoj príbeh,
- treba pochopiť nutnosť spolupráce odborníčky či odborníka so ženou, aby mohli zistiť najlepší spôsob podpory a nevnucovali žene to, o čom si oni myslia, že je pre ňu najlepšie.

Aktivita 1.3

Pomôcky

Pracovný list 1.3 o kľúčových princípoch posilnenia, angažovanosti a podpory vo forme prezentácie alebo pracovného listu pre účastníkov a účastníčky; 3 až 5 stoličiek.

Cieľ aktivity

Cieľom aktivity je, aby účastníci a účastníčky porozumeli úzkosti a rozpakom z kontaktu s cudzími ľuďmi v situácii, v ktorej sú podmienky a výsledky neznáme. Pomocou aktivity zdôrazníte odvahu, ktorú potrebujeme na to, aby sme takýto kontakt nadviazali. Na záver aktivity prejdite k prezentácii a diskusii o princípoch posilnenia, angažovanosti a podpory.

Trvanie aktivity

45 – 60 minút.

Inštrukcie pre účastníkov a účastníčky

Pred skupinou rozostavte 3 až 5 stoličiek (v závislosti od počtu účastníkov a účastníčok).

Vyzvite účastníčky a účastníkov, aby sa 3 – 5 osôb posadilo na prázdne stoličky, pretože budú hrať rolovú hru. Povahu rolovej hry nešpecifikujte.

Počas toho, ako budete skupinu povzbudzovať k účasti na rolovej hre, používajte nasledujúce vety:

- Nič zlé sa vám nestane.
- Ochránime vás.
- Neohrozí to váš život.
- Dôverujte nám.
- Nikoho z vás nebudeme zosmiešňovať.
- Postaráme sa o vaše bezpečie.
- Nebojte sa.

Keď sú všetky stoličky obsadené, poďakujte sa tým, ktorí sa do rolovej hry rozhodli zapojiť, za ich ochotu a odvahu.

Ostatným účastníkom a účastníckam potom položte nasledujúce otázky:

- Prečo ste sa rozhodli nezúčastniť rolovej hry?
- Mali ste strach?
- Nedôverovali ste nám?
- Nepočuli ste, čo hovoríme?

Ako pracovať so spätnou väzbou

V spätnej väzbe poukážte na to, že nikto v skupine by svojou účasťou na rolovej hre nebol prišiel o prácu, život, deti alebo domov. Bolo na to treba iba odvahy, dôveru v trénera či trénerku a ochotu vyskúšať si to a experimentovať s nepoznaným. Účastníci a účastníčky prejavili rôznu mieru ochoty zúčastniť sa rolovej hry. Všetci na to mali svoje dôvody. Prečo sa niektorí zapojili skôr ako iní? Mal niekto pocit, že na to, aby sa prihlásil, potreboval o rolovej hre vedieť viac? Mal niekto pocit, že má nad situáciou nejakú mieru kontroly?

Prepojte výsledky aktivity s očakávaniami odborníkov a odborníčok, že ženy postihnuté násilím budú bez váhania ochotné spolupracovať s podpornými a intervenčnými službami a poukážte na odvahu, ktorá je na to potrebná.

Potom prezentuje princípy posilnenia, angažovanosti a podpory uvedené v **Pracovnom liste 1.3**. Môžete ich podložiť informáciami spomenutými vyššie a ďalšími odporúčanými zdrojmi. So skupinou diskutujte o týchto princípoch.

Pracovný list 1.3, Princípy posilnenia, angažovanosti a podpory

Prínos prístupu orientovaného na ženu

- Žena zohráva aktívnu rolu v procese rozhodovania a pri realizácii krokov na zaistenie jej bezpečia.
- Odborníci a odborníčky počúvajú, čo žena hovorí, a reagujú na ňu.
- Prístup orientovaný na ženu znamená, že zúčastnené inštitúcie majú spoločnú stratégiu manažmentu bezpečia.
- Takýto prístup má väčšiu šancu na úspech.

Uznanie kľúčovej roly ženy pri identifikácii nebezpečenstva a manažmente bezpečia.

- Najvýznamnejším zdrojom informácií je žena samotná.

Posilnenie a podpora žien a získanie si ich dôvery

- Všetky práva a zodpovednosti inštitúcie jasne identifikujú, diskutujú a odsúhlasia spoločne so ženou. Obhajoba práv žien a práv detí je súčasťou takéhoto partnerstva.
- Inštitúcie sú naďalej zodpovedné za bezpečie ženy a dôsledne dbajú o to, aby realizovali dohodnuté kroky a poskytli ženám dohodnutú podporu.
- Inštitúcie okamžite reagujú na zmeny v situácii ženy.

Kľúčové poznatky

Žena zažívajúca násilie musí byť stredobodom partnerstva. Má právo na aktívne zapojenie do všetkých krokov vyplývajúcich z odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia a na informovanie o nich.

Ďalšie aspekty tejto časti rozvíja **Modul 2**, pretože súvisia s multiinštitucionálnymi poradami k individuálnym prípadom.

Užitočné zdroje pre Časť 1.3

WAVE Manual Bridging Gaps – From Good Intention to Good Cooperation (2006): Participation of survivors, s. 58 – 61. Dostupné na: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=289&b=15> (V slovenčine: Mosty k pomoci – od dobrého úmyslu k dobrej spolupráci.)

Hague, G., Mullender, A., Aris, R. (2003) Is Anyone Listening? Accountability and women survivors of domestic violence. Londýn: Routledge.

Hague, G., Mullender, A., Aris, R. (2002) Women's Aid England: Professionals by experience: Guide to service user participation and consultation for domestic violence services. Dostupné na: <http://www.womensaid.org.uk/page.asp?section=0001000100140008§ionTitle=Reports+%26+Books>

Európsky dohovor o ľudských právach

Článok 8 – Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života:

Každý má právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života:

Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

Článok 2 – Právo na život:

Právo každého na život je chránené zákonom.

Článok 3 – Zákaz mučenia:

Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Council of Europe, Treaty Office:

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm>

1.4 Partnerský prístup: čo to je a prečo je dôležitý?

Ciele

Táto časť sa venuje:

- dôvodom, pre ktoré je partnerská spolupráca inštitúcií užitočná pri manažmente prípadov domáceho násillia a pri znižovaní rizika pre ženy a deti,
- niektorým z prvých krokov, ktoré treba pri budovaní partnerstva urobiť,
- identifikácii možných výziev a prekážok v spolupráci,
- nápadom a odporúčaniam na rozvíjanie dobrej praxe zameranej na prekonávanie týchto výziev a prekážok.

Úvod

Partnerská spolupráca je náročnou výzvou pre tých, ktorí sa rozhodnú pre jej realizáciu. Medzi politickými vyhláseniami a tým, čo sa dosiahne v skutočnosti, býva často veľký rozdiel:

Základná vec, ktorú vládne dokumenty a miestne stratégie prehliadajú, je veľká náročnosť partnerskej spolupráce. Medzi inštitúciami a organizáciami existujú rozdiely na úrovni organizačnej kultúry, používanej terminológie, praxe, prevádzkových priorít a odbornosti personálu. Každá z partnerských inštitúcií pristupuje k ostatným s istou mierou profesionálneho skepticizmu a niekedy priamo s nedôverou. Odlišné záujmy, priority a prax sťažujú vzájomnú spoluprácu v multiinštitucionálnych skupinách.²⁸

Aktivita 1.4

Pomôcky

Flipchartový papier, powerpointová prezentácia a pracovné listy uvedené nižšie. Aktivita sa realizuje prostredníctvom týchto metód: kombinácia prezentácie s otázkami a odpoveďami, práca na aktivitách a otázkach do diskusie v malých skupinách.

²⁸ Tapley, J. (2010) Working Together to Tackle Domestic Violence. In: Pycroft, A. and Gough, D. (eds.) Multi Agency Working in Criminal Justice. Bristol: Policy Press.

Cieľ aktivity

Povzbudiť účastníčky a účastníkov, aby sa zamysleli nad tým, prečo je partnerská spolupráca dôležitá a identifikovali prínos spolupráce. Aktivita je rozsiahla a má päť fáz.

Trvanie

Každá fáza aktivity bude trvať približne 30 minút.

Prezentácia/vstupné informácie

Môžete začať tým, že celú skupinu požiadate, aby sa zamyslela nad dvoma otázkami:

- Prečo je dôležité spolupracovať?
- Aké výhody má spolupráca?

Odpovede skupiny môžete využiť na úvodnú prezentáciu základných myšlienok pre túto časť tréningu.

Kľúčové poznatky/odkazy pre túto časť tréningu (dajú sa využiť aj ako úvodná snímka prezentácie)

- Spolupráca znižuje nebezpečenstvo závažnej ujmy pre ženu alebo jej usmrtenia.
- Spolupráca zvyšuje pocit bezpečia, zaisťuje zdravie a prosperitu žien a ich detí.
- Spolupráca poskytuje viac zdrojov a komplexnejšie riešenie problémov súvisiacich so zaistením bezpečia.
- V rámci spolupráce vznikajú dohody o plánovaní manažmentu na zníženie stupňa nebezpečenstva závažnej ujmy pre ženu alebo jej usmrtenia.
- Reakcie na situáciu ženy sú vďaka spolupráci koordinované, lepšie realizované a účinnejšie.

Potom môžete účastníkom a účastníčkam položiť túto otázku:

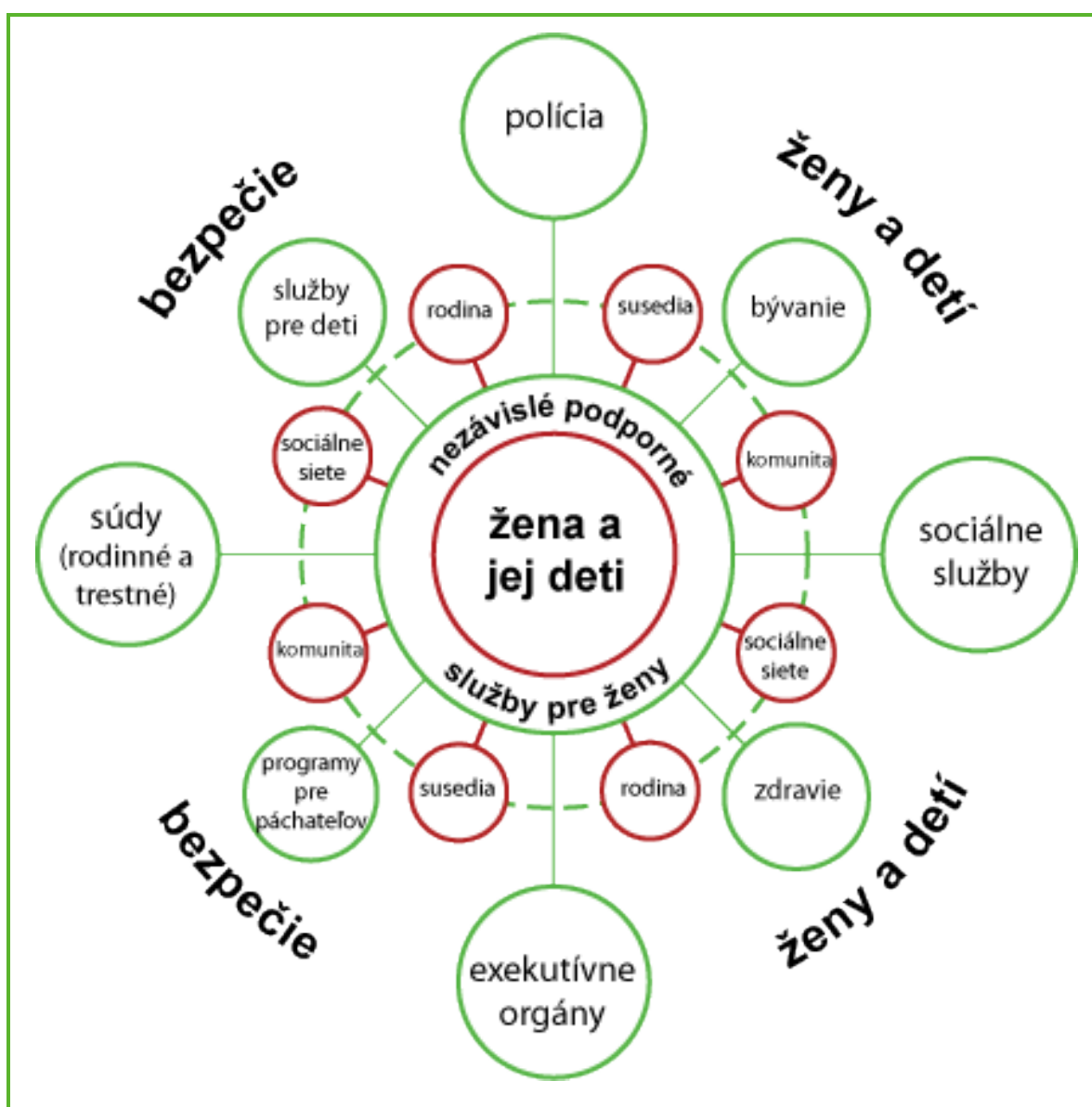
- Ako nám spolupráca pomáha pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách?

Ako pracovať so spätnou väzbou

Odpovede účastníkov a účastníkov sa budú líšiť podľa skúseností, ktoré majú so spoluprácou na miestnej úrovni, a podľa dostupnosti služieb. Odpovede skupiny môžete využiť na plynulý prechod k ďalšej časti.

Diagram 1.4, **Koleso partnerstva nám pomáha...** ukazuje, ako môže partnerská spolupráca prispieť k celkovému bezpečiu žien a detí.

Diagram 1.4, Koleso partnerstva nám pomáha...



V kolese partnerstva sú žena a jej deti v strede. Svojimi službami ich podporujú nezávislé ženské organizácie, ktorých špeciálna rola spočíva v tom, že zastupujú ženy zažívajúce

násilie v multiinštitucionálnom partnerstve. Menšie kruhy označujú najbližšiu rodinu, komunitu a sociálne siete, ktoré žene často spolu so ženskými organizáciami poskytujú podporu. Vo väčších kruhoch sú zo zákona zriadené inštitúcie, polícia, prokuratúra a súdy a mnoho iných inštitúcií potrebných na zaistenie bezpečia. Inštitúcie a organizácie nie sú vždy rovnako veľké a nemajú rovnaké zdroje a niektoré sú ženám zažívajúcim násilie ťažšie dostupné. Môžete si to predstaviť aj tak, že koleso má spice, ktoré vedú od všetkých týchto inštitúcií a služieb do jeho stredu a zabezpečujú ho. Každá chýbajúca spica znižuje účinnosť a silu kolesa. Rám kolesa predstavuje celkový cieľ, ktorým je bezpečie ženy a jej detí.

Poznámka pre trénerky a trénerov

Pripúšťame, že nie všetky zložky kolesa partnerstva budú funkčné v kontexte každej krajiny, každého regiónu alebo na miestnej úrovni. V doplnkových materiáloch nájdete prispôsobiteľnú verziu kolesa, aby ste mohli vymazať alebo nahradiť to, čo nie je vo vašom kontexte použiteľné. Napríklad samostatný „rodinný súd“ neexistuje v rovnakej forme v celom Európskom spoločenstve.

Metafora „**koleso partnerstva**“ môže účastníkom a účastníčkam pomôcť zamyslieť sa nad ich rolou a zodpovednosťou v oblasti znižovania stupňa ohrozenia žien a detí. Koleso partnerstva premietnite účastníkom a účastníčkam ako powerpointovú prezentáciu a zároveň im ho rozdajte ako pracovný list.

Koleso partnerstva

Intervencie rôznych inštitúcií musia byť vnútorne úzko prepojené a musia vytvoriť komplexnú podpornú sieť, na ktorej sa budú podieľať všetky zainteresované inštitúcie a organizácie. V spolupráci so ženou zastupovanou v rámci multiinštitucionálnej spolupráce nezávislými ženskými organizáciami, ktorým žena dôveruje, treba zabezpečiť, aby bolo koleso partnerstva kompletné a malo všetky nevyhnutné zložky. Služby a podpora, ktoré sú žene k dispozícii, musia zostať zachované vo všetkých relevantných častiach kolesa, rovnako ako komunikácia medzi všetkými partnermi, ktorí sú súčasťou kolesa. Inak by ženu mohli vystaviť ďalšiemu nebezpečenstvu. Ochrana a bezpečie žien a ich detí je primárnym cieľom intervencií a kolesa partnerstva. Všetky intervencie musia byť primerané a účinné, aby ženám a deťom skutočne pomohli a predišli opakovanému násiliu.

Aktivita 1.4a, Fáza jedna

Pracovný list 1.4a, Diskusia

Porozmýšľajte nad riešením a manažmentom prípadov násilia páchaného na ženách na svojom pracovisku a vo svojom regióne na základe kola partnerstva.

- Vymenujte silné zložky kola partnerstva vo svojom regióne.
- Ako pomáhajú silné zložky tohto kola partnerstva znižovať pravdepodobnosť toho, že žena bude opakovane vystavená vysokému stupňu ohrozenia násilím?

Potom:

- Vymenujte slabé zložky kola partnerstva vo svojom regióne.
- Ako môžu slabé zložky tohto kola partnerstva zvýšiť riziko opakovaného násilia voči ženám?
- Vymenujte kroky, ktoré by sa dali prijať na vylepšenie kola partnerstva na miestnej úrovni.

Na záver:

- Priniesli vaše odpovede nejaké nové skutočnosti týkajúce sa silných stránok kola partnerstva, ktoré by ste mohli využiť na posilnenie slabých stránok identifikovaných v tomto kolese?

Niekedy sa úspechy dosiahnuté v jednom partnerstve dajú preniesť na iné partnerstvá. Ak sa niekoľko inštitúcií zhodne na tom, že nejaká zložka kola partnerstva je slabá a ohrozuje bezpečie ženy, môže to byť prvý krok k zmene.

Vymenujte všetky užitočné informácie, ktoré ste zistili :

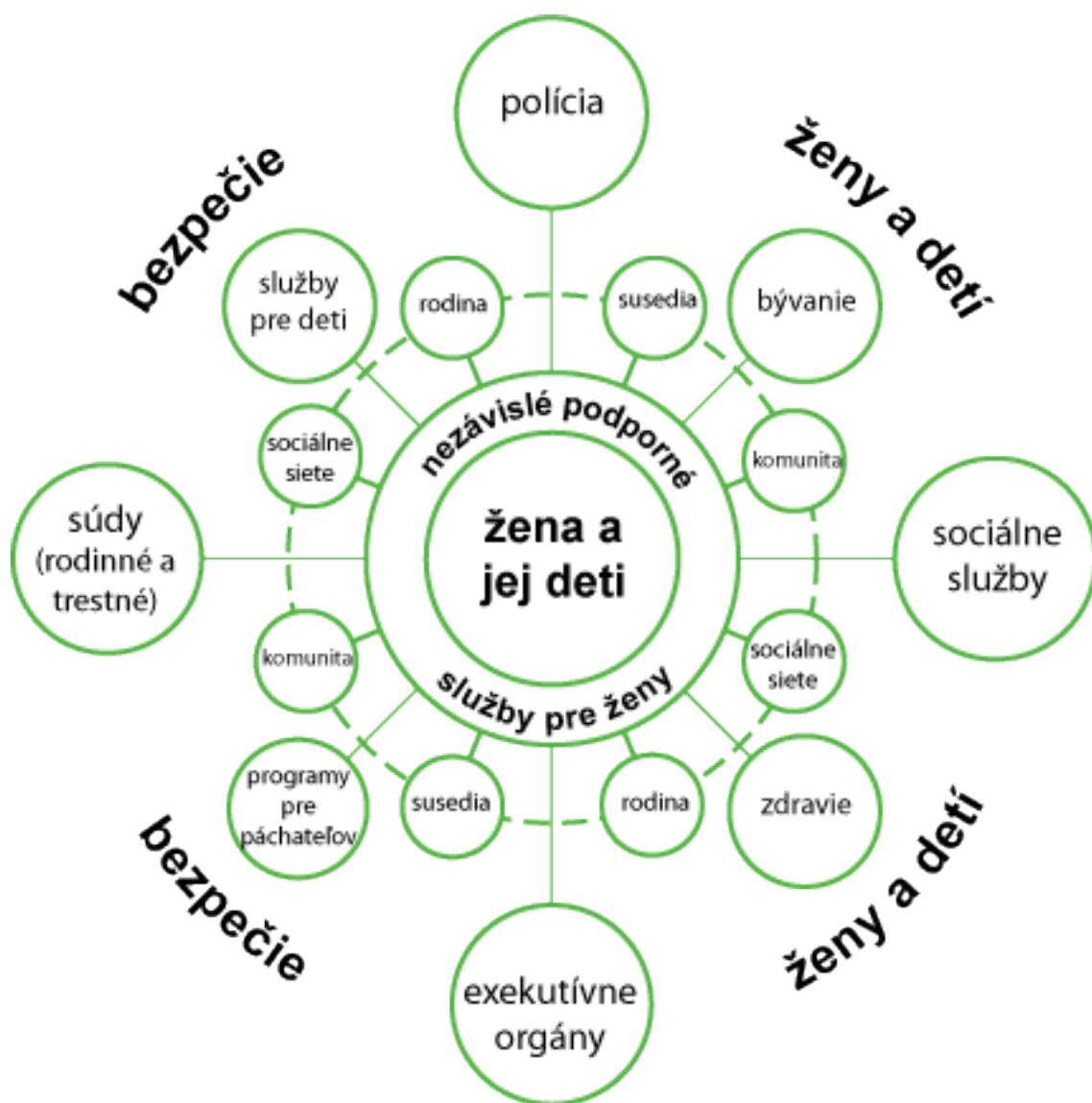
Ako pracovať so spätnou väzbou

Spätná väzba by mala prebehnúť v 4 fázach:

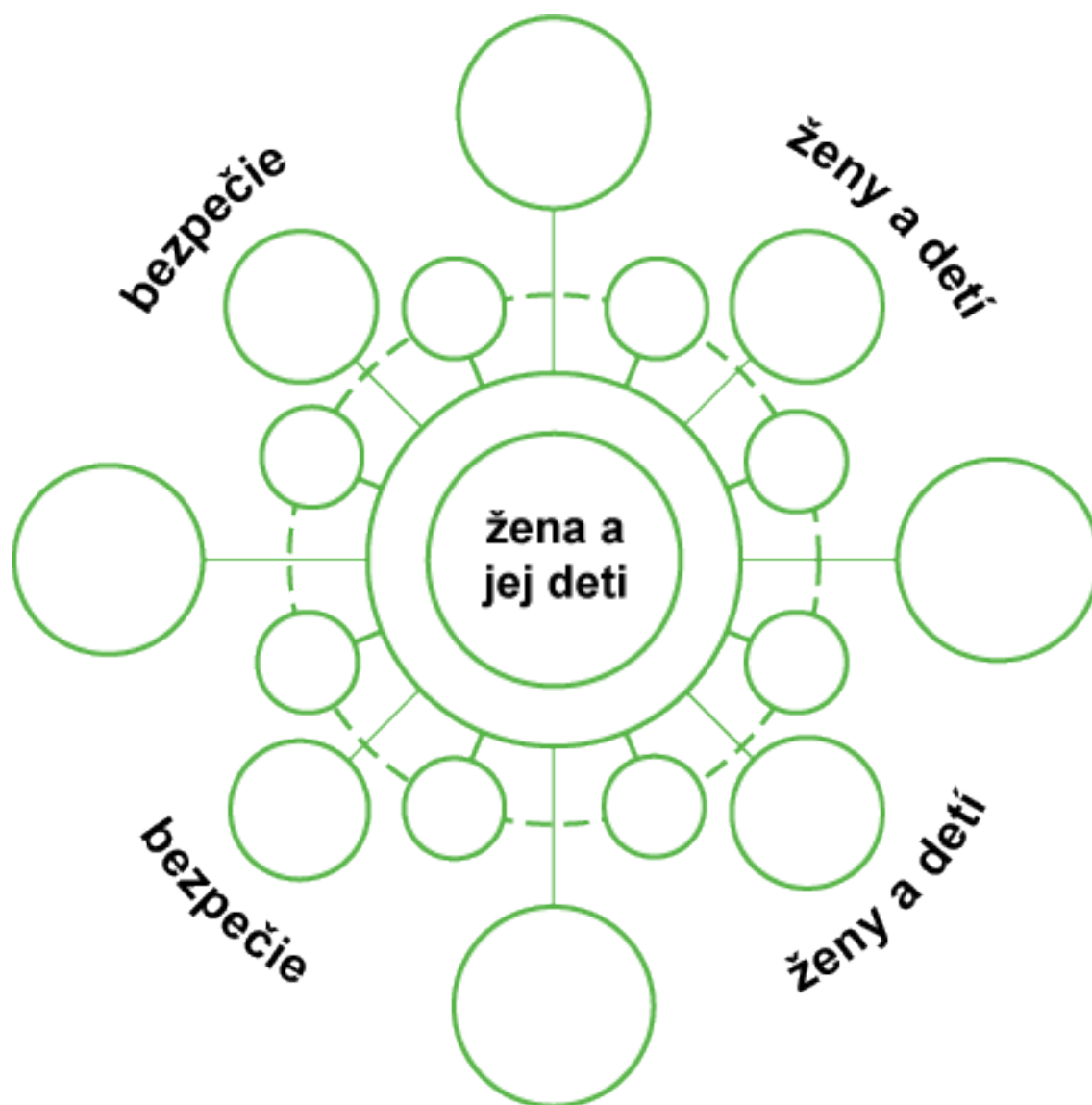
1. Prehľad silných stránok kola partnerstva a ako tieto silné stránky podporujú účinné riešenia domáceho násillia.
2. Prehľad slabých stránok kola partnerstva a oblastí, ktoré by mohli viesť k ďalšej viktimizácii žien.
3. Kroky, ktoré možno prijať na riešenie slabých stránok kola partnerstva.
4. Poučenie a dobrá prax vyplývajúce zo silných stránok, na ktorých možno stavať a vylepšiť koleso partnerstva.

Účastníčkam a účastníkom môžete rozdať pracovný list s kolesom partnerstva, v ktorom nie sú vyznačené prepojenia medzi jeho jednotlivými zložkami a požiadajte ich, aby v kolese partnerstva vyznačili, kde vidia silné a slabé stránky, napríklad tak, že **hrubými čiarami vyznačia silné stránky a prerušovanými čiarami slabé stránky**. Pomôže to zamerať sa na oblasti, v ktorých možno urobiť prvé kroky. Na túto časť aktivity budete potrebovať verziu kola partnerstva, na ktorej nie sú vyznačené žiadne vzťahy medzi jeho zložkami (**Pracovný list 1.4b**). Tam, kde sa charakter služieb veľmi líši, môžete použiť úplne prázdny obrázok kola (**Pracovný list 1.4c**). Účastníci a účastníčky potom identifikujú inštitúcie, ktoré by sa mali podieľať na partnerskej spolupráci, a zamyslia sa nad súčasnou úrovňou ich vzájomnej komunikácie.

Pracovný list 1.4b



Pracovný list 1.4c



Poznámka pre trénerky a trénerov

Je veľmi dôležité, aby účastníci a účastníčky uvažovali o uskutočniteľných krokoch, ktoré by sa dali prijať na miestnej úrovni v záujme vylepšenia kola partnerstva v spolupráci so ženami zažívajúcimi násilie.

Aktivita 1.4b, Fáza dva: Prvé kroky k dobrej praxi

Cieľ aktivity

Povzbudiť účastníkov a účastníčky k realizácii prvých krokov k partnerstvu a úvodných opatrení, ktoré môžu urobiť hneď po ukončení tréningu.

Prezentácia/vstupné informácie

Aktivitu urobte na základe **Pracovného listu 1.4d**. Požiadajte účastníkov a účastníčky, aby aktivitu urobili najskôr samostatne s tým, že ak zvýši čas, môžu sa o svoje odpovede podeliť s ďalšou účastníčkou či účastníkom. Pokiaľ nevyprodukujú dost' nápadov, môžete im ponúknuť príklady niektorých prvých opatrení a krokov vy. Účastníkov a účastníčky upozorníte, aby porozmýšľali o každej otázke osobitne, a o tom, čo budú robiť.

Pracovný list 1.4d, Kroky, ktoré treba urobiť

- S kým v súčasnosti úspešne spolupracujete?
- Môžu vám títo ľudia pomôcť nadviazať kontakt s inými inštitúciami?
- S kým sa skontaktujete a čo poviete?
- Aké spoločné ciele môžete definovať?
- Pomohli by vám v tom fakty, čísla a hlas, resp. skúsenosti žien?
- Zamerajte sa na zvýšenie bezpečia ako na hlavný cieľ – snažte sa nastoliť ho ako základnú hodnotu.
- Rozhodnite sa, akú minimálnu pracovnú štruktúru budete na začiatok potrebovať.

Dobré je aj to, ak si odborníci a odborníčky dokážu predstaviť, ako ich vnímajú ostatné inštitúcie a organizácie. Pri rozvíjaní partnerskej spolupráce je nevyhnutné, aby sme na začiatku porozumeli tomu, ako fungujú ostatné inštitúcie.

Aktivita 1.4c, Fáza tri: Ako nás vnímajú ostatné inštitúcie

Cieľ aktivity

Povzbudiť účastníkov a účastníčky, aby sa pozreli na to, ako vnímajú iné organizácie, resp. inštitúcie a ako iné inštitúcie a organizácie vnímajú ich.

Prezentácia/vstupné informácie

Aktivitu urobte pomocou **Pracovného listu 1.4e**. Požiadajte účastníkov a účastníčky, aby aktivitu robili v dvojiciach a aby sa na základe nižšie uvedených otázok porozprávali o tom, ako vnímajú inštitúciu, resp. organizáciu toho druhého. Môže sa to zdať ťažké, ale otvorená diskusia je dôležitá a účastníci a účastníčky sa musia vyrovnáť s odlišnosťami a nezhodami otvoreným a rešpektujúcim spôsobom. Inštitúcie sa vždy nezhodnú a niekedy je naozaj ťažké pozrieť sa na vlastnú inštitúciu očami iných. Zdieľanie týchto názorov je však prvým krokom na ceste k partnerstvu.

Pracovný list 1.4e, Ako vnímame iné inštitúcie? Ako vnímajú nás?

Na túto časť si vyhradte asi 10 minút. Pri partnerskej spolupráci je dôležité sa zamyslieť nad tým, ako vnímame iné inštitúcie, resp. organizácie a ako môžu ony vnímať nás.

Vyberte si jednu organizáciu alebo inštitúciu, s ktorou v súčasnosti spolupracujete alebo s ktorou by ste chceli spolupracovať, a považujte nad nasledujúcimi otázkami:

- Aké má táto inštitúcia ciele a aký je jej účel? Ako je financovaná a riadená? Ako prispieva k zníženiu výskytu domáceho násillia páchaného na ženách? Čím by mohla prispieť? Môžete uviesť dôvody, ktoré jej môžu brániť v poskytovaní nejakej služby?
- Čo si o tejto inštitúcii myslíte? Aké máte skúsenosti zo spolupráce s ňou? Čo bolo pozitívne a čo fungovalo? Vyskytli sa nejaké problémy? Dôverujete jej? Považujete jej úlohy za menej náročné ako svoje? Má vaša inštitúcia väčšie alebo menšie právomoci než táto inštitúcia?

Ako pracovať so spätnou väzbou

Aktivita poukazuje na to, ako odborníci a odborníčky niekedy nevedia všetko, čo treba o ostatných inštitúciách, a nemusia im byť jasné ani základné ciele, rola a kompetencie týchto

inštitúcií, ba ani to, ako daná inštitúcia alebo organizácia vníma tú ich a ako si určuje priority. V rámci partnerskej spolupráce to nevyhnutne vedie k stretom, konfliktom a odlíšným prioritám. Často sa vyskytujú rôzne domnienky, negatívne vnímanie iných, nedôvera a mocenská nerovnosť, čo sa niekedy spája s negatívnymi skúsenosťami s konkrétnou organizáciou v minulosti. Ak aktivitu realizujete v skupine, kde je viacero inštitúcií, môžete poukázať aj na to, že účastníci a účastníčky majú často rovnako mylné predstavy a domnienky o iných inštitúciách a nedostatok dôvery v ne. Väčšina účastníčok a účastníkov bude ako kľúčový problém vnímať rozdiely v právomociach inštitúcií. Negatívne vnímanie iných inštitúcií a mylné domnienky o nich sú často tým, čo majú účastníci a účastníčky spoločné. Prvé kroky smerom k partnerstvu sa môžu zamerať práve na to, napríklad:

- zdieľaním informácií o základných cieľoch, hodnotách, rolách a zodpovednostiach,
- zamyslením sa nad tým, prečo sú rôzne domnienky správne alebo nesprávne,
- zameraním sa na jeden reálny problém alebo prekážku vo vzájomnej spolupráci a na ich odstránenie,
- identifikovaním prekážok vzájomnej dôvery a úsilím odstrániť aspoň jednu z nich,

Tieto podnety pre prácu so spätnou väzbou môžete zhrnúť do prezentácie.

Aktivita 1.4d, Fáza štyri: Ako pracovať na efektívnej partnerskej spolupráci

Cieľ aktivity

Definovať prvé kroky vedúce k efektívnej partnerskej spolupráci, pomôcť účastníkom a účastníckam identifikovať kritériá úspechu, ako aj to, čo budú robiť pre skutočné fungovanie partnerstva a multiinštitucionálnej spolupráce.

Prezentácia/vstupné informácie

Na rozvíjanie partnerskej spolupráce treba čas a úsilie; v tomto procese sa objavia aj ťažkosti, výzvy a prekážky. Na úvod diskusie o prvých krokoch využite nasledujúci **Pracovný list 1.4f** (alebo z neho urobte prezentáciu).

Pracovný list 1.4f, Ako pracovať na efektívnej partnerskej spolupráci

Efektívna partnerská spolupráca si vyžaduje čas i úsilie a v procese jej rozvíjania sa objavia ťažkosti, výzvy a prekážky:

- nedostatočné strategické plánovanie naprieč inštitúciami.
- nedostatok dôvery medzi inštitúciami.
- odlišné hodnoty, názory a záujmy MVO a zo zákona zriadených inštitúcií.
- protichodná legislatíva, ktorou sa riadia.
- finančné obmedzenia a obmedzené zdroje.

NEMÔŽETE VŠAK ČAKAŤ, KÝM BUDE VŠETKO DOKONALÉ.

ZAČNITE UŽ TERAŽ!

Podľa: Lloyd (1994)²⁹; Hague, Malos a Dear (1996)³⁰

Pozri aj Bridging Gaps (2006), kapitoly 9 a 10, WAVE. Dostupné na: wave-network.org (V slovenčine: Mosty k pomoci.)

²⁹ Lloyd, C. (1994) The welfare net: how well does the net work? Oxford: Oxford Brookes University.

³⁰ Hague, G., Malos, E., and Dear, W. (1996) Multi-agency work and domestic violence: A national study of interagency initiatives. Bristol: The Policy Press.

Pre odborníkov a odborníčky je najlepšie, keď si uvedomia, že ich cieľom je efektívna partnerská spolupráca a že na ceste k nej prejdú rôznymi štádiami.

V ďalšej fáze aktivity sa účastníci a účastníčky zamerajú na vytvorenie a rozvíjanie kolesa partnerstva na miestnej úrovni. Môžu pracovať individuálne alebo v malých skupinách. Požiadajte ich, aby sa zamysleli nad nasledovnými otázkami.

Čo si myslia, s akými problémami sa stretnú pri realizácii prvých krokov na rozvíjanie spolupráce a ako budú pristupovať k inštitúciám a ľuďom, ktorí od partnerstva odstúpia, napríklad:

- Bolo by dobré pokúsiť sa zistiť, z čoho majú ostatní obavy?
- Aké obavy zo vzájomnej spolupráce môžu pociťovať ostatní? Ako ich možno zmierniť?
- Ako môžete rozvíjať vzájomnú dôveru? Čo fungovalo dobre v minulosti a čo môžete využiť tu? Klad'te otázky ako: Prečo dôverujete ostatným a prečo by mali oni dôverovať vám?
- Ak sú na miestnej úrovni vcelku dobre rozvinuté kolesá partnerstva, opýtajte sa, akým problémom, otázkam a výzvam čelia: Aké praktické kroky možno urobiť na vyriešenie týchto problémov? Čo treba urobiť na to, aby ste posilnili koleso partnerstva?

Ako pracovať so spätnou väzbou

V rámci spätnej väzby sa zamerajte na ďalšie veci, ktoré môžu účastníci a účastníčky urobiť. Zdôraznite, že v partnerskej spolupráci môžu, najmä v počiatočných fázach, zohrať prekážky a konflikty negatívnu rolu. Potom pokračujte v nasledujúcej časti s témou kritériá úspešnosti.

Aktivita 1.4e, Fáza päť: Kritériá úspešnosti

Cieľ aktivity

Posledná fáza tejto aktivity hovorí o tom, ako rozvíjať efektívne partnerstvá. Na to, aby mohla byť partnerská spolupráca aktívna a aby mohli inštitúcie realizovať dohodnuté kroky a dosahovať udržateľné výsledky, musia spĺňať isté kritériá.

Požiadajte účastníčky a účastníkov, aby diskutovali o nasledujúcich zisteniach.

Pracovný list 1.4g, Zistenia z nemeckého výskumu o multiinštitucionálnej spolupráci

Intervenčné projekty³¹ dosahujú trváce a komplexné výsledky, ak sú splnené isté podmienky:

- prepojenie stratégií v smere zhora nadol (pod vedením manažmentu inštitúcií) a zdola nahor (stratégie realizované pracovníkmi a pracovníčkami prvého kontaktu),
- štruktúry a aktivity na úrovni štátu musia byť prepojené s regionálnymi štruktúrami a aktivitami,
- jasné začlenenie výsledkov spolupráce do inštitucionálnych štruktúr každej zapojenej inštitúcie,
- ustanovenie orgánov pre stálu spoluprácu, ktoré budú šité na mieru podľa potrieb ich užívateľiek a užívateľov,
- ustanovenie koordinačného orgánu.

German Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth (2004) Working together to combat domestic violence. Cooperation, intervention research. Findings from the evaluation research assessing intervention projects against domestic violence. Berlín.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

1. Odrážajú tieto zistenia vaše skúsenosti s úspešnou multiinštitucionálnou spoluprácou?
2. Aké kritériá považujete za dôležité na to, aby multiinštitucionálne partnerstvá dosahovali dobré výsledky a udržateľnú zmenu?

Ako pracovať so spätnou väzbou

Vypočujte si spätnú väzbu od skupiny a zapíšte výsledky diskusie. V závislosti od riešení, ktoré skupina ponúkne, môžete skupine ponúknuť aj nasledujúci **Pracovný list 1.4h**.

³¹ Pojem „intervenčné projekty“ sa používa v nemecky hovoriacich krajinách (Nemecko, Švajčiarsko, Rakúsko) na označenie multiinštitucionálnych zväzkov, ktoré môžu fungovať na rôznych úrovniach (miestnej, regionálnej, národnej) a s rôznym stupňom inštitucionalizácie.

Pracovný list 1.4h, Kritériá pre úspešné partnerstvo a multiinštitucionálnu spoluprácu

- Závazok každej inštitúcie k partnerskej spolupráci, vrátane záväzku k pravidelnej a aktívnej účasti na spoločných stretnutiach.
- Ustanovenie zodpovednej osoby, ktorá má rozhodovaciu právomoc.
- Závazok implementovať výsledky dohôd, ktoré vzídu z multiinštitucionálnej spolupráce, vo vlastnej inštitúcii.
- Ustanovenie koordinujúcej inštitúcie multiinštitucionálneho partnerstva (môže sa obmieňať).
- Vyčlenenie minimálnych základných zdrojov na udržanie partnerskej spolupráce (personálnych, finančných, materiálnych atď.).
- Zhodné chápanie problematiky domáceho násilia páchaného na ženách.
- Poslanie a vízia, ktorú zdieľajú všetky zúčastnené inštitúcie a organizácie.
- Analýza stavu a potrebných zmien v oblasti domáceho násilia páchaného na ženách,
- Pravidelný proces konzultácií so ženami, ktoré zažili násilie.
- Rozvoj dlhodobých cieľov partnerstva a operatívnych cieľov, ako aj stratégií na ich dosiahnutie.
- Písomný akčný plán pre rozvoj partnerskej spolupráce, vrátane časového harmonogramu.
- Pravidelná evaluácia aktivít a ich prispôsobenie výstupom evaluácie.
- Prepojenie medzi multiinštitucionálnym partnerstvom a inými relevantnými iniciatívami.

Upozornite účastníčky a účastníkov, že niektoré z navrhovaných riešení už začali realizovať v rámci tohto tréningu.

Keď to zhrnieme, tak rozvíjanie partnerskej spolupráce má bližšie k maratónu ako k šprintu. Vytrvalosť, trpezlivosť, dlhodobý záväzok a zanieťenie sú potrebné na dosiahnutie cieľa – významne znížiť výskyt násilia páchaného na ženách a deťoch – cieľa, ktorý určite nemôžu dosiahnuť jednotliví aktéri v spoločnosti, ale iba tímy presvedčených inštitúcií a ľudí.

**Podľa: Bridging Gaps, s. 82. WAVE. Dostupné na: www.wave-network.org
(V slovenčine: Mosty k pomoci.)**

Užitočné zdroje pre Časť 1.4

German Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth (2004), Working together to combat domestic violence. Cooperation, intervention research. Findings from the evaluation research assessing intervention projects against domestic violence. Berlín.

Grieger, K., Kavemann, B., Leopold, B. and Rabe, H. (2004) From local innovations to standards of good practice: Intervention projects and their work. Final report of evaluation research. Dostupné na: <http://www.wibig.uni-osnabrueck.de/wibig1.htm>

Hague, G., Malos, E. and Dear, W. (1996) Multi-agency work and domestic violence: A national study of interagency initiatives. Bristol: The Policy Press.

Hague, G., Mullender, A. and Aris, R. (2003) Is Anyone Listening? Accountability and women survivors of domestic violence. Londýn: Routledge.

Hester, M. and Westermarland, N. (2005) Tackling Domestic Violence: Effective interventions and Approaches. Home Office Research Study 290. Londýn: Home Office.

Logar, R. (2005) The Austrian model of intervention in cases of domestic violence, paper for the UN Study on Violence against women. Presented at the United Nation Expert Group Meeting „Violence against women: Good practice in combating and eliminating violence against women“ 17. – 20. máj 2005, Viedeň, Rakúsko. Dostupné na: <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/docs/experts/logar.dv.pdf>

Shepard, M. and Pence, E. (1999) Coordinating Community Responses to Domestic Violence. Thousand Oaks: Sage Publications.

Standing Together (2011) Standing Together [WWW], Londýn. Dostupné na: <http://www.standingtogether.org.uk>

1.5 Rozvíjanie spoločného prístupu k odhadu nebezpečenstva

Úvod

Časť 1.2 sa zaoberala používaním spoločných definícií a spoločného jazyka, na ktorom musia inštitúcie so záujmom o partnerskú spoluprácu pracovať a dohodnúť sa.

V tejto časti sa začína rozvíjať spoločný prístup založený na práci s hroziacim nebezpečenstvom, ktorému sa bližšie venuje Modul 2. Takýto spoločný prístup si vyžaduje zhodný pohľad na nebezpečenstvo, ktoré hrozí ženám a ich deťom, a jeho zhodné chápanie. Musíme si uvedomovať, že nebezpečenstvo vždy sprevádza prácu s obeťami násillia, ale aj to, že pojmy „nebezpečenstvo“, „odhad nebezpečenstva“ a „manažment nebezpečenstva“ sa nepoužívali vždy. O tom hovorí nasledujúci pracovný list, ktorý môžete použiť na úvod tejto časti.

Pracovný list 1.5a, Ako pracovať s nebezpečenstvom, ktoré hrozí ženám a ich deťom

Zámerom spolupráce, ktorá je založená na práci s hroziacim nebezpečenstvom, je identifikovať a odhadnúť nebezpečenstvo, ktoré hrozí ženám a ich deťom na zníženie rizika ujmy a porušovania ich práv.

Dalo by sa povedať, že tento prístup bol skryto obsiahnutý v jadre ženského hnutia proti násiliu: to, že sa zakladali bezpečné ženské domy bolo nielen uznaním skutočnosti, že ženy a ich deti sú vystavené riziku opakovanej viktimizácie a ujmy, ale aj poskytnutím alternatívy k životu s násilným partnerom a otcom. Základným cieľom bezpečných ženských domov je poskytnúť ženám a deťom bezpečného miesto. Bezpečné ženské domy poskytujú aj technické bezpečnostné opatrenia a so ženami, ktoré prežili násilie, a ich deťmi vytvárajú individuálne bezpečnostné plány.

V ranných obdobiach sa pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách a ich deťoch neobjavovali pojmy ako 'nebezpečenstvo', 'odhad nebezpečenstva' a 'manažment rizík'. Bezpečné ženské domy vždy venovali pozornosť rizikovým faktorom tak, že pozorne počúvali príbehy žien o násilí. Sústredili sa však viac na tvorbu bezpečnostných plánov so ženami a ich deťmi ako na proces odhadu nebezpečenstva. Treba však povedať, že hoci tento proces v bezpečných ženských domoch nenazývali 'odhadom nebezpečenstva', bol vždy súčasťou ich práce a odborného posudzovania situácie žien a ich detí, keďže ženám a ich deťom niekedy hrozil vysoký stupeň nebezpečenstva opakovaných alebo závažných zranení v dôsledku násilia alebo aj zabitie.

WAVE (2004) Away from Violence. European Guidelines for Setting up and Running a Women's Refuge, Viedeň. (V slovenčine: Cesta z násilia. Európske smernice pre zakladanie a prevádzkovanie bezpečných ženských domov. Fenestra, 2007.)

Na základe tohto úvodu hovorte s účastníkmi a účastníčkami o tom, že v súvislosti s prácou zameranou na nebezpečenstvo, ktoré hrozí ženám a deťom, môžu pociťovať obavy či pochybnosti. S týmito obavami môžete pracovať s celou skupinou a použiť nasledujúce otázky a odpovede.

Pracovný list 1.5b, Dôležité otázky

Prečo je užitočné zamerať sa na prácu s hroziacim nebezpečenstvom?

Môže nám pomôcť identifikovať ženy a deti, ktoré sú vystavené nebezpečenstvu opakovaného násillia, závažných zranení alebo usmrtenia, a prípady, v ktorých sa násillie stupňuje.

Ak sa zameriame na nebezpečenstvo, ktoré hrozí ženám a deťom, a najmä na prípady, kde existuje vysoký stupeň ohrozenia násillím, neznamená to, že zanedbávame ostatné ženy a deti?

Nie. Všetky ženy a deti majú právo na službu, ktorá naplňa ich potreby a pracuje s nebezpečenstvom, ktorému sú vystavené. Znamená to, že ženy a deti majú mať k dispozícii širokú škálu služieb a intervencií. Keď sa zameriavame na vysoký stupeň nebezpečenstva v prípadoch násillia páchaného na ženách, zdôrazňujeme tým potrebu vyššieho stupňa koordinácie a vyššej úrovne služieb pre ženy a ich deti. Ide o snahu zladit' služby s individuálnymi potrebami žien a detí a so stupňom ohrozenia, ktorému sú vystavené. Nebezpečenstvo môže postupom času kolísat' a menit' sa. Zmena okolností v jednotlivých prípadoch môže vyústiť do toho, že z prípadov s odhadom nízkeho stupňa nebezpečenstva sa môžu stať prípady s odhadom vysokého stupňa nebezpečenstva a môžu si vyžadovať odlišné intervencie.

Dokážeme dostatočne presne predvídať nebezpečenstvo hroziace v prípadoch domáceho násillia?

Predvldanie nebezpečenstva je náročné a nie je to exaktná veda. V minulosti vznikli nástroje na odhad nebezpečenstva a dosiahla sa všeobecná zhoda ohľadne kľúčových rizikových faktorov domáceho násillia, vrátane prípadov tých žien a detí, ktoré sú vystavené nebezpečenstvu závažnej ujmy (viac informácií o týchto nástrojoch nájdete v **Module 2, Časti 2.2**). V tomto tréningovom materiáli kladieme väčší dôraz na odhad nebezpečenstva ako na jeho predvldanie či predpovedanie, keďže nemusíme vždy vedieť predvldáť, čo páchatel' urobí. V prípadoch, ktoré sa dôsledne preskúmali a vypracovali sa pre ne účinné plány manažmentu bezpečia, presadzujeme taký odhad nebezpečenstva, ktorý sa robí spoločne so ženou zažívajúcou násillie (pozri **Modul 2**).

V čom nám môže pomôcť, že sa sústredíme na hroziace nebezpečenstvo?

Môže nám to pomôcť identifikovať najvhodnejšie intervencie v konkrétnom prípade a riešiť problémy, ťažkosti a otázky, ktoré s ním súvisia. Partnerská spolupráca môže byť skutočným prínosom v zložitých prípadoch, v ktorých sú nevyhnutné koordinované intervencie zo strany viacerých inštitúcií. Umožňuje holistický prístup, v centre ktorého sú ženy, a môže nám pomôcť v tom, aby sme ženám a deťom vystaveným nebezpečenstvu ujmy poskytli efektívne služby.

Je odhad nebezpečenstva jediným cieľom ?

Nie, ako sme už spomenuli, odhad nebezpečenstva predstavuje len začiatok a treba ho prepojiť s efektívnym manažmentom bezpečia (pozri **Časť 2.4 v Module 2**).

Po tomto úvode môžete pristúpiť k hlavnej aktivite tejto časti.

Aktivita 1.5, Ako uvažovať o nebezpečenstve, ktoré hrozí ženám a deťom, a o ich bezpečí

Pomôcky

Powerpointová prezentácia, flipchart a fixky, pracovné listy.

Cieľ aktivity

Cieľom aktivity je pomôcť účastníkom a účastníckam uvažovať o nebezpečenstve, ktoré hrozí ženám a ich deťom, a poukázať na to, že pri práci so ženami, ktoré zažili násilie, a ich deťmi odhad nebezpečenstva často sami nepriamo realizujú.

Trvanie

60 minút.

Prezentácia/vstupné informácie

Pripomeňte účastníkom a účastníckam **Pracovný list 1.5a, Ako pracovať s nebezpečenstvom, ktoré hrozí ženám a ich deťom**, a hovorte s nimi o tom, že odhad nebezpečenstva je často skrytý – pravdepodobne ho realizujú, ale nenazývajú ho takto.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Požiadajte účastníčky a účastníkov, aby sa pomocou **Pracovného listu 1.5c** zamysleli nad svojou prácou a nad tým, ako často odhadujú nebezpečenstvo a aké rozhodnutia na základe tohto odhadu robia. Pravdepodobne zistia, že sa pri rozhodovaní často riadia úvahami o nebezpečenstve, ktoré hrozí ženám zažívajúcim násilie a ich deťom.

Pracovný list 1.5c, Uvažovanie o hroziacom nebezpečenstve

1. Pouvažujte o svojej práci a o rozhodnutiach, ktoré zvyčajne robíte. Koľko z vašich rozhodnutí vychádza z „nepriameho“ zvažovania nebezpečenstva, ktoré hrozí ženám a ich deťom?
2. Ako robíte v súčasnosti odhad nebezpečenstva?
3. Nakoľko presný je podľa vášho názoru tento odhad?
4. Ktoré rozhodnutia robíte na základe odhadu nebezpečenstva?
5. Nakoľko dobré sú podľa vášho názoru tieto rozhodnutia?
6. Ako v súčasnosti plánujete bezpečie? Prepájate ho s odhadom nebezpečenstva? A ak áno, tak ako?

Ďalej:

7. Aký prínos by mal pre vás a vašu inštitúciu jasnejší, spoľahlivejší a presnejší odhad nebezpečenstva?
8. Ako by sa zlepšili vaše intervencie zamerané na pomoc ženám a ich deťom, ak by ste sa pri práci s nimi zamerali na nebezpečenstvo, ktoré im hrozí?

Ako pracovať so spätnou väzbou

Vypočujte si niekoľko príkladov spätnej väzby k otázkam 1 – 5. Mali by poukázať na to, že odborníci a odborníčky, ako aj vedenie inštitúcií často robia skrytý odhad nebezpečenstva. Účastníci a účastníčky to rýchlo zistia a do istej miery rozoznajú aj chýbajúcu dôslednosť pri realizácii tohto odhadu. 6. až 8. otázka nabáda účastníkov a účastníčky, aby porozmýšľali o tom, prečo a ako by sa dal robiť spoľahlivejší odhad nebezpečenstva a aký by bol jeho prínos. Na záver tejto časti pomenujte prínos, ktorý má odhad nebezpečenstva pre ženy a ich deti. Môžete použiť aj nasledujúci pracovný list.

Pracovný list 1.5d, Prínos dôslednejšej práce s odhadom nebezpečenstva pre ženy a ich deti

- Primeranejšie reakcie inštitúcií na zhoršujúcu sa situáciu ženy a stupňovanie násilia.
- Vyššia zhoda bezpečnostných plánov so stupňom a povahou nebezpečenstva.
- Koordinované riešenie zložitých prípadov viacerými inštitúciami.
- Kvalitnejšie plánovanie bezpečia a zvýšená ochrana žien a ich detí.

Táto aktivita uzatvára Modul 1.

Zhrnutie Modulu 1

- Kľúčové poznatky o problematike domáceho násilia.
- Odlišná východisková situácia odborníkov a odborníčok z rôznych inštitúcií a organizácií a spôsoby, ako môžu uvažovať o problematike násilia páchaného na ženách.
- Ako rozvíjať zhodné chápanie problematiky v inštitúciách a organizáciách.
- Kľúčové definície a terminológia.
- Princípy angažovanosti, posilnenia a podpory.
- Význam a prínos prístupu orientovaného na ženy a ich deti.
- Význam partnerskej spolupráce a prvé kroky k spolupráci.
- Rozvíjanie spoločného prístupu k odhadu nebezpečenstva v prípadoch násilia páchaného na ženách.

Modul 2 je zameraný na:

- Dobrú prax v oblasti odhadu nebezpečenstva a plánovania bezpečia žien, ktoré zažili násilie. Špecificky sa tento modul venuje:
 - dobrej praxi pri identifikácii hroziaceho nebezpečenstva a práci s rizikovými faktormi,
 - dobrej praxi v oblasti plánovania bezpečia,
 - princípom, ktorými sa riadia účinné multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch.

Teraz prejdite na Modul 2.

MODUL 2

Úvod k Modulu 2

V tomto module sa budeme venovať praxi, systémom a procesu, ktoré umožňujú fungovanie partnerskej spolupráce a skvalitňujú odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia. Konkrétne sa modul zaoberá týmito otázkami:

- Čo musia inštitúcie urobiť – aké sú zásadné požiadavky pre účinný manažment bezpečia.
- Kľúčové procesy a systémy, ktoré umožňujú fungovanie multiinštitucionálnych porad o individuálnych prípadoch.
- Ako identifikovať rizikové faktory v prípadoch domáceho násilia.
- Ako rozvíjať dobrú prax v oblasti realizácie odborných stanovísk k odhadu nebezpečenstva a ako skvalitniť odhad nebezpečenstva.
- Dobrá prax v plánovaní manažmentu bezpečia a jeho realizácii.

Modul možno využiť tromi spôsobmi:

- Pomáha vedeniu inštitúcií zhodnotiť „pripravenosť“ inštitúcie a jej personálu na realizovanie vysoko kvalitného odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia u žien vystavených nebezpečenstvu závažnej ujmy.
- Pomáha vedeniu inštitúcií budovať systémy a procesy potrebné pre spoluprácu a najmä pre multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch násilia páchaného na ženách.
- Pomáha inštitúciám zaškoliť personál a zlepšiť poskytovanie služieb v rámci prvého kontaktu so ženami vystavenými nebezpečenstvu závažnej ujmy.

2.1 Rozvíjanie účinných inštitucionálnych rámcov pre odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia

Ciele

Cieľom tejto časti je, aby účastníci a účastníčky uvažovali o dobrej praxi inštitúcií v procese práce na odhade nebezpečenstva a manažmente bezpečia, a o tom, ako by sa dali uskutočniť pozitívne zmeny v týchto oblastiach.

Úvod

Ak má inštitúcia účinne predchádzať násiliu páchanému na ženách a ich deťoch, musí aktívne riadiť svoje intervencie v prípadoch násilia. V tejto časti sa zameriame na to, ako môžu inštitúcie rozvíjať dobrú prax v odhade nebezpečenstva a manažmente bezpečia.

Kľúčové poznatky

Pre prevenciu násilia sú najdôležitejšie dva prvky, ktoré sú zároveň predpokladom pre realizáciu efektívnych multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch:

- Inštitúcia má jasné smernice a stratégie, ako riešiť problematiku násilia páchaného na ženách a domáceho násilia. Dôležitá je existencia účinnej organizačnej štruktúry na úrovni vedenia inštitúcií a jasných postupov pre odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia.
- Inštitúcia poskytuje náležité podporné služby pre všetky ženy, ktoré zažívajú násilie, a ich deti.

1. Jasné stratégie a dobrá prax inštitúcií v oblasti odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia žien, ktoré zažili násilie.

Znakom dobrej praxe inštitúcií v oblasti odhadu a manažmentu nebezpečenstva, ktorému sú ženy a ich deti vystavené v dôsledku násilia, a v oblasti zaisťovania ich bezpečia je existencia jasných stratégií a smerníc o pracovných postupoch. Inými slovami ide o identifikáciu zodpovednosti zamestnancov a zamestnankýň inštitúcie, efektívnu organizačnú štruktúru a postupy práce zamerané na potreby žien a ich detí, s dôrazom na ich bezpečie a predchádzanie ďalšiemu násiliu.

Príklady dobrej praxe

Inštitúcie v niekoľkých krajinách zriadili špecializované útvary na riešenie násilia páchaného na ženách, aby lepšie reagovali na prípady násilia a účinnejšie chránili ženy, ktoré ho zažívajú, a ich deti.³² Medzi takéto príklady patria špecializované policajné jednotky v Španielsku a Veľkej Británii, kde existujú aj špecializované súdy pre domáce násilie a špecializovaná trestnoprávna prokuratúra v Nemecku a Rakúsku.

Pre prípady rodovo podmieneného násilia má španielska polícia komplexný monitorovací systém (systém GBV), ktorý slúži na systematický odhad nebezpečenstva, na výkon náležitých intervencií v prípadoch s menej závažným stupňom nebezpečenstva a na ochranu žien a ich detí. Počiatočný odhad nebezpečenstva sa realizuje pri prvom hlásení násilia polícii a na základe stupňa nebezpečenstva sa opakuje v špecifickom časovom rámci (v priebehu 72 hodín v prípadoch extrémneho ohrozenia, do 7 dní v prípadoch vysokého stupňa nebezpečenstva, do 30 dní pri stredne vysokom stupni nebezpečenstva a do 60 dní v prípadoch nízkeho stupňa nebezpečenstva). Medzi ochranné opatrenia, ktoré polícia v Španielsku používa na manažment hroziaceho nebezpečenstva a na zaistenie bezpečia žien a ich detí, patria: intenzívny monitoring a sledovanie situácie zo strany polície, ochranné opatrenia, ktoré s okamžitou platnosťou vydávajú špecializované súdy, elektronické systémy ochrany a elektronické monitorovanie páchatel'ov.³³

Aktivita 2.1

Pomôcky

Flipchart a fixky, prípadne powerpointová prezentácia a **Pracovný list 2.1a** a **Pracovný list 2.1b**. Aktivitu realizujte pomocou práce v malých skupinách a diskusie k prezentácii.

Trvanie

120 minút.

Cieľ aktivity

Cieľom aktivity je, aby sa účastníčky a účastníci pri výmene skúseností zamysleli nad tým, čo tvorí dobrú prax inštitúcie pri odhade nebezpečenstva a manažmente bezpečia žien a ich

³² PROTECT I Expert Group Meeting (2010) Good practice in preventing serious violence and protecting high risk victims, 26th of May 2010, Madrid.

³³ Tamtiež.

detí. Vyzvite najmä vedenie inštitúcií, aby uvažovalo o systematickejšom prístupe k manažmentu bezpečia prostredníctvom jasných stratégií organizácie a prostredníctvom hodnotenia všetkých zamestnancov a zamestnankýň na základe ich roly a zodpovednosti v inštitúcii. V **Časti 2.2** a **Časti 2.3** tohto tréningového materiálu sa budeme neskôr hlbšie venovať podrobnému procesu odhadovania nebezpečenstva a manažovania bezpečia.

Prezentácia/vstupné informácie

Predstavte účastníkom a účastníčkam koncept dobrej praxe vývoja stratégií a pracovných postupov v prípadoch násilia páchaného na ženách uvedený v **Pracovnom liste 2.1a**. Vysvetlite, že tieto prvky charakterizujú dobrú prax v odhade nebezpečenstva a manažmente bezpečia v inštitúciách, ktoré poskytujú podporu ženám zažívajúcim násilie a ich deťom a venujú sa prevencii násilia.

Pracovný list 2.1a, Kľúčové prvky dobrej praxe inštitúcií v oblasti manažmentu bezpečia žien zažívajúcich násilie a ich detí

1. Jasné stratégie a smernice inštitúcií pre riešenie prípadov násilia páchaného na ženách a domáceho násilia. Účinná implementácia a pravidelné vyhodnocovanie týchto smerníc (vrátane spätnej väzby od žien, ktoré zažili násilie).
2. Špecializované útvary alebo špecializovaný personál inštitúcie, rozvíjanie odbornosti a skúseností zamestnancov a zamestnankýň inštitúcie pri práci s touto problematikou.
3. Pracovné postupy pri identifikácii prípadov opakovaného a závažného násilia, ktoré sa systematicky používajú na adekvátne riešenie všetkých prípadov násilia.
4. Odhad nebezpečenstva a plánovanie bezpečia, do ktorého sú vždy aktívne zapájané ženy zažívajúce násilie a ktorý je štandardným postupom inštitúcie. (Týmto aspektom sa podrobnejšie venujeme v **Častiach 2.2 a 2.3**).
5. Existencia opatrení, ktoré zaručujú, že keď sa ženy zažívajúce násilie obrátia na danú inštitúciu, zamestnanci a zamestnankyne zaistia im a ich deťom bezpečie. (Dokáže inštitúcia zabezpečiť, aby ženy a ich deti mohli do inštitúcie prísť, pobudnúť v nej a potom z jej priestorov bezpečne odísť?)
6. Bezpečnostné opatrenia slúžia tiež na to, aby aj zamestnanci a zamestnankyne mohli vykonávať svoju prácu v bezpečnom prostredí (bezpečnostný plán pre inštitúciu).
7. Inštitúcia bežne vykonáva revíziu prípadov extrémneho násilia, femicíd a pokusov o femicídu na to, aby identifikovala nedostatky v praxi a tie oblasti, v ktorých treba prácu zlepšiť. Na základe revízie prípadov inštitúcia prijíma náležité stratégie a postupy.
8. Inštitúcie sú súčasťou multiinštitucionálnych partnerstiev, aby mohli riešiť situáciu, v ktorej hrozí ženám a ich deťom nebezpečenstvo, a realizovať manažment bezpečia. (Tejto téme sa podrobnejšie venuje **Časť 2.5**).

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Požiadajte účastníkov a účastníčky, aby vytvorili skupiny, a každej skupine dajte k dispozícii 2 až 3 body z vyššie uvedených prvkov dobrej praxe. Ak váš tréning zahŕňa aj **Časti 2.2 a 2.3** (venované odhadu nebezpečenstva a plánovaniu bezpečia so ženami), potom by ste v rámci tejto aktivity nemali pracovať so 4. bodom. Podobne, ak budete pracovať s **Časťou 2.5**, tak z tejto aktivity vynechajte 8. bod.

Účastníci a účastníčky odpovedia na otázky uvedené v hornej časti **Pracovného listu 2.1b** a do pracovného listu zaznamenajú výsledky diskusie v skupine.

Každú skupinu požiadajte o spätnú väzbu k odpovediam na dané otázky a facilitujte krátku diskusiu v skupine o k aždom z vyššie uvedených prvkov dobrej praxe. Účastníci a účastníčky by mali z tréningu odchádzať s vlastnými nápadmi, ako môžu niektoré z týchto prvkov implementovať vo vlastnej inštitúcii.

Pracovný list 2.1b, Pracovný list pre účastníčky a účastníkov

Porozmýšľajte o prvkoch dobrej praxe v oblasti odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia, ktoré ste dostali od trénerky alebo trénera.

Potom sa zamyslite nad nasledujúcimi otázkami:

- Môžete uviesť nejaké príklady dobrej praxe alebo máte skúsenosť s týmto typom dobrej praxe? Ak áno, aká skúsenosť to je?
- Môžete uviesť podrobnejšie príklady z vašej inštitúcie alebo z iných inštitúcií k tejto forme praxe? (Napríklad: čo obsahuje písomná stratégia vašej inštitúcie; ako ju implementujete; aké opatrenia používate na zaručenie bezpečia žien a ich detí, ktoré do vašej inštitúcie prichádzajú; či máte bezpečnostný plán pre zamestnancov a zamestnankyne, a ak áno, čo obsahuje, a podobne.)
- Čo by mohlo byť pre vás výzvou alebo čo by mohlo byť obzvlášť náročné pri implementácii ďalších prvkov identifikovanej dobrej praxe?
- Aké kroky na implementáciu niektorých ďalších prvkov dobrej praxe by ste mohli realizovať?

		Príklady, skúsenosť	Výzvy	Kroky smerujúce k implementácii
1.	Písomné stratégie a smernice inštitúcie			
2.	Špecializované útvary			
3.	Postupy pre identifikáciu a riešenie prípádov opakovaného alebo závažného násilia			
4.	Ženy, ktoré zažili násilie, sú aktívne zapájané do posudzovania nebezpečenstva a plánovania bezpečia			
5.	Zaistenie bezpečia žien a ich detí v kontakte s inštitúciou			
6.	Opatrenia na zaistenie bezpečia zamestnancov a zamestnankýň			
7.	Revízia prípadov je podkladom pre vývoj stratégií a dobrej praxe			
8.	Účasť inštitúcie na multiinštitucionálnej spolupráci			

2. Poskytovanie kvalitných podporných služieb pre ženy a ich deti v náležitom rozsahu.

Výskum a prax ukazujú, že podpora žien zažívajúcich násilie, ktorú poskytujú nezávislé ženské organizácie, je kľúčovou zložkou prevencie násillia.³⁴ Dohovor Rady Európy z roku 2011 hovorí o nevyhnutnosti „poskytnúť špecializované podporné služby pre ženy všetkým obetiam rodovo podmieneného násillia a ich deťom“.³⁵

V rámci multiinštitucionálnej spolupráce je podpora žien a ich detí, teda ich zastupovanie a obhajoba ich práv zo strany nezávislých ženských organizácií, základným princípom prístupu orientovaného na ženy a deti. Multiinštitucionálne partnerstvá by preto mali smerovať k zabezpečeniu náležitých podporných služieb pre ženy a ich deti, ktoré budú dostupné vo všetkých regiónoch a schopné reagovať na rozmanitosť potrieb žien zažívajúcich násilie a ich detí.

Aktivita 2.1b

Pomôcky

Pracovný list 2.1c.

Trvanie

60 minút.

Cieľ aktivity

Požiadajte účastníkov a účastníčky, aby porozmýšľali o tom, aké podporné služby pre ženy existujú v ich regióne a aké nedostatky vidia v ich poskytovaní.

Prezentácia/vstupné informácie

Skupine vysvetlite, že nezávislé podporné služby pre ženy poskytované ženskými organizáciami sú základnou podmienkou pre multiinštitucionálnu spoluprácu. Ako príklad uveďte minimálne štandardy Rady Európy pre špecializované podporné služby pre ženy (Pracovný list 2.1c).

³⁴ Hanmer, J., Gloor, D., Meier, H. a kol. (2006) Agencies and evaluation of good practice: domestic violence, rape and sexual assault, Správa v rámci výskumného projektu CAHRV (Co-ordination Action on Human Rights Violations), financované zo Šiesteho rámcového programu Európskej komisie; Robinson, A. (2009) Independent Domestic Violence Advisors: A multisite process evaluation, výskum financovaný Ministerstvom vnútra Veľkej Británie, Londýn; WAVE (2011) PROTECT – Identifying and Protecting High Risk Victims of Gender Based Violence – an Overview, správa z projektu DAPHNE, Viedeň.

³⁵ Council of Europe (2011) Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Article 22. (V slovenčine: Dohovor o predchádzaní násilliu páchanému na ženách a domácomu násilliu a boji proti nemu, článok 22.)

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Požiadajte účastníkov a účastníčky, aby vytvorili 2- až 3-členné skupiny a diskutovali o službách poskytovaných ich inštitúciou, ktoré uviedli v pracovnom liste.

Poznámka pre trénerky a trénerov

Podobnú aktivitu môžete s menšími úpravami realizovať k obsahu **Časti 2.5 (Princípy účinných multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch)**.

Pracovný list 2.1c, Primerané poskytovanie podporných služieb ženám

Dohovor Rady Európy 2011 od zmluvných štátov žiada, aby zriadili celoštátne nepretržité (24/7) bezplatné telefónne linky pomoci pre ženy, ktoré zažili násilie (článok 24).

V objasňujúcej správe k dohovoru sa tiež odporúča:

- poskytnúť bezpečné ubytovanie v špecializovaných bezpečných ženských domoch, dostupnosť – v každom regióne, jedno miesto pre rodinu³⁶ na 10 000 obyvateľov,
- zriadiť primerané krízové centrá pre prípady znásilnenia alebo sexualizovaného násillia, dostupnosť – jedno centrum na 200 000 obyvateľov.

Rada Európy (2011) Dohovor o predchádzaní násilliu páchanému na ženách a domácomu násilliu a boji proti nemu, články 23, 24, 25 a objasňujúce memorandum k dohovoru.

V malých skupinách diskutujte o nasledujúcich otázkach:

- Aké podporné služby sú ženám dostupné vo vašom regióne?
- Aké nedostatky má poskytovanie týchto služieb?
- Čo by ste mohli v rámci multiinštitucionálnej spolupráce spoločne urobiť pre to, aby sa niektoré z nedostatkov odstránili?

Zapíšte svoje odpovede na flipchart a potom ich prezentujte vo veľkej skupine.

³⁶ Miesto pre rodinu = jedno miesto/posteľ pre ženu a jej deti.

Ako pracovať so spätnou väzbou

Dajte účastníkom a účastníčkam pokyn, aby k aktivite pristúpili ako riešeniu problému. Ako by mohli prepojiť, zdieľať a kombinovať zdroje na to, aby odstránili niektoré z identifikovaných nedostatkov? Môžete im navrhnúť, aby išli ešte ďalej a informovali o možných opatreniach, ktoré by zlepšili poskytovanie služieb, vo svojej inštitúcii a na multiinštitucionálnych fórach (tam, kde už existujú).

2.2 Identifikácia stupňa nebezpečenstva a rizikových faktorov

V predchádzajúcej časti sme sa zamerali na prácu a stratégie inštitúcií pri riešení násilia páchaného na ženách a ich deťoch, konkrétne na to, že proces odhadovania nebezpečenstva má byť plne integrovanou súčasťou ich stratégií. V tejto časti sa podrobnejšie pozrieme na proces posudzovania nebezpečenstva s ohľadom na jednotlivé prípady žien, ktoré zažili násilie, a na možné rizikové faktory, ktorým sú vystavené.

Ciele

Cieľom tejto časti je, aby si účastníci a účastníčky uvedomili, ktoré faktory predstavujú pre ženy ohrozenie, a aby dokázali systematicky zhromažďovať informácie, ktoré sú dôležité pre odhad nebezpečenstva, a aby správne posúdili informácie o rizikových faktoroch.

Úvod

Revízia prípadov závažného násilia a femicíd poukazuje na to, že inštitúcie nie vždy náležite posúdia informácie o rizikových faktoroch. Ako sme uviedli v úvode tohto materiálu:

Štátne orgány majú pozitívny záväzok prijať preventívne opatrenia na ochranu jednotlivcov, ktorých život je ohrozený; tento pozitívny záväzok vzniká tam, kde „štátne orgány v danom čase vedeli alebo mali vedieť o existencii skutočného a bezprostredného ohrozenia života identifikovaného jednotlivca trestnými činmi tretej strany”.

Európsky súd pre ľudské práva (2009) Rozhodnutie v prípade Tomasic vs. Chorvátsko, odsek 51.

Ako charakteristika domáceho násilia páchaného na ženách sa uvádza, že ide o opakovaný trestný čin, ktorého sa dopúšťa ten istý páchateľ voči tej istej obeti. Závažnosť násilia má tendenciu stupňovať sa počas trvania vzťahu.

V tomto kontexte pod „nebezpečenstvom“ rozumieme situáciu, keď žene hrozí nebezpečenstvo, že utrpí závažnú ujmu, bude ohrozená vystupňovaním násilia alebo femicídou. (Presnejšiu definíciu nájdete v Slovníku.)

Rizikové faktory a odhad nebezpečenstva

Vďaka zvyšujúcemu sa záujmu o problematiku domáceho násilia a rastúcemu povedomiu o jeho závažnosti v posledných desiatich až pätnástich rokoch priniesla práca odborníčov a odborníkov z praxe i akademickej sféry, ako aj práca organizácií poskytujúcich podporné služby ženám systematickejšie rozpoznávanie rizikových faktorov. Spolu s výskumom rizikových faktorov vznikali nástroje, ktoré pomáhajú pri posudzovaní nebezpečenstva.³⁷ Tieto nástroje pracujú s indikátormi hroziaceho nebezpečenstva u tých žien a detí, ktoré sú vystavené najväčšiemu, niekedy až smrteľnému nebezpečenstvu. Rozpoznávanie nebezpečenstva sa zakladá na analýze prípadov, keď ženu zabil alebo vážne zranil intímny partner alebo keď žena sotva unikla smrti.^{38, 39}

Predtým ako sa podrobnejšie pozrieme na rizikové faktory, musíme aktualizovať svoje súčasné poznatky o rizikových faktoroch v prípadoch domáceho násilia.

Ako uvádza Kropp (2004): „Ak sa odhad nebezpečenstva aplikuje náležitým spôsobom, môže nám slúžiť ako jazyk, ktorým komunikujeme obavy z nebezpečenstva, ktoré hrozí žene a jej deťom, a odporúčané kroky, ktorými sa dá násiliu predísť.“ (S. 693)⁴⁰

³⁷ Informácie a krátky opis nástrojov nájdete v časti správy z projektu PROTECT I, Literatúra, WAVE 2011.

³⁸ Campbell, J. C., Webster, D. W. and Glass, N. (2009) The Danger Assessment, Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide. Journal of Interpersonal Violence. Vol. 24, No. 4, Sage Publications, s. 653 – 674.

³⁹ Echeburua, E., Fernandez-Montalvo, J., de Corral, P. and Lopez-Goñi, J. (2009) Assessing Risk Markers in Intimate Partner Femicide and Severe Violence. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 6, Sage Publications, s. 925 – 939.

⁴⁰ Kropp, P. R. (2004) Some questions regarding spousal assault risk assessment. Violence Against Women, 10 (6), s. 676 – 697.

Prínos odhadu nebezpečenstva spočíva:

- V spoločnom záujme inštitúcií o bezpečie žien a ich detí a v spoločnom jazyku, ktorý pri spolupráci používajú.
- V dôslednej a spoľahlivejšej praxi odhadu nebezpečenstva.
- V možnosti znížiť výskyt neúčinných a škodlivých intervencií.
- V podpore procesu plánovania bezpečia a posilnenia žien.
- V znižovaní stupňa nebezpečenstva a v predchádzaní nebezpečenstvu.

Podľa: Robinson, A. (2011) Risk and Intimate Partner Violence. In: Kemshall, H. and Wilkinson, B. (eds.) Good Practice in Assessing Risk. Londýn: Jessica Kingsley Publishers.

Naša poznatková báza o rizikových faktoroch v prípadoch domáceho násillia páchaného na ženách je však obmedzená.

Limity našich poznatkov môžeme zhrnúť takto:

- V praxi aj vo výskume sa pojem „nebezpečenstvo“ nepoužíva jednoznačne. Výskumné štúdie ukázali, že je ťažké povedať, aké konkrétne dôsledky (emocionálna ujma, zranenia, vážne zranenia alebo smrť) majú špecifické rizikové faktory na životy žien a ich detí.
- Je náročné určiť, ako sa rizikové faktory navzájom ovplyvňujú a či ich vzájomné ovplyvňovanie zvyšuje nebezpečenstvo a vedie k špecifickým dôsledkom.
- Výskumu sa nepodarilo priradiť k rôznym rizikovým faktorom konkrétnu hodnotu alebo význam. Niektoré rizikové faktory sú dôležitejšie ako iné, ale nie vždy vieme, ktoré to sú.
- Niektoré rizikové faktory boli odvodené spätne zo skúmania prípadov zabitia/femicíd. Nevieme však, nakoľko možno tieto rizikové faktory prenášať na väčšiu množinu potenciálnych obetí alebo na iné krajiny a regióny.

Podľa: Robinson, A. (2011) Risk and Intimate Partner Violence. In: Kemshall, H. and Wilkinson, B. (eds.) Good Practice in Assessing Risk. Londýn: Jessica Kingsley Publishers.

Ako uvádzame aj v Časti 1.5, cieľom nie je predvídať, resp. predpovedať, čo urobí násilnícky partner ženy na základe jeho predošlého konania, ale vyhodnotiť potenciálne nebezpečenstvo, ktoré žene hrozí v dôsledku násillia, ktoré z jeho strany zažíva, a prijať náležitú preventívne bezpečnostné opatrenia na ochranu ženy a jej detí.⁴¹ Inými slovami, pre odborníkov a odborníčky je cieľom realizovať „štruktúrovaný odborný odhad nebezpečenstva“, ktorý vychádza z rizikových faktorov a informácií založených na dôkazoch tak, aby vyhodnotili situáciu a prijali opatrenia, ktorými bude možné predísť vystupňovaniu násillia a opakovanej viktimizácii. Dotazníky neposkytujú konečný odhad nebezpečenstva, no dávajú mu istú štruktúru a nasmerovanie, pomáhajú odborníkovi a odborníčkam, aby sa sústredili na „dôležité veci“ a nabádajú k ďalším otázkam a k investigatívnemu prístupu pri posudzovaní nebezpečenstva.⁴²

Pri „štruktúrovanom“ odbornom odhade nebezpečenstva zohľadňujeme aj tieto skutočnosti:

- Odborníci a odborníčky si môžu oprávnene myslieť, že im žena nehovorí všetky informácie. Dôvodom môže byť extrémny strach; kultúrne bariéry, ktoré jej bránia informácie zverejniť; problémy spojené s prísťahovalectvom alebo jazyková bariéra, najmä v prípadoch násillia páchaného „v mene cti“. Za takýchto okolností môžu odborníci a odborníčky vyvodiť záver, že odpovede v dotazníku nie sú úplné alebo naznačujú nižšie skóre hroziaceho nebezpečenstva. Potom sa niekedy môže stať aj to, že odhad nebezpečenstva nahradia vlastným odborným stanoviskom k nebezpečenstvu, ktoré žene hrozí.⁴³
- Odborné stanovisko by sa malo používať iba na spresnenie odhadu nebezpečenstva. Odborníci a odborníčky by svojimi stanoviskami nemali hroziace nebezpečenstvo podceňovať. Musíme mať na pamäti, že nebezpečenstvo sa môže vystupňovať a jeho počiatočný odhad môže vychádzať z nedostatočných informácií alebo poznatkov. Prvé dojmy môžu klamať. Nedostatok informácií nevyhnutne neznamená, že ide o nízky stupeň nebezpečenstva.

⁴¹ Douglas, K. S. and Kropp, R. (2002) A prevention based paradigm for violence risk assessment. Clinical and research applications. Criminal Justice and Behaviour, 26, s. 617 – 658.

Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L. and Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn, s. 17.

⁴² Kemshall, H. (1998) Defensible Decisions for Risk: Or It's the Doers Wot Get the Blame. Probation Journal, June issue, 45 (2), s. 67 – 72, Londýn: SAGE.

⁴³ CAADA (2012) MARAC Guidance. DASH Checklist. As accessed from http://www.caada.org.uk/marac/RIC_for_MARAC.html on 2/3/12.

Modul 2

- Vzdelávanie a poradenstvo prispievajú k vyššej zhode odborných stanovísk s kľúčovými rizikovými faktormi.⁴⁴
- Posudzovanie nebezpečenstva je nepretržitý proces, ktorý sa musí pravidelne kontrolovať, prehodnocovať a meniť.

V nasledujúcej časti sa pozrieme na známe rizikové faktory v prípadoch domáceho násilia páchaného na ženách. Zoznam rizikových faktorov (pozri **Pracovný list 2.2.a**) vychádza z praxe a z výskumu. Ukazuje nám, aký typ informácií tvoril rámec pre systematickejšie zhromažďovanie informácií o rizikových faktorocho, pre identifikáciu hroziaceho nebezpečenstva a pre realizáciu náležitých opatrení.

Aktivita 2.2

Pomôcky

Diagram 2.2. vo forme prezentácie. Päť kategórií hroziaceho nebezpečenstva, ktoré odkazujú na všeobecne uznávané rizikové faktory v prípadoch domáceho násilia páchaného na ženách.

Pracovný list 2.2a k odhadu nebezpečenstva založeného na dôkazoch a **Pracovný list 2.2b** o prípadovej štúdii „Mária a Peter“.

Trvanie

1 hodina a 30 minút.

Cieľ aktivity

Predstaviť účastníkom a účastníčkam známe rizikové faktory v prípadoch domáceho násilia páchaného na ženách.

Prezentácia/vstupné informácie

Aktivitu začnite vstupnými informáciami o všeobecne uznávaných rizikových faktorocho v prípadoch domáceho násilia páchaného na ženách prostredníctvom **Diagramu 2.2.**

Pracovný list 2.3a predstavuje súpis faktorov, ktoré musíme v rámci prípravy odhadu nebezpečenstva prejsť spoločne so ženou. Rizikové faktory sa zriedkavo vyskytujú

⁴⁴ Robinson, A. and Howarth, E. (2011) Judging Risk: Determinants in British Domestic Violence Cases. Journal of Interpersonal Violence.

izolovane. Často sú vzájomne prepojené a niekedy sa vzájomne ovplyvňujú. Musíme poznať **rozsah a typy** rizikových faktorov v jednotlivých prípadoch, ako aj to, ako spolu môžu súvisieť. Každý z rizikových faktorov môže, ale nemusí sám osebe niečo hovoriť o stupni hroziaceho nebezpečenstva. Ak ich však vnímame ako súčasť domáceho násillia, potom môžu v kombinácii s ostatnými faktormi na zozname poukázat na vysoký stupeň nebezpečenstva vážnej ujmy alebo femicldy. Ak poznáme tieto rizikové faktory, môžeme sa pokúsiť identifikovať ich spoločne so ženami a urobiť bezpečnostné opatrenia na zlepšenie ich situácie a situácie ich detí. Je dôležité, aby sme si uvedomovali, že drogy, alkohol, finančné problémy alebo problémy s duševným zdravím nie sú samy osebe rizikovými faktormi a nemali by sme medzi nimi vytvárať samostatne stojace priame korelácie. Rizikovými faktormi sa stávajú len v kombinácii s násilným správaním.

Kľúčové poznatky

Aj keď sa niektoré z preberaných rizikových faktorov týkajú sociálnych problémov, tento zoznam nie je vytvorený tak, že prezentuje stereotypný obraz typickej obeť alebo typického páchatel'a domáceho násillia. Obete domáceho násillia sa vyskytujú vo všetkých spoločenských vrstvách, vekových kategóriách a životných štýloch. Rovnako rozmanité sú aj charakteristiky páchatel'ov násillia.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Rozdajte účastníkom a účastníčkam prípadovú štúdiu, do ktorej zahrniete známe rizikové faktory súvisiace so správaním páchatel'a a nebezpečenstvom ujmy pre ženu a jej deti (môžete použiť aj prípadovú štúdiu, ktorú uvádzame tu). Požiadajte ich, aby pracovali v skupinách a zamysleli sa nad tým, aké rizikové faktory sa v prípadovej štúdii vyskytujú. Na doplnenie informácií v tabuľke v **Pracovnom liste 2.2b** dostanú účastníci a účastníčky **Pracovný list 2.2a**. Mali by sa zamyslieť nad rizikovými faktormi uvedenými v tabuľke a vyjadriť aj vlastné odborné stanovisko.

Ako pracovať so spätnou väzbou

- Ktoré rizikové faktory ste rozpoznali?
- Sú aj iné riziká, ktoré ste si všimli a ktoré nie sú zachytené v prípadovej štúdii?

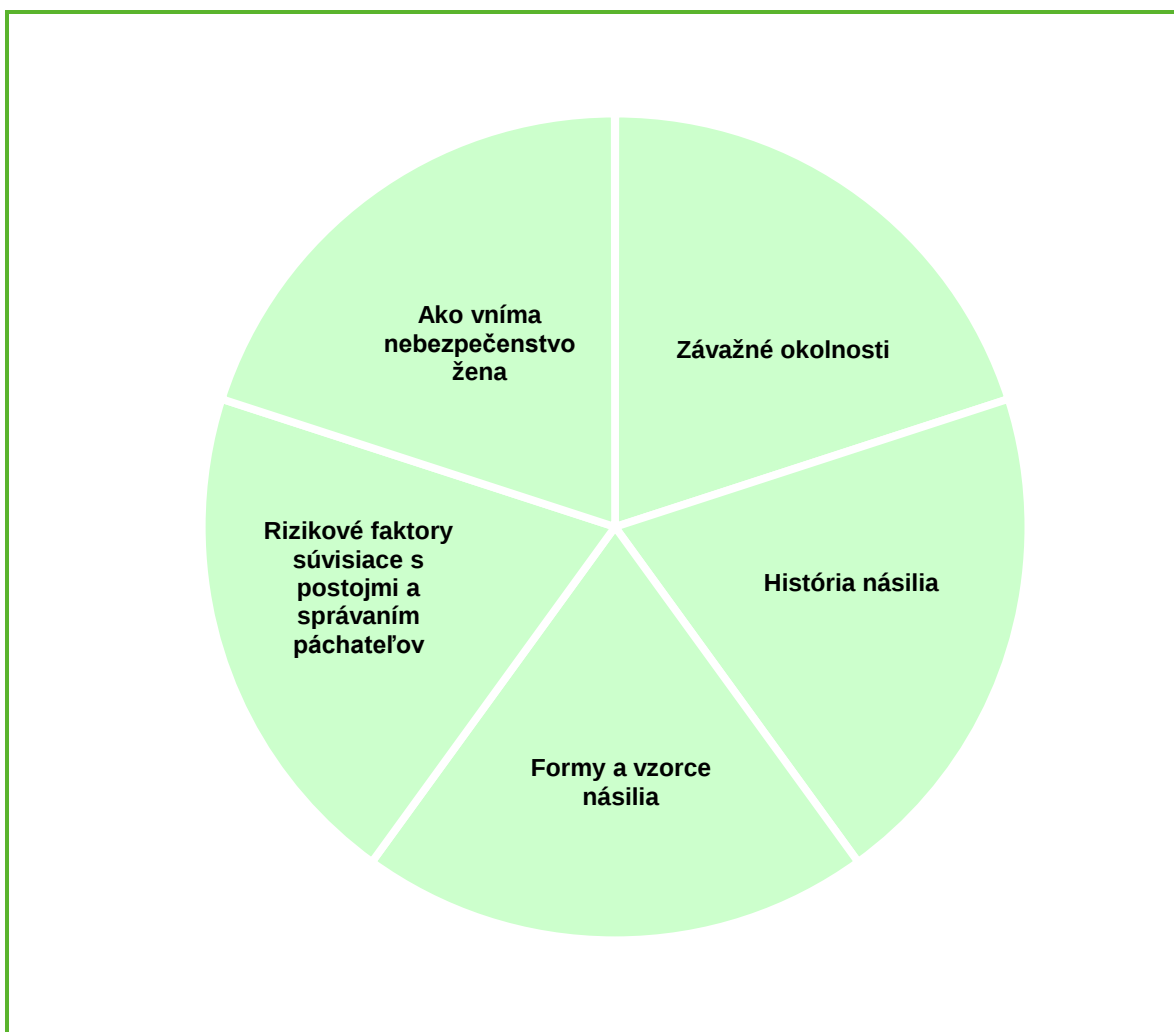
Účastníčky a účastníci môžu pridať skúsenosti z vlastnej praxe a podeliť sa o poznatky, ktoré môžu byť prínosom pre celú skupinu. V rámci diskusie im môžete položiť aj tieto otázky:

- Poznáte podobné rizikové faktory aj zo svojej práce?
- Sú tu nejaké rizikové faktory, ktoré vás prekvapili?

Na konci tejto časti poskytnite vstupné informácie prehlbujúce poznatky o rizikových faktoroch uvedených v zozname a o tom, ako môžu účastníci a účastníčky využiť získané informácie o rizikových faktoroch.

Ako uvidíte v **Časti 2.3**, tieto rizikové faktory sa stali základom pre vytvorenie nástrojov na identifikáciu nebezpečenstva. Tieto nástroje štruktúrujú odborné stanovisko o nebezpečenstve, ktoré hrozí ženám zažívajúcim domáce násilie a ich deťom.

Diagram 2.2, Päť kategórií nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia



Pracovný list 2.2a, Zoznam rizikových faktorov

Spúšťače: Okrem nasledujúceho zoznamu rizikových faktorov musia odborníci a odborníčky zohľadniť aj okolnosti, ktoré môžu násilie vystupňovať. Tieto okolnosti sa môžu týkať zmeny v ženinej situácii, eskalácie správania páchatel'a a potenciálne nebezpečných situácií, ako sú obdobie rozvodu a termíny súdnych pojednávaní.

	Rizikový faktor	Kategória nebezpečenstva
I. História násilia		
1.	Domáce násilie páchané na ženách v minulosti	Výskyt násilia v minulosti je najbežnejším rizikovým faktorom, ktorý uvádzajú všetky štúdie o domácom násilí páchanom na ženách. ^{45, 46, 47, 48}

⁴⁵ Kropp, R. and Hart, S. (2000) The Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Guide: Reliability and validity in adult male offenders. Law and Human Behavior, Vol.24, No.1, s. 101 – 118, <http://www.springerlink.com/content/n1716vh2852l3637/> 16. 11. 2010.

⁴⁶ Grann, M. and Wedin, I. (2002) Risk Factors for Recidivism among Spousal Assault and Spousal Homicide Offenders. Psychology, Crime & Law, Vol. 8 No. 1, s. 5 – 23.

⁴⁷ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C. and Campbell, J. C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department. Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 – 216, [http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment SAEM AEM blinded%20doc.pdf](http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment%20SAEM%20AEM%20blinded%20doc.pdf), 16. 11. 2010.

⁴⁸ Campbell J C., Webster, D. W., Glass, N. (2009) The Danger Assessment, Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide., Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 4, Sage Publications, s. 653 – 674.

2.	Násilie voči deťom alebo iným členom a členkám domácnosti	Násilie páchané doma sa často rozšíri aj na iných členov a členky rodiny, vrátane detí. Počiatočný záujem o riešenie bezpečia detí môže odhaliť oveľa rozsiahlejšie vzorce násillia v rámci rodiny. Páchateľ môže deti využívať aj na emocionálnu manipuláciu so ženou a na jej kontrolu. (Model domáceho násillia Duluth)⁴⁹ Je dokázané, že nebezpečenstvo, ktoré hrozí deťom, sa často neberie vážne.⁵⁰ Odborníci a odborníčky musia nielen navrhnúť a realizovať bezpečnostné opatrenia na ochranu detí, ale musia v tomto procese zohľadniť aj ich práva.
3.	Všeobecne násillné správanie	Páchatelia domáceho násillia majú často všeobecné protispoločenské postoje a správanie a používajú násillie aj mimo domácej sféry.^{51, 52} Násillie páchané mimo domácnosti poukazuje na všeobecnú tendenciu k používaniu násillia a môže zvýšiť nebezpečenstvo, ktoré hrozí ženám a ich deťom. Zároveň predstavuje ohrozenie aj pre iných ľudí, vrátane odborníkov a odborníčok.
4.	Porušovanie ochranných súdnych príkazov	Porušovanie ochranných príkazov (vydaných políciou alebo trestnými a občianskymi súdmi), úpravy a zákazu styku s deťmi sa spája so zvýšeným rizikom násillia v budúcnosti.^{53, 54}

⁴⁹ Paymar, M. and Barnes, G. (2004) Countering Confusion about the Duluth Model accessed on 29/2/12 from <http://www.theduluthmodel.org/pdf/CounteringConfusion.pdf>.

⁵⁰ Mullender, A., Hague, G., Imam, U. F., Kelly, L., Malos, E. & Regan, L. (2002) Children's Perspectives on Domestic Violence. Londýn: Sage.

⁵¹ Hester, M. (2006) Asking about domestic violence – implications for practice in Humphreys, C. and Stanley, N. (eds.) Domestic Violence and Child Protection – directions for good practice. Londýn: Jessica Kingsley.

⁵² Dutton, D.G. & Knopp, R. P. (2000) A review of Domestic Violence risk instruments in Trauma. Violence and Abuse, Vol. 1. No. 2, s. 171 – 181.

⁵³ Kropp, R. and Hart, St. (2000) The Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Guide: Reliability and validity in adult male offenders. Law and Human Behavior, Vol. 24, No.1, s. 101 – 118, <http://www.springerlink.com/content/n1716vh2852l3637/> 16. 11. 2010.

⁵⁴ Grann, M., Wedin, I. (2002) Risk Factors for Recidivism among Spousal Assault and Spousal Homicide Offenders. Psychology, Crime & Law, Vol. 8, No. 1, s. 5 – 23.

II. Formy a vzorce násilia		
5.	Závažnosť a frekvencia násilných útokov	Zvyšujúca sa závažnosť a frekvencia násilných útokov patria medzi najvýznamnejšie rizikové faktory pre závažné a potenciálne smrteľné útoky. ⁵⁵
6.	Použitie/vyhrážanie sa použitím zbrane	Použitie zbrane alebo vyhrážanie sa jej použitím je dôležitý rizikový faktor pre závažné až smrteľné ohrozenie. Pri domácom násilí treba zohľadniť všetky zbrane, vrátane strelných zbraní, nožov a nebezpečných predmetov, ktorými by páchatel' mohol žene a deťom spôsobiť zranenia. ^{56, 57, 58, 59, 60}
7.	Kontrolujúce správanie a izolácia	Kontrolujúce správanie sa považuje za významný rizikový faktor opakovaného, závažného a potenciálne smrteľného ohrozenia. ^{61, 62, 63} Izolácia je bežná stratégia, ktorou páchatel' uplatňuje nad ženou a deťmi kontrolu, môže mať vážne formy ako obmedzovanie slobody (zamykanie žien).

- ⁵⁵ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C. and Campbell, J. C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department. Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 – 1216, <http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment%20SAEM%20AEM%20blinded%20doc.pdf>, 16. 11. 2010.
- ⁵⁶ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C. and Campbell, J.C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department, Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 – 1216, <http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment%20SAEM%20AEM%20blinded%20doc.pdf>, 16. 11. 2010.
- Echeburua, E., Fernandez-Montalvo, J., de Corral, P., Lopez-Goñi, J. (2009) Assessing Risk Markers in Intimate Partner Femicide and Severe Violence. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No.6, Sage Publications, s. 925 – 939.
- ⁵⁷ Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L. and Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn.
- ⁵⁸ Echeburua, E., Fernandez-Montalvo, J., de Corral, P., Lopez-Goñi, J. (2009) Assessing Risk Markers in Intimate Partner Femicide and Severe Violence. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No.6, Sage Publications, s. 925 – 939.
- ⁵⁹ Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, Carolyn, R., Campbell, D., CurryMarry, A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No.7, s. 1089 – 1097.
- ⁶⁰ Bailey, J., Kellerman, A., Somes, G., Banton, J., Rivara, F., Rushford, N. (1997) Risk factors for violent death of women in the home. Archives of Internal Medicine, Vol. 157, No.7, s. 777 – 782.
- ⁶¹ Decker, M. R., Martin, S. L., Moracco, K. E. (2004) Homicide Risk Factors among Pregnant Women Abused by Their Partners. Violence against Women, Vol. 10, No. 5, Sage Publications, s. 498 – 513.

8.	Prenasledovanie	Prenasledovanie súvisí so smrteľným a závažným ohrozením žien a spája sa s fyzickým násilím, s pokusmi o zabitie a so zabitím. ⁶⁴
9.	Sexualizované násilie	Skúsenosť žien zažívajúcich domáce násilie potvrdila, že častou formou násilia je sexualizované násilie. ⁶⁵ U žien, ktoré zažívajú sexuálne útoky, je pravdepodobnejšie, že sú v dôsledku domáceho násilia vystavené vážnejším zraneniam a opakovanému týraniu. ⁶⁶
10.	Vyhrážanie sa zabitím, vyhrážanie sa ublížením, nátlak	Praktické skúsenosti ukazujú, že závažnému násiliu často predchádza vyhrážanie sa. Nátlak môže mať rôzne formy, vrátane vynútených manželstiev. ⁶⁷
11.	Škrtenie a dusenie	Škrtenie a dusenie sú veľmi nebezpečné formy násilia; približne polovica obetí femicíd zažila v poslednom roku svojho života pokus o uškrtenie. ^{68, 69, 70}

⁶² Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L., Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn.

⁶³ Echeburua, E., Fernandez-Montalvo, J., de Corral, P., Lopez-Goñi, J. (2009) Assessing Risk Markers in Intimate Partner Femicide and Severe Violence. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No.6, Sage Publications, s. 925 - 939.

⁶⁴ McFarlane, J.M., Campbell, J., Wilt, S., Sach, C., Ulrich, Y. and Xu, X. (1999) Stalking and Intimate Partner Femicide. Homicide Studies, November 1999, Vol. 3, No. 4, s. 300 – 316.

⁶⁵ Howarth, E., Stimpson, L., Barran, D. and Robinson, A (2009) Safety in Numbers: A Multi-Site Evaluation of Independent domestic Violence Advisor Services. Londýn.

⁶⁶ Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L., Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn.

⁶⁷ Robinson, A (2010) Risk and intimate partner violence. In: Kemshall, H. and Wilkinson, B. (eds.) Good practice in risk assessment and risk management (3rd Edition). Londýn: Jessica Kingsley, s. 123.

⁶⁸ Glass, N., Laughon, K., Campbell, J. C., Block, R. B., Hanson, G., & Sharps, P.S. (2008) Strangulation is an important risk factor for attempted and completed femicides. Journal of Emergency Medicine, 35, s. 329 - 335.

⁶⁹ Block, C. R., Devitt, C. O., Fonda, D., Fugate, M., Martin, C., McFarlane, J., et al. (2000) The Chicago Women's Health Study: Risk of serious injury or death in intimate violence: A collaborative research project. Washington, DC: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.

⁷⁰ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C., Campbell, J. C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department. Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 – 1216, http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al_%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment_SAEM_AEM_binded%20doc.pdf, 16. 11. 2010.

III. Rizikové faktory spojené so správaním páchatel'a		
12.	Problémy súvisiace s drogami alebo alkoholom	Hoci užívanie drog a alkoholu nie je príčinou alebo ospravedlnením domáceho násillia páchaného na ženách, ich užívanie sa spája so zvýšeným ohrozením femicídou a závažným násilím. ^{71, 72}
13.	Majetníckosť, extrémna žiarlivosť a iné poškodzujúce patriarchálne postoje	Extrémna žiarlivosť a majetníckosť tiež súvisia so závažným násilím. ^{73, 74} Zvýšenie stupňa nebezpečenstva navyše ovplyvňujú patriarchálne postoje páchatel'ov, ako sú veľmi rigidné chápanie mužskej alebo rodinnej cti a pocit, že žena je ich majetkom. ^{75, 76}
14.	Problémy týkajúce sa duševného zdravia, vrátane vyhrážania sa a pokusov o samovraždu	Psychické problémy páchatel'a (vrátane depresie) súvisia so zvýšeným ohrozením opakovaným násilím a závažnými formami násillia. Vyhrážanie sa spáchaním samovraždy a zlé psychické zdravie páchatel'a sú rizikové faktory v prípadoch, v ktorých dochádza k femicíde a samovražde. V 32% prípadoch femicíd sa páchatel' následne pokúsil o samovraždu. ^{77, 78, 79}

⁷¹ Decker, M. R., Martin, S. L., Moracco, K. E. (2004) Homicide Risk Factors among Pregnant Women Abused by Their Partners. Violence against Women, Vol. 10, No. 5, Sage Publications, s. 498 - 513.

⁷² Bailey, J., Kellerman, A., Somes, G., Banton, J., Rivara, F., Rushford, N. (1997) Risk factors for violent death of women in the home. Archives of Internal Medicine, Vol. 157, No.7, s. 777 - 782.

⁷³ Robinson, A., L. (2006) Reducing Repeat Victimization among High-Risk Victims of Domestic Violence, the Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. Violence against Women, Vol.12, No. 8, Sage Publications, s. 761 - 788.

⁷⁴ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C., Campbell, J., C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department. Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 - 216, http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al_%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment_SAEM_AEM_binded%20doc.pdf, 16. 11. 2010.

⁷⁵ Dutton, D. G. & Knopp, R. P. (2000) A review of domestic violence risk instruments in Trauma. Violence and Abuse, Vol. 1 No. 2.

⁷⁶ Hilton, N. Z., Harris, G. T. and Rice, M. E. (2001) Predicting Violence by serious wife assaulters. Journal of Inter Personal Violence, Vol. 16, No. 5, s. 408 - 423.

⁷⁷ Randall, K., Hart, S. (2000) The Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Guide: Reliability and validity in adult male offenders. Law and Human Behavior, Vol. 24, No.1, s. 101 - 118, <http://www.springerlink.com/content/n1716vh2852l3637/> 16. 11. 2010.

⁷⁸ Regan, L., Kelly, L., Morris and Dibb, E. (2007) If Only We'd Known: An exploratory Study of Severe Intimate Partner Homicides in Englishire. CWASU. London Metropolitan University.

⁷⁹ Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, C. R., Campbell, D., Curry, M. A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, ., Wilt, S., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk

15.	Ekonomický tlak	Zmeny finančného statusu a strata zamestnania páchatel'a predstavujú silné rizikové faktory v prípadoch femicíd v dôsledku domáceho násillia a spájajú sa s predstavami o mužskosti a rodovými rolami. ⁸⁰
IV. Ako vníma nebezpečenstvo žena		
16.	Strach o seba alebo o iných	Výskum ukazuje, že existuje silná súvzťahnosť medzi tým, ako hroziace nebezpečenstvo odhadne samotná žena, a násillím, ktoré voči nej páchatel' reálne použije. No niektoré ženy môžu násillie aj zľahčovať a podceňovať. V štúdií o femicídach zistili autorky Campbell a kol. (2003), že asi polovica obetí nevnímala takýto vysoký stupeň ohrozenia svojho života. ^{81, 82, 83, 84, 85}
V. Závažné okolnosti		
17.	Odchod z násillného vzťahu	Odchod z násillného vzťahu je všeobecne vnímaný ako významný rizikový faktor, ktorý vedie k závažnej ujme alebo femicidé. ⁸⁶

Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No.7, s. 1089 – 1097.

⁸⁰ Campbell, J. C., Webster, D. W., Glass, N. (2009) The Danger Assessment, Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 4, Sage Publications, s. 653 – 674.

⁸¹ Roehl, J., O'Sullivan, C., Webster, D. and Campbell, J. (2005) Intimate Partner Violence Risk Assessment Validation Study. Final report. US Department of Justice.

⁸² Weisz, A., Tolman, R. & Saunders, D. G. (2000) Assessing the risk of severe domestic violence. Journal of Interpersonal Violence, 15 (1), s. 75 – 90.

⁸³ Gondolf, E. W., & Heckert, D. A. (2003) Determinants of women's perceptions of risk in battering relationships. Violence & Victims, 18 (4), s. 371 – 386.

⁸⁴ Heckert, D. A., & Gondolf, E. W. (2004) Battered women's perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat reassault. Journal of Interpersonal Violence, 19 (7), s. 778 - 800.

⁸⁵ Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, C. R., Campbell, D., Curry, M. A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No. 7, s. 1089 – 1097.

⁸⁶ Humphreys, C., & Thiara, R. K. (2003) Neither justice nor protection: Women's experiences of post separation violence. Journal of Social Welfare and Family Law, 25, s. 195 – 214.

18.	Kontakt s dieťaťom/deťmi	Konflikt súvisiaci so stykom s deťmi sa bežne objavuje po odchode ženy z násilného vzťahu a často predstavuje nebezpečenstvo opakovaného násillia pre ženy aj pre deti. ⁸⁷
19.	Nevlastné dieťa žijúce v domácnosti	Rizikové faktory pre femicídy spáchané intímnyimi partnermi žien zahŕňajú aj situácie, keď v domácnosti žije nevlastné dieťa alebo deti páchatelia. ⁸⁸
20.	Násillie počas tehotenstva	Približne 30% prípadov domáceho násillia začína počas tehotenstva. Násillie počas tehotenstva je rizikový faktor pre závažné a smrteľné ohrozenie. Tehotné ženy sú vystavené nebezpečenstvu, že zažijú menej aj viac závažné formy násillia, väčšmi ako ženy, ktoré nie sú tehotné. ^{89, 90, 91, 92, 93, 94}

V tomto zozname sme uviedli rizikové faktory, ktoré sú najčastejšie súčasťou nástrojov na odhad nebezpečenstva a sú podložené empirickým výskumom. Ak odborníci a odborníčky dokážu rozpoznať prítomnosť týchto rizikových faktorov, potom môžu spoločne so ženou preskúmať stupeň nebezpečenstva, ktoré jej hrozí. Sú však aj ďalšie faktory, ktoré ovplyvňujú stupeň ohrozenia žien násillím a ich skúsenosti.

⁸⁷ Tamtiež.

⁸⁸ Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, C. R., Campbell, D., Curry, M. A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No. 7, s. 1089 - 1097.

⁸⁹ Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L., Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn.

⁹⁰ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C., Campbell, J. C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department. Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 – 1216, : http://www.dangerassessment.org/uploads/Snider%20et%20al_%20Brief%20IPV%20Risk%20Assessment_SAE_M_AEM_blindeed%20doc.pdf, 16. 11. 2010.

⁹¹ Lewis, G., Drife, J. et al. (2001) Why mothers die: Report from the confidential enquiries into maternal deaths in the UK 1997-9; commissioned by Department of Health from RCOG and NICE. Londýn: RCOG Press.

⁹² Lewis, G., and Drife, J. (2005) Why Mothers die 2000-2002: Report on confidential enquiries into maternal deaths in the United Kingdom. CEMACH.

⁹³ McWilliams, M. and McKiernan, J. (1993) Bringing it out into the open.

⁹⁴ Gelles, R. J. (1988) Violence and pregnancy: are pregnant women at greater risk of abuse. J. Marriage Fam. 50, s. 841.

Patria sem napríklad:

- Nedostatočná ochrana žien a ich detí v dôsledku nedostatočného počtu bezpečných ženských domov, obmedzených právnych možností alebo neúčinnnej implementácie zákonov.⁹⁵
- Rozmanité potreby žien ovplyvňujú možnosti, ktoré pri hľadaní pomoci majú, a môžu im prístup k službám sťažiť. Ide o potreby, ktoré súvisia napríklad s fyzickým postihnutím ženy, jej psychickým zdravím alebo poruchami učenia.
- Migrantky, utečenky alebo ženy z menšín môžu byť vystavené nebezpečenstvu násillia a negatívnym dôsledkom týrania nie preto, že by nebezpečenstvo spôsobovala ich etnická príslušnosť ako taká, ale preto, že často zažívajú viacnásobné znevýhodnenie, ako je ich pobytový status závisiaci od násilníckeho partnera a nedostatok pomoci z verejných zdrojov. Ženy s neistým pobytovým statusom alebo ženy bez povolenia na pobyt majú obmedzený prístup k službám, ako sú bezpečné ženské domy, alebo k nim vôbec nemajú prístup.⁹⁶

Tieto ženy môžu mať veľmi sťažený aj prístup k istému typu intervencií zo strany inštitúcií, napríklad k ohláseniu násillia na políciu. Ďalšou prekážkou pri hľadaní pomoci môže byť to, že nepoznajú systém dostupných služieb a vo vyhľadaní pomoci im bráni aj jazyková bariéra. Migrantky a ženy z menšín sa môžu stať terčom násillia zo strany iných členov a členiek rodiny (ide o tzv. zločiny „v mene cti“), čo im ešte viac sťažuje odchod od násilníckeho partnera.⁹⁷

Z tohto dôvodu je veľmi dôležité, aby migrantky, utečenky a ženy z etnických menšín dostali náležitú pomoc od špecializovaných ženských organizácií, ktoré sú súčasťou multiinštitucionálnych partnerstiev.

⁹⁵ Pozri napríklad dva prípady porušenia ľudských práv žien na ochranu: United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), 2007. Views on communication No. 5/2005 (CEDAW/C/39/D/5/2005) and No. 6/2005 (CEDAW/C/39/D/6/2005). New York.

⁹⁶ Logar, R. (2011) Violence against women: a social and political problem throughout Europe. In: Thiara, Ravi K., Schröttle, Monika, Condon, Stephanie (eds.): Violence against Women and Ethnicity: Commonalities and Differences across Europe. Leverkusen: Barbara Budrich Publishers.

⁹⁷ Howarth, E., Stimpson, L., Barran, D. and Robinson, A. (2009) Safety in Numbers: A Multi-Site Evaluation of Independent domestic Violence Advisor Services. Londýn.

Pracovný list 2.2b, Prípadová štúdia

Mária a Peter sú desať rokov manželia. Peter pracuje ako účtovník v miestnom hoteli a Mária je učiteľka. Mária má dieťa z predošlého vzťahu a s Petrom majú dve deti. Polícia Petra pozná, keďže už bol stíhaný za útok na bývalú partnerku. Peter uplatňuje veľmi prísne pravidlá vedenia domácnosti a Mária vykonáva všetky domáce práce. Peter ju po prvýkrát napadol počas tehotenstva – udel ju po tvári. Za tento útok sa jej ospravedlnil, ale odvtedy ju už niekoľkokrát znovu napadol – udel ju päšťou, kopal a hádzal do nej rôzne predmety vrátane porcelánového taniera.

Mária dúfa, že ak Petrovi niekto pomôže s jeho problémami, prestane sa správať násilne. Často jeho správanie ospravedlňuje a myslí si, že keby sa ona správala lepšie, Peter by sa na ňu tak nehneval. Zároveň sa niekedy obáva, že Peter neprestane, a bojí sa, čoho všetkého je ešte schopný. Mária sa chce zo spoločného domu odsťahovať, pretože si myslí, že na chvíľu potrebuje viac priestoru pre seba. Má však strach, keďže sa obáva Petrovej reakcie, má len pár priateľiek a žiadnu rodinu, ktorá by ju podporila (rodina nesúhlasí s jej manželstvom s Petrom).

	História násilia	Formy a vzorce násilia	Rizikové faktory spojené so správaním páchatel'a	Ako vníma nebezpečenstvo žena	Závažné okolnosti
Viditeľné rizikové faktory					
Odborné stanovisko k nebezpečenstvu, ktoré žene hrozí					

2.3 Odhad nebezpečenstva

Poznámka pre trénerky a trénerov

Táto časť je úzko prepojená s **Časťou 2.4 (Plánovanie bezpečia)**. Tieto dve časti by ste mali realizovať vždy spolu, keďže po odhade nebezpečenstva musí vždy nasledovať plánovanie bezpečia.

Ciele

V tejto časti sa pozrieme na to, ako sa dá identifikácia a odhadovanie nebezpečenstva robiť bezpečne a účinne spolu so ženami, ktoré zažili násilie.

Úvod

Ako sme uviedli v **Časti 1.5** a **Časti 2.2**, pre zlepšenie ochrany a podpory poskytovanej ženám, ktoré zažili domáce násilie, je dôležitá prax založená na odhade nebezpečenstva, ktorá pozostáva z rozpoznania známych rizík v prípadoch domáceho násillia pomocou nástrojov na odhad nebezpečenstva a vypracovania odborného stanoviska. Identifikácia vysokého stupňa nebezpečenstva má viesť k zintenzívneniu opatrení na zaistenie bezpečia ženy v budúcnosti. Účastníkom a účastníčkam môžete pripomenúť prínos takéhoto prístupu, ako ho opisuje Modul 1:

Pracovný list 2.3a, Prínos kvalitnejšieho odhadu nebezpečenstva pre ženy a ich deti

- Primeranejšie reakcie inštitúcií na zhoršujúcu sa situáciu ženy a stupňovanie násillia.
- Vyššia zhoda bezpečnostných plánov so stupňom a povahou nebezpečenstva.
- Koordinované riešenie zložitých prípadov viacerými inštitúciami.
- Kvalitnejšie plánovanie bezpečia a zvýšená ochrana žien a ich detí.

Niektorí ľudia majú obavu, že tento prístup k práci so ženami a deťmi, ktoré zažívajú domáce násilie, možno mylne interpretovať a používať neúčinne.^{98, 99, 100} V záujme zabezpečenia kvality a účinnosti odhadu nebezpečenstva musíme pamätať na nasledujúce skutočnosti:

- Odhad nebezpečenstva sa nemá používať ako „nástroj na prerozdelenie“ zdrojov takým spôsobom, že okrem prípadov s vysokým odhadom nebezpečenstva zostanú ostatné ženy a deti bez náležitej pomoci.

Nástroje na odhad nebezpečenstva majú pomôcť viesť dialóg so ženou. Sú dôležitou pomôckou na dosahovanie účinného odhadu nebezpečenstva, nie však konečným cieľom. Odhad nebezpečenstva je menej účinný vtedy, keď sa pri posudzovaní miery ohrozenia spoliehame iba na dotazník a nevyužívame svoj odborný úsudok a zručnosti.¹⁰¹ Rovnako je dôležité, aby sa všetky procesy a nástroje na odhad nebezpečenstva systematicky vyhodnocovali a monitorovali.¹⁰²

- Ukazuje sa, že kvalita a úroveň informácií získaných pri posudzovaní nebezpečenstva sa líši v závislosti od odbornosti tých, čo posúdenie vykonávajú.¹⁰³ Neskúsení odborníci a odborníčky nemusia bez špeciálneho zaškolenia vedieť zhromaždiť všetky potrebné informácie a ich nedostatočné poznatky a zručnosti môžu ovplyvniť aj to, aké informácie im žena poskytne. Ako odborníci a odborníčky musíme rozumieť tomu, prečo sa pýtame na nebezpečenstvo, ktoré žene hrozí. A na to potrebujeme primerané zaškolenie v oblasti princípov práce založenej na odhade nebezpečenstva a v používaní nástrojov na odhad nebezpečenstva. Takéto zaškolenie nám poskytne nevyhnutné vedomosti, zručnosti a odvahu konať.

⁹⁸ Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L., Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn, s.17; see also Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, C. R., Campbell, D., Curry, M. A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No.7, s. 1089 – 1097.

⁹⁹ Humphreys, C., Thiara, R., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L., Gibson, A. (2005) Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, Londýn, s.17.

¹⁰⁰ Regan, L., Kelly, L., Morris and Dibb, E. (2007) If Only We'd Known: An exploratory Study of Severe Intimate Partner Homicides in Englethire. CWASU. London Metropolitan University.

¹⁰¹ Robinson, A. (2011) Risk and Intimate Partner Violence. In: Kemshall, H. and Wilkinson, B. (eds.) Good Practice in Assessing Risk. Londýn: Jessica Kingsley Publishers.

¹⁰² Kropp, P. R. (2004) Some questions regarding spousal assault risk assessment. Violence Against Women, 10 (6), s. 676 – 697.

¹⁰³ Robinson, A. (2011) Risk and Intimate Partner Violence. In: Kemshall, H. and Wilkinson, B. (eds.) Good Practice in Assessing Risk. Londýn: Jessica Kingsley Publishers.

Kľúčové poznatky

- Pri domácom násilí páchanom na ženách a ich deťoch vždy existuje nebezpečenstvo opakovaného páchania trestného činu.
- Všetky ženy, ktoré zažili násilie, a ich deti majú právo na náležitú ochranu a podporu, a to bez ohľadu na stupeň ohrozenia násilím. U žien a detí vystavených vysokému stupňu nebezpečenstva ujmy v dôsledku domáceho násillia budú niekedy potrebné intenzívne opatrenia na ochranu a podporu. Nikdy to však nemá viesť k odopretiu náležitej ochrany a podpory všetkým ostatným ženám zažívajúcim domáce násilie a ich deťom.
- Odhad nebezpečenstva treba realizovať v úzkej spolupráci so ženou a vždy ho má sprevádzať plánovanie bezpečia.
- Na realizáciu účinného odhadu nebezpečenstva a plánovania bezpečia je nevyhnutné primerane zaškoliť zamestnancov a zamestnankyne inštitúcií a zabezpečiť im supervíziu.

Proces vypracovávanía odhadu nebezpečenstva

Pri posudzovaní nebezpečenstva nám môže pomôcť množstvo dostupných zdrojov. Rizikové faktory sa dajú identifikovať na základe dotazníka týkajúceho sa odhadu nebezpečenstva, ktorý nás vedie k tomu, aby sme sa na ne konkrétne pýtali. Odpovede ženy sa vždy zaznamenávajú a vyhodnocujú, čo nám pomáha odhadnúť stupeň hroziaceho nebezpečenstva.

Nástroje na odhad nebezpečenstva však nie sú presné v predvídaní nebezpečenstva, a preto ich musíme používať obozretné. Kľúčovú úlohu zohráva kvalita a hĺbka zhromaždených informácií. Ak už máte skúsenosť s prácou so ženami zažívajúcimi domáce násilie, môžete ju využiť a doplniť informácie v dotazníku. Tento proces sa často nazýva vypracovaním „odborného stanoviska“. Táto forma odhadu nebezpečenstva značne závisí od zručností a skúseností, ktoré máme k dispozícii na to, aby sme urobili informované rozhodnutie o pravdepodobnosti nebezpečenstva. Ak ste zatiaľ nemali možnosť tieto zručnosti získať, prizývajte podľa možnosti k odhadu nebezpečenstva odborníkov a odborníčky, ktoré sa na túto oblasť špecializujú.

Odborné stanovisko

Čo je odborné stanovisko?

Odborné stanovisko znamená, že odborníci a odborníčky využijú svoje praktické a teoretické poznatky a skúsenosti na to, aby posúdili hroziace nebezpečenstvo. Ich stanovisko môžeme označiť za „odborné“ len vtedy, ak je:

- založené na poznatkoch o čo najprecíznejších a najvýpovednejších rizikových faktoroch,
- výsledkom kvalitného vedenia rozhovoru a kvalitných techník na získavanie informácií,
- podložené odbornými poznatkami a náležitým vzdelávaním a tréningom v oblasti posudzovania nebezpečenstva.

Stanovisko nemôžeme nazývať odborným, ak je založené na:

- predsudkoch,
- stereotypoch,
- mylných presvedčeniach,
- nedostatočných poznatkoch a nespoľahlivých informáciách.

V záujme zachovania vysokého štandardu odborného posudzovania prípadov násilia páchaného na ženách zodpovedajú odborníci a odborníčky za neustále obnovovanie svojich poznatkov, za zvyšovanie kvality svojich odborných stanovísk a za spoluprácu s inými odborníkmi a odborníčkami, ako aj za svoje vzdelávanie v tejto problematike.

Dotazníky na odhad nebezpečenstva sú nástrojom na systematické zvažovanie možných rizikových faktorov v prípadoch domáceho násilia a sú najefektívnejšie vtedy, keď zahŕňajú skutočnosť, ako vníma hroziace nebezpečenstvo žena zažívajúca násilie, a keď ich dopĺňa odborné stanovisko.¹⁰⁴ Mechanické a nepodložené spoliehanie sa na nástroje na odhad nebezpečenstva alebo na samotný dotazník môže viesť k neprimeranému posúdeniu prípadov násilia ako prípadov s nízkym stupňom nebezpečenstva a k prehliadnutiu

¹⁰⁴ Heckert, D. A., Gondolf, E. (2004) Battered women's perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat reassault. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 19, No. 7, Sage Publications, s. 778 - 800.

bezprostredne hroziaceho nebezpečenstva.¹⁰⁵ Kombinovaný proces posudzovania nebezpečenstva, ktorý zahŕňa identifikáciu nebezpečenstva a odborné stanovisko, nás môže priviesť k obhájitelným rozhodnutiam o krokoch, ktoré treba urobiť na zvýšenie bezpečia ženy a jej detí.

Čo sú obhájitelné rozhodnutia?

Obhájitelné rozhodnutia vychádzajú z dobrej praxe a zaručujú dosahovanie vysokého štandardu v prijímaní rozhodnutí. Pre obhájitelné rozhodnutia musíme urobiť nasledujúcich 10 krokov:

1. Zabezpečiť, aby sa naše rozhodnutia zakladali na dôkazoch.
2. Použiť spoľahlivé nástroje na odhad nebezpečenstva.
3. Zhromaždiť, overiť a hĺbkovo vyhodnotiť informácie.
4. Zaznamenať a dokumentovať svoje rozhodnutie.
5. Komunikovať s inými osobami relevantnými pre daný prípad a získať informácie, ktoré nemáme k dispozícii.
6. Držať sa stratégií a postupov inštitúcie.
7. Urobiť všetky primerané a nevyhnutné kroky.
8. Zladiť intervencie realizované na základe odhadu nebezpečenstva s rizikovými faktormi.
9. Poskytnúť služby primerané nebezpečenstvu ujmy.
10. Reagovať na stupňujúce sa nebezpečenstvo.¹⁰⁶

Ako uvádzame v Časti 2.1, odhad nebezpečenstva aj manažment bezpečia sa musí riadiť jasnými stratégiami a postupmi a byť pod podporným dohľadom vedenia inštitúcií. Všetky inštitúcie majú byť schopné urobiť základný odhad nebezpečenstva na posúdenie akútneho nebezpečenstva, ktorému je vystavená žena zažívajúca domáce násilie, a jej deti, a riešiť naliehavé požiadavky na zvýšenie bezpečia.

¹⁰⁵ Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, C. R., Campbell, D., Curry, M. A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S., Manganello, J., Xu X, Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No. 7, s. 1089 – 1097.

¹⁰⁶ Kemshall, H. (1998) Defensible Decisions for Risk: Or It's the Doers Who Get the Blame. Probation Journal, June issue, 45 (2) 67-72. London: SAGE

Naliehavé požiadavky na zvýšenie bezpečia môžeme identifikovať takýmito otázkami:

- Je pre vás bezpečné vrátiť sa domov?
- Potrebujete pomoc s hľadaním bezpečného miesta, kde by ste mohli zostať?
- Ste zranená?
- Potrebujete lekársku pomoc?
- Ako sa s vami môžem skontaktovať, ak to bude potrebné?

Tieto otázky vám pomôžu zistiť, aký konkrétny typ služby žena zažívajúca domáce násilie potrebuje. Za účelom rozsiahlejšieho odhadu nebezpečenstva ženám odporúčte, aby sa skontaktovali so špecializovanými ženskými organizáciami poskytujúcimi podporné služby v prípadoch násilia páchaného na ženách a s organizáciami poskytujúcimi služby v oblasti domáceho násilia; tieto organizácie môžu zrealizovať komplexnejšie individuálne plánovanie bezpečia. (Pozri **Časť 2.4.**)

Ktorý nástroj na odhad nebezpečenstva používať?

Možno poznáte rôzne dotazníky a nástroje, ktoré sa v súčasnosti používajú na odhad nebezpečenstva.¹⁰⁷ **Pracovný list 2.3b** porovnáva tri nástroje na odhad nebezpečenstva, ktoré sa orientujú na ženu zažívajúcu násilie a zohľadňujú, ako ona vníma hroziace nebezpečenstvo.

Aktivita 2.3a

Pomôcky

Pracovný list 2.3a a **Pracovný list 2.3b**, príklady nástrojov na odhad nebezpečenstva, ktoré sa orientujú na ženu zažívajúcu násilie.

Trvanie

45 minút až 1 hodina.

¹⁰⁷ Prehľad rôznych nástrojov na odhad nebezpečenstva nájdete v záverečnej správe k Protect I na <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=23494&b=15>.

Ciele aktivity

Cieľom tejto aktivity je, aby sa účastníčky a účastníci oboznámili s tromi rôznymi typmi nástrojov na odhad nebezpečenstva, ktoré sa orientujú na ženu zažívajúcu násilie, a v malých skupinách diskutovali o ich užitočnosti pre jednotlivé inštitúcie.

Prezentácia/vstupné informácie

Spýtajte sa účastníkov a účastníčok na súvislosti používania nástrojov na odhad nebezpečenstva v praxi.

- **Čo musíte zvážiť pri výbere dotazníka na odhad nebezpečenstva, ktorý by ste mohli používať vo svojej práci?**

Odpovede účastníkov a účastníčok smerujte k tomu, aby zvážili:

- či má byť dotazník založený na dôkazoch a upozorňovať na kľúčové, známe rizikové faktory podobné tým, o ktorých sme hovorili v **Časti 2.2**,
 - či dotazník zahŕňa možnosť pridania odborného stanoviska a viditeľné rizikové faktory,
 - či dotazník môžu používať viaceré inštitúcie,
 - či dotazník môže viesť k identifikácii primeraných zdrojov pomoci pre ženu,
 - ako sa bude nástroj na odhad nebezpečenstva používať v praxi (kto ho bude používať a kedy).
- **S kým by ste mohli spolupracovať, aby ste urýchlili proces prijímania nástroja na odhad nebezpečenstva vo vašej inštitúcii?**

Odpovede účastníkov a účastníčok smerujte k tomu, aby zvážili:

- nadviazanie kontaktu s výskumníčkami a výskumníkmi z akademickej sféry (ak je to v danom regióne možné), so sudcami a sudkyňami a inými odborníkmi a odborníčkami (z polície, zdravotníctva, probačnej služby), ktorí by mohli mať prístup k údajom o výskyte a závažnosti domáceho násillia (vrátane femicíd) na miestnej úrovni,
- všetky kľúčové inštitúcie pracujúce so ženami, ktoré zažili domáce násillie,
- špecializované organizácie na podporu žien, ktoré zažili domáce násillie.

- **Kde začnú hľadať nástroj na odhad nebezpečenstva?**

Odpovede účastníkov a účastníčok smerujte k tomu, aby zvážili:

- či iné inštitúcie používajú nejaký nástroj a či existuje evaluácia jeho účinnosti,
- aké nástroje sa používajú v Európe a aká je evaluácia ich účinnosti,
- možnosť spojiť inštitúcie, ktoré by mohli mať záujem o využívanie nástroja na odhad nebezpečenstva, aby mohli všetky prijať jeden nástroj, ktorý sa potom bude dôsledne používať.

Diskusiu ukončíte informáciami a odkazmi o využívaní nástrojov na odhad nebezpečenstva a o rôznych postupoch, ktoré sa využívajú, ako aj o ich silných a slabých stránkach v **Pracovnom liste 2.3b**. Opäť zdôraznite, že tieto nástroje sa majú využívať ako pomôcka, nie ako náhrada za expertízu a odborné posúdenie situácie násilia.

Pracovný list 2.3b, Príklady nástrojov na odhad nebezpečenstva, ktoré sa orientujú na ženu zažívajúcu násilie

Metóda	Opis	Spôsob aplikácie	Primárne použitie
Danger Assessment (DA) ¹⁰⁸ (Odhad nebezpečenstva)	20 otázok o rizikových faktoroch s odpoveďami áno/nie, ktoré sa posudzujú a vyhodnocujú na štyroch úrovniach nebezpečenstva. Prehľad posledného roka s kalendárom dokumentujúcim závažnosť a frekvenciu násilia.	Rozhovor so ženou, ktorý s ňou zvyčajne robí jej poradenská pracovníčka. Aj kalendár žena vyplňa s pomocou poradenskej pracovníčky.	Odhad extrémneho nebezpečenstva a násilia s následkom smrti pre ženu, zvýšenie povedomia ženy o hroziacom nebezpečenstve a zvýšenie bezpečia ženy, príprava bezpečnostných plánov a poskytovanie pomoci a podpory žene.

¹⁰⁸ Campbell, J. C., Webster, D. W., Koziol-McLain, J., Block, C.R., Campbell, D., Curry, M.A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V. and Laughon, K. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. American Journal of Public Health, Vol. 93, No. 7, s. 1089 – 1097, <http://www.dangerassessment.org/DATools.aspx>.

Stručný odhad nebezpečenstva pre pohotovostné oddelenia nemocníc¹⁰⁹	Skrátená verzia DA pozostáva z 5 otázok. Kladná odpoveď na tri otázky znamená 83--percentnú pravdepodobnosť vysokého stupňa ohrozenia závažným fyzickým útokom.	Rozhovor so ženou realizovaný zdravotníckym personálom pohotovostných oddelení.	Nástroj vyvinutý pre pohotovostné oddelenia na identifikáciu žien, ktorým hrozí vysoký stupeň ohrozenia vážnymi zraneniami alebo potenciálne smrteľným fyzickým útokom.
Dotazník CAADA-DASH (CAADA = Coordinated Action Against Domestic Abuse = Koordinovaný postup proti domácemu násiliu, DASH = Domestic Abuse Stalking and Harassment and Honour Based Violence = Domáce násilie, prenasledovanie a obťažovanie a násilie páchané v mene cti)¹¹⁰	24 otázok o rizikových faktoroch. 10 kladných odpovedí sa považuje za indikátor vysokého stupňa nebezpečenstva a 14 a viac kladných odpovedí napĺňa kritériá na odporúčanie do systému MARAC (Multi Agency Risk Assessment Conference – multi-inštitucionálne porady o odhade nebezpečenstva). Nástroj poskytuje priestor na odborné stanovisko osoby, ktorá odhad nebezpečenstva realizuje.	Rozhovor so ženou, ktorý vedie odborníčka či odborník z akejkoľvek inštitúcie, ktorá identifikovala, že žena zažíva domáce násilie.	Ako pomôcka pre zamestnancov a zamestnankyne prvého kontaktu na rozpoznanie prípadov domáceho násilia, prenasledovania a takzvaných zločinov v mene cti s odhadom vysokého stupňa nebezpečenstva. Na rozhodovanie o tom, ktoré prípady by mali byť odporúčené do systému MARAC, a o tom, akú ďalšiu podporu žena potrebuje. Umožniť inštitúciám robiť obhájiteľné rozhodnutia založené na dôkazoch získaných dôkladným preskúmaním jednotlivých prípadov.

¹⁰⁹ Snider, C., Webster, D., O'Sullivan, C., Campbell, J. C. (2009) Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department. Society for Academic Emergency Medicine, Vol. 16, No. 11, s. 1208 – 1216.

¹¹⁰ CAADA (2011) Domestic Abuse Stalking and Harassment and Honour Based Violence (DASH) na http://www.caada.org.uk/practitioner_resources/riskresources.htm.

Aktivita 2.3b

Pomôcky

Pracovný list 2.3c, Vývojový diagram dobrej praxe pre odhad nebezpečenstva so ženami, ktoré zažili domáce násilie, a **Pracovný list 2.3d**, Prieskum spokojnosti žien s podpornými službami.

Trvanie

60 minút.

Ciele aktivity

Účastníci a účastníčky uvažujú o tom, nakoľko účinný je v súčasnosti proces posudzovania nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia na ženách v ich inštitúcii, a o tom, ako by ho mohli zlepšiť.

Prezentácia/vstupné informácie

Na diskusiu o princípoch dobrej praxe v oblasti odhadu nebezpečenstva v prípadoch domáceho násillia páchaného na ženách použijete **Pracovný list 2.3c**.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Účastníci a účastníčky dostanú **Pracovný list 2.3d**. Požiadajte ich, aby porozmýšľali o tom, ako by ženy, ktoré zažili násilie, hodnotili aktuálne služby ich inštitúcie. Na otázke 1 môžete účastníkom a účastníckam ukázať, ako majú aktivitu robiť.

Nakoľko by podľa účastníkov a účastníčok tréningu žena, ktorá využila služby ich inštitúcie, súhlasila alebo nesúhlasila s týmto výrokom:

Práve sme spolu s vami vypracovali odhad nebezpečenstva. Myslíte si, že sme vám dostatočne vysvetlili, prečo tento odhad robíme, a vedeli ste, prečo vám kladieme práve tieto otázky.

Pracovný list 2.3c, Vývojový diagram dobrej praxe pre odhad nebezpečenstva so ženami, ktoré zažili domáce násilie

Bezpečné prostredie

Informujte ženu o cieľoch odhadu nebezpečenstva a o pravidlách zachovávaní dôvernosti informácií vo vašej inštitúcii.

Kladte rešpektujúce, citlivé otázky, ktoré jasne poukážu na vaše poznatky a zručnosti v oblasti domáceho násillia. (Je niekto, kto vám ubližuje alebo koho sa bojíte? Cítite sa doma bezpečne?)

Poskytnite žene zažívajúcej násillie bezpečné miesto s dostatkom súkromia, kde môže slobodne hovoriť.

Zohľadnite a rešpektujte rozmanitosť.

Aplikujte systematický prístup

Odhad nebezpečenstva sa má riadiť jasnou stratégiou a postupmi inštitúcie a má sa realizovať pod podporným dohľadom vedenia inštitúcie. Odhad nebezpečenstva treba robiť s každou ženou zažívajúcou násillie, a to v súlade so stratégiou inštitúcie (základný odhad nebezpečenstva vo všeobecných službách, hlbkový odhad nebezpečenstva v ženských organizáciách špecializovaných na podporné služby pre ženy zažívajúce násillie).

Zhromažďujte faktické informácie

Odhad nebezpečenstva treba realizovať pomocou dotazníka spoločne so ženou a s ohľadom na známe rizikové faktory v prípadoch domáceho násillia páchaného na ženách.

Jeho súčasťou má byť zhromaždenie náležitých informácií z viacerých zdrojov.

Je dôležité, aby žena do detailov porozumela svojej situácii a m ožnostiam manažmentu bezpečia, ktoré tejto situácii najviac zodpovedajú.

Je nevyhnutné, aby ste žene verili a rešpektovali jej skúsenosť s násillím.

Žene by ste mali dôverovať a vyjadriť uznanie.

Odborné stanovisko pracovníkov a pracovníčok inštitúcií

Odborné stanovisko sa odvíja od skúseností s prácou s obeťami domáceho násillia. Všeobecné služby by si preto mali k odhadu nebezpečenstva prizvať odborníkov a odborníčky, ktoré sa na túto problematiku špecializujú.

Ak svoje odborné stanovisko založíte len na intuícii, musíte si uvedomiť, že je to veľmi subjektívne. Nemáme veľa dôkazov o tom, že by sa intuitívne rozhodnutia odborníčok a odborníkov zhodovali. (Hart 2008)

Odborné posudzovanie zahŕňa zváženie povahy a závažnosti posledného útoku, povahu potenciálnych zranení z útoku, ako aj kontext a individuálnu situáciu ženy.

Plánovanie bezpečia

Kroky, ktoré v rámci manažmentu bezpečia minimalizujú nebezpečenstvo hroziace žene, treba realizovať na základe odhadu nebezpečenstva.

Ľudia, ktorí realizujú odhad nebezpečenstva, musia vedieť, čo robiť ďalej, ako aj to, ktoré inštitúcie môžu poskytnúť najefektívnejšiu pomoc.

Dotazník na odhad nebezpečenstva slúži v prípadoch domáceho násillia, kde sa používa multiinštitucionálny prístup, ako podklad pre takéto riešenie.

Spracované podľa CAADA 2011.

Pracovný list 2.3d, Prieskum spokojnosti žien s podpornými službami

- 1.** Práve sme spolu s vami vypracovali odhad nebezpečenstva. Myslíte si, že sme vám dostatočne vysvetlili, prečo s vami odhad nebezpečenstva robíme, a vedeli ste, prečo vám kladieme dané otázky.

Silne nesúhlasím
Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

- 2.** Pracovníci a pracovníčky inštitúcie vás vypočuli, verili vám a správali sa k vám s rešpektom.

Silne nesúhlasím
Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

- 3.** Hovorili s vami v prostredí, kde sa ste sa cítili bezpečne a kde stretnutie nič nerušilo (telefonáty, ľudia, ktorí vchádzali do miestnosti, atď.).

Silne nesúhlasím
Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

- 4.** Informovali vás o ďalšom postupe a požiadali vás o súhlas s realizáciou ďalších krokov ešte predtým, ako nadviazali kontakt s ďalšími inštitúciami.

Silne nesúhlasím
Silne súhlasím

1

2

3

4

5

☐
☐
☐
☐
☐

5. Po ukončení odhadu nebezpečenstva ste spolu s pracovníkom alebo pracovníčkou vypracovali bezpečnostný plán pre seba a pre svoje deti.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

6. Z celkovej skúsenosti s našou inštitúciou ste mali pocit, že jej pracovníci a pracovníčky majú náležité vedomosti a zručnosti a dokážu vás podporiť v procese zaistovania bezpečia pre vás a pre vaše deti.

Silne nesúhlasím

Silne súhlasím

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

☐

Ako pracovať so spätnou väzbou

Niektorí účastníci a účastníčky môžu byť presvedčení o tom, že personál ich inštitúcie je už zaškolený v problematike domáceho násillia páchaného na ženách, rozumie jeho dynamike moci a kontroly, a preto si môžu myslieť, že žena zažívajúca násillie by s mnohými výrokmí v pracovnom liste súhlasila. Iní zasa môžu vysloviť názor, že personál v ich inštitúcii neabsolvoval žiaden tréning, že ich budova nedisponuje žiadnymi priestormi s dostatočným súkromím na dôverný rozhovor, a preto môžu s väčšinou výrokov nesúhlasiť. S účastníkmi a účastníčkami diskutujte o tom, ako by sa dal zlepšiť odhad nebezpečenstva a služby v ich inštitúcii a čo by mohli urobiť hneď po ukončení tréningu.

2.4 Plánovanie bezpečia

Ciele

V tejto časti sa pozrieme na proces plánovania bezpečia a na kľúčové aspekty jeho plánovania so ženami, ktoré sú vystavené vysokému stupňu ohrozenia domácim násilím.

Časť 2.4.1 skúma, aké ďalšie povinnosti vyplývajú zo stratégií na ochranu detí, ktoré zažívajú domáce násilie.

Poznámka pre trénerky a trénerov

Odhad nebezpečenstva a plánovanie bezpečia sú veľmi úzko prepojené a v rámci tréningu by mala táto časť vždy nasledovať po Časti 2.2 a Časti 2.3.

Úvod

Po odhade stupňa nebezpečenstva ďalšej ujmy musíme zvýšiť bezpečie žien tým, že ich budeme viesť k opatreniam na zníženie alebo minimalizovanie tohto nebezpečenstva. Tento proces nazývame plánovaním bezpečia. Plánovanie bezpečia má rôzne formy a jeho súčasťou môžu byť rôzne aktivity a zdroje. Treba pamätať na to, že mnohé ženy, ktoré zažívajú domáce násilie, si začnú samy robiť bezpečnostný plán pre seba a pre svoje deti a podporovať ich v tom môžu ľudia z ich rodín a sociálnych sietí.

Kľúčové poznatky

Bezpečnostný plán, na ktorom sa podieľajú odborníci a odborníčky, je účinný iba vtedy, keď je do jeho realizácie zapojená aj žena samotná. Bezpečnostný plán si môže žena pripravovať spolu s jednou osobou alebo na ňom môžu pracovať viaceré inštitúcie.

Plánovanie bezpečia so ženou, ktorá zažila násilie, zahŕňa opatrenia, ktoré môžu zvýšiť jej bezpečie.

Za bezpečie a ochranu nenesú zodpovednosť ženy zažívajúce násilie a ich deti, ale štát. O bezpečie a ochranu žien a ich detí sa preto majú postarať inštitúcie, najmä exekutívne orgány (pozri Časť 2.1).

Ak je to možné, mali by bezpečie spolu so ženou plánovať špecializované organizácie na podporu žien. No keďže nemusia byť vždy okamžite k dispozícii, mali by všetci odborníci a odborníčky vedieť pracovať s hroziacim nebezpečenstvom prostredníctvom opatrení na zvýšenie bezpečia žien, ktoré sú ohrozené vysokým stupňom nebezpečenstva.

Pre účely tréningu v tejto časti hovoríme o kľúčových aspektoch plánovania bezpečia vo všeobecnosti.

Aktivita 2.4a

Pomôcky

Pracovný list 2.4a (Kľúčové aspekty plánovania bezpečia).

Trvanie

30 minút.

Cieľ aktivity

Poukázať na kľúčové aspekty plánovania bezpečia a diskutovať o nich.

Prezentácia/vstupné informácie

Skupine predstavte niektoré z kľúčových aspektov plánovania bezpečia, **Pracovný list 2.4**.

Pracovný list 2.4a, Kľúčové aspekty plánovania bezpečia

Bezpečnostné plány by mali byť:



Inštrukcie pre účastníkov a účastníčky

Pomocou **Pracovného listu 2.4** so skupinou diskutujte o kľúčových aspektoch plánovania bezpečia.

Bezpečnostné plány musia byť:

Orientované na ženu

Úspešný bezpečnostný plán môžete vytvoriť iba vtedy, keď bude žena stredobodom procesu jeho tvorby. Ako odborníčky a odborníci musíte pracovať so strachom ženy a jej očakávaniami a diskutovať s ňou o tom, aké stratégie zvládania používa alebo používala v minulosti. Ak to považujete za bezpečné, mali by ste jej nápady a stratégie zapracovať do bezpečnostného plánu. Pokiaľ sa rozhodnete, že ich doňho nezapracujete, vysvetlite dôvody tohto rozhodnutia žene tak, aby im plne porozumela.

Žene zažívajúcej násilie podrobne vysvetlite proces plánovania bezpečia, aby nemala nerealistické očakávania. Samotný bezpečnostný plán jej nezaručí bezpečie. Ženu treba úprimne a otvorene informovať o stupni nebezpečenstva, ktoré jej hrozí, o nepredvídateľnosti násilia a o dôsledkoch všetkých krokov, ktoré budete robiť. Viac informácií o prístupe orientovanom na ženy nájdete v **Časti 1.3**.

Individualizované

Bezpečnostné plány musia vychádzať z komplexného odhadu nebezpečenstva. Účasť ženy na procese rozpoznávania nebezpečenstva, ktoré jej hrozí, nemá zmysel bez toho, aby mala možnosť spoločne s vami plánovať a implementovať stratégie na zníženie svojho ohrozenia v dôsledku násilia. Výsledný bezpečnostný plán sa musí prispôbiť špecifickej situácii každej ženy a každé navrhované opatrenie treba zvážiť z hľadiska identifikovaných rizík. Iba tak dokážeme zaručiť, že všetky navrhované kroky budú adekvátne, a predovšetkým bezpečné. Ak to neurobíme, môžeme vystaviť ženu a jej deti ďalšiemu nebezpečenstvu.

Komplexné

Nástroje na plánovanie bezpečia nám môžu veľmi pomôcť pri práci so ženami, ktoré sú vystavené vysokému stupňu ohrozenia násilím.¹¹¹ Tieto nástroje nás vedú k systematickému, pravidelnému a štruktúrovanému prístupu k plánovaniu bezpečia. Bez takéhoto prístupu sa nám môže stať, že prehliadneme kľúčové rizikové faktory a ohrozíme bezpečie žien a ich detí. Na konci tejto časti nájdete základný nástroj na plánovanie bezpečia.

¹¹¹ Pozri užitočné zdroje na konci tejto časti.

Otvorené, prístupné a citlivé

So ženami, ktoré zažívajú násilie, musíme pracovať otvoreným a citlivým spôsobom a ukázať im, že sme im k dispozícii. Musíme chápať, že pre ženy môže byť zverejnenie skúsenosti s násilím, ktoré zažívajú, a hovorenie o nej veľmi bolestivé. Dôležité je, aby ženy vedeli, že nie sú samy, že nie sú zodpovedné za násilie, ktorého sa voči nim dopúšťa niekto iný, a že násilie v žiadnom prípade nie je prijateľné.

Riadené samotnou ženou

Ženy zažívajúcej násilie sa treba pýtať na to, čo potrebuje, a pozorne ju počúvať. Žena nemusí poznať všetky bezpečnostné možnosti, ktoré má k dispozícii, a preto jej musíme vedieť jasne a otvorene vysvetliť možnosti na zníženie ohrozenia. Nemali by sme predpokladať, že vieme, ktoré možnosti sú pre ňu najprimeranejšie. Musíme sa usilovať o to, aby sa žena cítila natoľko posilnená, aby o nich mohla sama uvažovať.

Žena, ktorá zažíva násilie, môže zľahčovať nebezpečenstvo, ktoré jej hrozí, čo je známa stratégia zvládania, a preto bude možno žene treba pomôcť, aby plne porozumela nebezpečenstvu, ktoré jej hrozí, pretože len tak bude skutočne možné riešiť otázku jej bezpečia. Pre ženu to pravdepodobne bude ťažká a konfrontujúca skúsenosť.

Dôverné

Zachovávanie dôvernosti informácií je dôležitý princíp prístupu orientovaného na ženu a odborníci a odborníčky musia jasne vedieť, ako s informáciami zaobchádzať, a musia poznať aj možné obmedzenia dôvernosti informácií, najmä vo vzťahu k bezpečiu detí, ako aj v prípade, keď žene hrozí bezprostredné nebezpečenstvo ujmy.

Pri zdieľaní informácií o prípade treba postupovať v súlade so štátnou legislatívou o ochrane údajov a v súlade s platnými postupmi, ktoré sa v rámci Európy líšia.

Ak usúdite, že by ste mali dôležité informácie týkajúce sa konkrétneho prípadu v primeranom rozsahu oznámiť iným inštitúciám, je dôležité, aby ste to, pokiaľ je to možné a bezpečné, žene dôkladne vysvetlili a získali jej súhlas.

Reflektujúce rozmanitosť

Odhad nebezpečenstva aj bezpečnostné plány musia brať do úvahy otázku rozmanitosti, ktoré môžu ovplyvniť spôsob páchania násillia, riziká, ktoré násilie predstavuje, ako aj schopnosť ženy zapojiť sa do plánovania bezpečia. Môže ísť o faktory ako spoločenské

a ekonomické postavenie, vek, rasu a etnickú príslušnosť, vierovyznanie, kultúrne zázemie, imigračný status, sexuálnu orientáciu, duševné zdravie a po stihnutie. Všetky tieto faktory alebo ich kombinácia môžu ovplyvniť to, ako žena vyhľadáva a dostáva podporu a informácie. Ak sa v niektorej z týchto oblastí necítite isto, je dôležité, aby ste požiadali o radu služby, ktoré sa špecializujú na poskytovanie podpory rôznym skupinám žien, ako sú napríklad služby pre migrantky alebo utečenky.

Vedené a konzultované podpornými službami pre ženy zažívajúce domáce násilie

Na plánovanie bezpečia sa špecializujú nezávislé ženské organizácie. Po ukončení odhadu nebezpečenstva treba prizvať špecializované ženské organizácie, aby poskytli odbornú radu o možnostiach plánovania bezpečia pre ženu. Všetky inštitúcie však majú mať poznatky o kľúčových aspektoch plánovania bezpečia a majú si, v rozsahu svojich kompetencií, plniť povinnosť aplikovať bezpečnostné a ochranné opatrenia v prípadoch násillia páchaného na ženách a ich deťoch.

Aktivita 2.4b

Pomôcky

Prípadová štúdia **Pracovný list 2.2b** z **Časti 2.2** a **Pracovný list 2.4b** Čo treba zvážiť pri plánovaní bezpečia.

Trvanie

60 minút.

Cieľ aktivity

Poskytnúť účastníkom a účastníčkam príležitosť vyskúšať si plánovanie krokov založených na viditeľných rizikových faktoroch pri domácom násillí páchanom na ženách a na ich odbornom stanovisku.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Požiadajte účastníčky a účastníkov, aby sa vrátili k prípadovej štúdii použitej v **Časti 2.2**. V predchádzajúcej časti v skupinách identifikovali nebezpečenstvo, ktoré Márii hrozí. V tejto časti dostanú za úlohu uvažovať o tom, čo všetko možno využiť pri plánovaní bezpečia, aby sa minimalizovali riziká a zvýšilo jej bezpečie. Účastníkov a účastníčky vedte k tomu, aby uvažovali o krokoch, ktoré by zvýšili bezpečie Márie a jej detí, a o inštitúciách, ktoré by pri

tom mohli pomôcť. Poskytnite účastníkom a účastníčkam **Pracovný list 2.4c** s podnetmi k uvažovaniu o dôležitých aspektoch základného plánovania bezpečia.

Účastníci a účastníčky by mali zvážiť všetky kľúčové aspekty uvedené v **Pracovnom liste 2.4b**.

Pracovný list 2.4b, Čo treba zvážiť pri plánovaní bezpečia

Plánovanie bezpečia sa má venovať rizikám identifikovaným v procese posudzovania nebezpečenstva a treba pri ňom zvažovať:

- bezpečie v príbytku ženy a jej detí (bezpečnostné dvere a zámky),
- bezpečie detí, bezpečnostné opatrenia na zabránenie únosu detí páchatelom, preventívne právne opatrenia pre zaistenie bezpečia detí,
- bezpečie na pracovisku,
- bezpečie na iných miestach (škola, škôlka),
- bezpečie v situácii, keď žena zostáva bývať s násilným partnerom,
- bezpečie v situácii, keď žena od páchatela odíde (príprava na odchod, bezpečné miesto na bývanie, zbalenie základnej batožiny podľa bezpečnostného plánu,
- bezpečie v ohrozujúcich situáciách (vypočúvanie na súde),
- podania na súd žiadajúce o vydanie ochranných opatrení a stratégie na ich účinnú implementáciu a monitoring.

Viac podrobností o plánovaní bezpečia nájdete v publikácii Away From Violence (WAVE 2004).¹¹² (V slovenčine: Cesta z násilia, Fenestra, 2007.)

¹¹² WAVE (2004) Away From Violence: http://www.wave-network.org/images/doku/manual-druck_eng_pdf.pdf, s. 66 – 69 a s. 116 – 117. (V slovenčine: Cesta z násilia: http://www.wave-network.org/images/doku/manual_slovak.pdf)

Pracovný list 2.4c, Bezpečnostný plán						
Ďalšie poznámky						
Dokedy?						
Kto ich urobí?						
Dohodnuté kroky						
Zoznam rizikových faktorov, ktorými sa musíme zaoberať						

Ako pracovať so spätnou väzbou

Požiadajte účastníkov a účastníčky o spätnú väzbu ku krokom na zníženie stupňa nebezpečenstva hroziaceho Márii, o ktorých premýšľali.

- Aké inštitúcie ste zapojili, zvažovali ste aj inštitúcie na pomoc deťom alebo také, ktoré by mohli pracovať s Petrom?
- Nakoľko užitočné bolo pre tento proces vyplnenie formálneho dokumentu? Bolo to ľahké alebo ťažké, aký to malo prínos, v čom spočívali výzvy?
- Ako by ste tento proces prostredníctvom kľúčových aspektov plánovania bezpečia, ktoré sme spomínali na začiatku tejto časti, predostreli Márii?
- Ako by ste mohli Máriu počas tohto procesu posilňovať?
- Ako by ste mohli začleniť kľúčové aspekty plánovania bezpečia do práce vo vašich inštitúciách?

Užitočné zdroje pre Časť 2.4 Plánovanie bezpečia

WAVE (2004) Away From Violence: http://www.wave-network.org/images/doku/manual-druck_eng_pdf.pdf, s. 66 – 69 a s.116 – 117 (publikácia je dostupná aj v češtine, estónčine, fínčine, gréčtine, litovčine, maďarčine, nemčine, taliančine, poľštine, portugálčine, rumunčine, slovenčine, slovinčine, srbochorvátčine a turečtine).
(V slovenčine: Cesta z násilia. Fenestra, 2007.)

WAVE (2006) Bridging Gaps – From Good Intention to Good Cooperation. Manual for effective multi-agency cooperation in tackling domestic violence. Viedeň, s. 104 a ď.
(V slovenčine: Mosty k pomoci – Od dobrého úmyslu k dobrej spolupráci. Manuál pre účinnú spoluprácu medzi inštitúciami pri riešení problematiky domáceho násilia. Fenestra, 2008.)

WAVE network (2000) Wave Training Programme On Combating Violence Against Women: <http://www.wave-network.org/images/doku/manual.pdf>, s. 120 – 121.

2.4.1. Ochrana detí

Ciele

Úvod

Pri riešení prípadov domáceho násillia musia všetky zainteresované inštitúcie uvažovať o tom, ako násillie vplýva na deti, najmä na ich emocionálny vývin, a akému nebezpečenstvu psychickej a fyzickej ujmy sú vystavené.

Domáce násillie a jeho vplyv na deti

Domáce násillie je významným indikátorom ohrozenia detí.¹¹³ Súčasné výskumy upozorňujú na zistenie, že keď sú deti svedkami násillia páchaného na rodičovi, ktorý sa nespráva násillnícky, má to na ne dlhodobý traumatický vplyv. Deti, ktoré sú prítomné pri domácom násillí, sú samy obeťami násillia. Navyše sa v domácnostiach, v ktorých dochádza k domácejmu násilliu, často vyskytujú aj ďalšie aspekty týkajúce sa násillia na deťoch, ako fyzické týranie a sexuálne zneužívanie.

Kitzmann a kol. (2003)¹¹⁴ v metaanalýze 118 štúdií zistili:

- Skúsenosť s násillím a problémy detí sú úzko prepojené. Deti, ktoré boli vystavené domácejmu násilliu, dosahujú v porovnaní s deťmi, ktoré neboli svedkami takéhoto násillia, výrazne horšie výsledky v psychosociálnej oblasti.
- Deti, ktoré boli svedkami domáceho násillia, mali výsledky porovnateľné s deťmi, ktoré zažili fyzické týranie.

Čo hovoria deti o tom, ako na ne vplýva domáce násillie?

Správa National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC) uvádza:

Deti často vedia o problémoch viac, ako si ich rodičia uvedomujú, ale nie vždy rozumejú tomu, čo sa deje a prečo.

¹¹³ Hester, M. (2005) Issues of custody and access following violence in the home in Denmark and Britain.

¹¹⁴ Kitzmann, K. M., Gayland, N.K., Holt, A. and Kenny, E. D. (2003) Child witnesses to domestic violence: a meta-analytic review. Journal of Consultative Psychology, 71 (2) 339 – 352.

Deti rodičov, ktorí zažili domáce násilie, užívali alkohol alebo drogy, a v menšej miere, tých rodičov, ktorí mali problémy s duševným zdravím, uvádzajú, že boli svedkami násilia alebo ho zažili, niekedy v extrémnej podobe.

Deti majú väčšie obavy o svojich rodičov, ako si myslíme, najmä vtedy, keď sa boja o ich bezpečie.

Niektoré deti, najmä chlapci, nehovoria o svojich problémoch s nikým a mnoho detí hovorí, že situáciu zvládali tým, že sa vyhýbali problémom (emocionálne alebo fyzicky) alebo tým, že sa niečím rozptyľovali.

Deti využívajú najmä neformálne formy podpory a najčastejšie komunikujú s rodičmi (častejšie s matkami) alebo priateľmi, súrodencami, širšou rodinou alebo domácimi zvieratami.

Deti nevedia, kde môžu vyhľadať formálnu pomoc, a zriedka vyhľadávajú pomoc inštitúcií hneď zo začiatku.

Deti majú rôzne skúsenosti s inštitúciami. Znepokojuje ich, že im odborníci a odborníčky neveria, nehovoria s nimi priamo, a keď ich požiadajú o pomoc, nekonajú.

Deti hovoria, že chcú niekoho, s kým sa budú môcť porozprávať, kto im bude veriť, kto ich bude počúvať, ich uteší a neprezradí nič z toho, čo sa od nich dozvie. Chcú, aby im niekto pomohol s problémami tak, že o nich budú môcť premýšľať, no pritom nebudú musieť niesť plnú zodpovednosť za rozhodnutia.

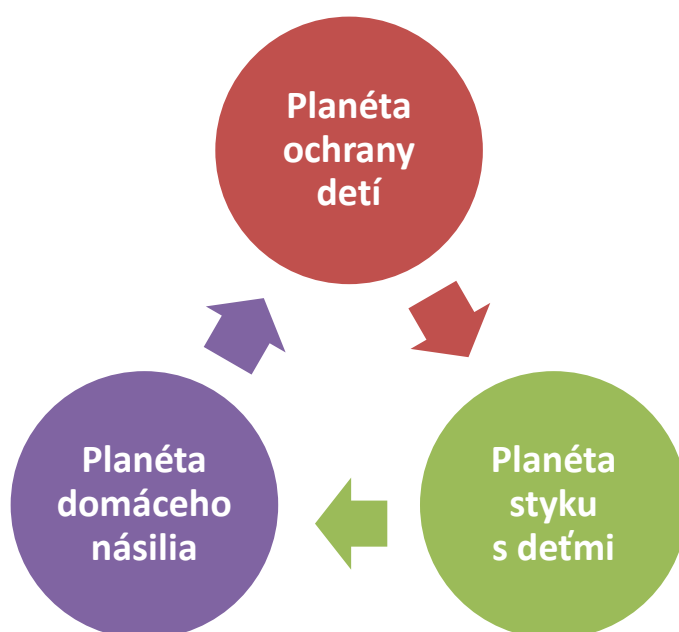
Najväčšia prosba, ktorú deti vyjadrovali, znela, že by chceli mať viac informácií, ktoré by im pomohli porozumieť tomu, čo sa v ich rodine deje, a ktoré by boli pre ne zrozumiteľné.

Dostupné na: <http://www.jrf.org.uk/publications/understanding-what-children-say-about-living-with-domestic-violence-parental-substance->

Model troch planét

Veľké množstvo negatívnych vplyvov domáceho násillia na život detí treba vnímať ako otázku ochrany detí. V mnohých krajinách pracuje v rôznych oblastiach domáceho násillia a aj v oblasti ochrany detí veľa inštitúcií nezávisle od seba. Marianne Hester (2011) tento jav pomenovala „model troch planét“:

Pracovný list 2.4.1a, Model troch planét



Domáce násillie: bezpečné ženské domy a iné služby pre ženy zažívajúce domáce násillie, exekutívne orgány, ktoré zasahujú proti páchatelom domáceho násillia.

Ochrana detí: orgány a inštitúcie pre ochranu detí a mládeže.

Kontakt s deťmi: rodinné súdy a iné inštitúcie, ktorých práca sa zameriava na rodičov a úpravu ich styku s deťmi.

Hester tvrdí, že tieto tri oblasti sa v rámci koordinovanej spolupráce prepájajú mimoriadne ťažko, pretože sa vyvíjali oddelene, majú vlastnú kultúru a zákony a sú vlastne „odlišnými planétami“. Spolu s konceptom troch planét, identifikovala aj ďalší významný faktor: proces vytvárania rodových rozdielov („ženskosti“ a „mužskosti“), ktorý je výsledkom neustálej reprodukcie a rekonštrukcie rodovo podmienenej nerovnosti v spoločnosti. V súvislosti s domácim násilím to môže viesť k vnímaniu žien ako obetí, ktoré si „zaslúžia trest“ a sú samy zodpovedné za páchatelovo násilie (Hester 2011¹¹⁵).

V dôsledku existencie „3 planét“ sa ženy, ktoré zažili násilie, a ich deti stretávajú s protichodnými reakciami. Na planéte domáceho násillia majú ženy nahlásiť násilie a urobiť právne kroky na svoju ochranu, na planéte ochrany detí sa od žien očakáva, že od násilného partnera odídu, aby ochránili deti, a na planéte úpravy styku s deťmi sa od žien žiada, aby podporovali styk detí s ich násilným partnerom, otcom detí. Ak inštitúcie nechcú ohroziť bezpečie detí a ich matiek, je veľmi dôležité, aby sa multiinštitucionálna spolupráca usilovala o spojenie týchto troch planét do jednej planéty, na ktorej bude každá žena a každé dieťa žiť život bez násillia.

Aktivita 2.4.1

Pomôcky

Pracovný list 2.2b Prípadová štúdia.

Pracovný list 2.4.1a a Pracovný list 2.4.1b – Model troch planét a pracovný list o kľúčových intervenciách. Pracovné listy môžete použiť aj vo forme prezentácie.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Na naštartovanie procesu identifikácie nebezpečenstva a plánovania bezpečia v prípadoch domáceho násillia sme v Častiach 2.2 a 2.4 použili prípadovú štúdiu o Petrovi a Márii. Pre účely tejto aktivity sme k prípadu doplnili ďalšie informácie (Pracovný list 2.4.1b), aby sa účastníci a účastníčky mohli zamyslieť nad bezpečím detí, ktoré zažívajú domáce násilie, a nad tým, ako by sa dal model troch planét uplatniť v praxi.

¹¹⁵ Hester, Marianne (2011) The Three Planet Model: Towards an Understanding of Contradictions in Approaches to Women and Children's Safety in Contexts of Domestic Violence, British Journal of Social Work, Volume 41, 5, s. 837 – 853.

Poznámka pre trénerky a trénerov

Prípadová štúdia o Petrovi a Márii môže byť viac alebo menej relevantná pre ochranu detí podľa kontextu miestnych, regionálnych alebo národných politík v konkrétnej krajine, pretože v rámci Európy majú inštitúcie odlišnú zodpovednosť a kompetencie. Navyše platia v jednotlivých krajinách rôzne zákonné ustanovenia. Z tohto dôvodu môžete na túto aktivitu použiť vlastnú prípadovú štúdiu a venovať sa v nej otázkam, ktoré sú kľúčové na miestnej úrovni.

Pracovný list 2.4.1b, Pokračovanie prípadovej štúdie

Násilie, ktorého sa dopúšťa Peter, pokračuje a je čoraz závažnejšie. Do situácie vstupuje polícia a služby pre deti a povzbudzujú Máriu k tomu, aby od neho odišla, a zaistila tak bezpečie pre seba a pre svoje deti. Mária od Petra odíde do bezpečného ženského domu aj s deťmi – 12-ročnou Máriou (Petrovou nevlastnou dcérou), 6-ročným Kamilom a ročným Marekom. Peter podá návrh na úpravu styku s deťmi.

Spolu s ostatnými informáciami, ktoré už o tejto rodine máte, a s novými informáciami, ktoré ste dostali, porozmýšľajte o nasledujúcich otázkach:

Aké sú vaše prvé úvahy o možnom vplyve domáceho násillia na deti v tejto rodine?

Zdá sa, že s touto rodinou budú pracovať odborníci a odborníčky zo všetkých troch planét. Aké problémy to môže spôsobiť Márii a jej deťom? Porozmýšľajte, o ktoré inštitúcie ide na miestnej úrovni.

Čo by sa dalo urobiť pre lepšiu koordináciu odborníkov a odborníčok z týchto troch planét?

Ako pracovať so spätnou väzbou

Deti boli svedkami domáceho násillia, čo zvyšuje ich ohrozenie priamym násillím a týraním. Bývali v domácnosti, v ktorej sa pravidlá vynucovali, čo mohlo vyústiť do veľmi autoritatívneho spôsobu výchovy. Pomocou informácií v tejto časti upozorníte na možné nebezpečenstvo a vplyv násillia na Máriu, Kamila a Mareka. Uvažujte aj o tom, aká je súvislosť medzi vekom detí a vplyvom násillia, ktoré zažívajú. Často sa starší súrodenci starajú o tých mladších. Je Mária v tejto role? Kde sa nachádza počas násilných útokov

Marek? Keďže má iba rok, nie je zrejme veľmi mobilný a mohlo by sa stať, že počas násilných útokov na matku utrpí zranenie. Kamil má šesť rokov a chodí do školy, a preto už možno začína vnímať, že jeho život doma je iný ako život jeho rovesníkov. Ako asi vníma mamu a otca a aký k nim má vzťah?

Model troch planét

Požiadajte účastníkov a účastníčky, aby použili tento model na naznačenie momentov, kde sa môžu odborníci a odborníčky dostať do vzájomného konfliktu, a na identifikáciu problémov, ktoré v ich komunikácii môžu nastať.

Lepšia koordinácia

Model Marianne Hester sa zakladá na systéme ochrany proti násiliu vo Veľkej Británii, treba teda zistiť, ako sa prejavuje na miestnej úrovni. Aké problémy existujú na miestnej úrovni a čo sa s nimi dá robiť?

Kľúčové poznatky o ochrane detí¹¹⁶

K týraniu detí najčastejšie dochádza v kontexte domáceho násilia.

Čím závažnejšie je násilie voči žene, tým závažnejšie je v rovnakom kontexte násilie voči deťom.

Výskum dokazuje, že kontakt s deťmi je nebezpečná situácia (pozri tiež rizikové faktory v časti 2.2), v ktorej môžu byť aj deti vystavené ďalšiemu násiliu zo strany otca alebo zo strany partnera ich matky.

Štúdia o ženách a deťoch ohrozených zvlášť závažnými formami násilia vo Veľkej Británii ukázala, že u štyroch percent týchto detí dochádzalo medzi rodičmi k vážnym konfliktom v súvislosti s úpravou styku s deťmi.¹¹⁷

Nevlastné deti páchatel'ov a ich matky sú často obzvlášť ohrozené: výskumy ukazujú, že nevlastné deti páchatel'ov sú rizikovým faktorom pre smrteľné nebezpečenstvo v prípadoch femicíd (pozri tiež rizikové faktory v Časti 2.2).

¹¹⁶ Hester, M., Pearson, C., Harwin, N. & Abrahams, H. A., (2007) Making an Impact: Children and Domestic Violence: 2nd edition, Jessica Kingsley.

¹¹⁷ Howard, E., Stimpson, L., Barran, D. and Robinson, A (2009) Safety in Numbers: A Multi-Site Evaluation of Independent domestic Violence Advisor Services. Londýn.

Prípad, ktorý sa dostal pred Európsky súd pre ľudské práva, dokazuje, že domáce násilie môže mať smrteľné následky aj pre deti: muž, ktorý opakovane týral svoju manželku, zabil ich dve deti. Po násilnom útoku žena utiekla, ale deti zostali s otcom a zodpovedné inštitúcie ich neochránili pred ďalšou ujmom. Európsky súd rozhodol, že štátne inštitúcie neochránili právo týchto dvoch detí na život (pozri Kontrová vs. Slovenská republika, 2007¹¹⁸). (Modul 1)

Pracovný list 2.4.1c

Kľúčové otázky, ktoré treba zvážiť pri intervenciách na zaistenie bezpečia detí.

Poskytovanie náležitej ochrany a podpory matkám je najlepší spôsob, ako vytvoriť bezpečie pre matky aj pre deti.¹¹⁹

Ženy zažívajúce násilie nemožno brať na zodpovednosť za ochranu detí pred násilím ani sa im vyhrážať represívnymi opatreniami, ako je odňatie detí z opateru. Je to kontraproduktívne, v ženách to vyvoláva strach a nedochádza k vyvodu zodpovednosti voči páchateľom.

Článok 19 Dohovoru o právach dieťaťa zaručuje právo každého dieťaťa na život bez násilia (pozri **Úvod** na s. 15). Dohovor hovorí o práve dieťaťa (nie práve rodiča!) udržiavať kontakty s obidvoma rodičmi, pokiaľ to nie je v rozpore so záujmami dieťaťa.¹²⁰

Rozhodnutia o úprave styku s dieťaťom a zverení dieťaťa by mali vždy zohľadniť výskyt násilia¹²¹ a pred právom násilného otca na kontakt s dieťaťom by mali uprednostniť právo detí a ich matiek na bezpečie.

Odborníci a odborníčky z oblasti sociálnej starostlivosti o deti musia rozvíjať svoje zručnosti a sebaistotu pri práci s otcami páchajúcimi násilie.¹²²

¹¹⁸ Council of Europe(2007): CASE OF KONTROVÁ v. SLOVAKIA, Application no. 7510/04, http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/resources/Kontrova%20v.%20Slovakia_en.asp.

¹¹⁹ Hester, M., Pearson, C., Harwin, N., & Abrahams, H. A. (2007) Making an Impact: Children and Domestic Violence: 2nd edition, Jessica Kingsley.

¹²⁰ United Nations (1989) Convention on the Right of the Child (v slovenčine: Dohovor o právach dieťaťa), článok 9, odsek 3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

¹²¹ Council of Europe Convention, 2011, Article 31. (V slovenčine: Dohovor Rady Európy 2011, článok 31.)

Užitočné zdroje pre Časť 2.4.1

Eriksson, Maria (2005) A visible or invisible child? Professional's approaches to children whose father is violent towards their mother. In: Tackling Men's Violence in Families. Nordic issues and dilemmas. Bristol: The Policy Press, s. 119 – 136.

Eriksson, M. and Hester, M. (2001) Violent men as good enough fathers? A look at England and Sweden. Violence Against Women, 7(7), s. 779 – 798.

Hester, Marianne (2011) The Three Planet Model: Towards an Understanding of Contradictions in Approaches to Women and Children's Safety in Contexts of Domestic Violence. British Journal of Social Work, Vol. 41, 5, s. 837 – 853.

Hester, M., Pearson, C., Harwin, N. & Abrahams, H. A., (2007) Making an Impact: Children and Domestic Violence. 2nd edition. Londýn: Jessica Kingsley.

Howard, E., Stimpson, L., Barran, D. and Robinson, A. (2009) Safety in Numbers: A Multi-Site Evaluation of Independent Domestic Violence Advisor Services. Londýn.

Radford, L. and Hester, M. (2006) Mothering through Domestic Violence. Londýn: Jessica Kingsley.

Stanley, N., Miller, P., Richardson-Foster, H. and Thomson, G. (2011) Children's Experience of Domestic Violence: Developing an Integrated Response from Police and Child Protection Services. Journal of Interpersonal Violence, 25, 12, s. 2372 – 2391.

¹²² Stanley, N., Miller, P., Richardson-Foster, H. and Thomson, G. (2011) Children's Experience of Domestic Violence: Developing an Integrated Response from Police and Child Protection Services. Journal of Interpersonal Violence, 25, 12, 2372 – 2391.

2.5 Princípy účinných multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch

Ciele

Táto časť tréningového materiálu sa zameriava na konkrétny spôsob koordinácie inštitúcií na ochranu žien, ktoré zažívajú domáce násilie, a ich detí v situáciách vysokého stupňa ohrozenia násilím. Ďalej sa táto časť zaoberá multiinštitucionálnymi poradami o individuálnych prípadoch násilia a riadením účinnej partnerskej spolupráce.

Úvod

Multiinštitucionálna spolupráca existuje v mnohých európskych krajinách už viac ako dvadsať rokov. Tieto partnerstvá sú veľmi dôležité a majú rôzne formy a ciele v oblasti zlepšovania spôsobov riešenia problematiky násilia páchaného na ženách a domáceho násilia. Bežne spolupracujú na štruktúrnej úrovni, vymieňajú si skúsenosti, realizujú spoločné opatrenia, ponúkajú tréningy a aktivity na zlepšenie spolupráce.¹²³

V tejto časti sa zameriavame primárne na multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch (MIPP) ako na špecifickú formu partnerskej spolupráce. Multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch násilia sú len jednou z metód na zlepšenie ochrany žien a detí v situáciách vysokého stupňa nebezpečenstva. Najprv treba rozvíjať na ženy a deti orientované partnerstvá, ktoré sa nezakladajú na riešení jednotlivých prípadov násilia (pozri **Modul 1**). Porady o individuálnych prípadoch sa niektorým účastníkom a účastníčkam môžu zdať zatiaľ nerealistické. No tým, že budú premýšľať o princípoch porád o individuálnych prípadoch orientovaných na ženy a deti, sa môžu zamyslieť aj nad prostredím, v ktorom pracujú, a nad kontaktom so ženami a deťmi. Zároveň môžu uvažovať o tom, aké prvé realistické kroky môžu urobiť ich inštitúcie na zlepšenie partnerskej spolupráce.

MIPP zahŕňajú výmenu relevantných osobných informácií o žene a o rizikových faktoroch identifikovaných v situáciách vysokého stupňa ohrozenia domácim násilím. Ich súčasťou je vytvorenie akčných plánov na zvýšenie bezpečia ženy. Keďže sú spolupracujúce inštitúcie zodpovedné za ženy a deti, s ktorými pracujú, partnerstvo od nich vyžaduje silný záväzok a vytrvalosť.

¹²³ WAVE (2006) Bridging Gaps – From Good Intention to Good Cooperation. Manual for effective multi-agency cooperation in tackling domestic violence. Viedeň. Dostupné na: <http://www.wave-network.org/start.asp?ID=289&b=15>

MIPP sa potvrdili ako preukázateľne účinné na redukovanie opakovanej viktimizácie žien a ich detí a na zvyšovanie ich dôvery v poskytované služby tým, že žena dostáva od systému pomoci náležitú podporu.¹²⁴ Tieto partnerstvá musia spoločne pracovať tak, aby prostredníctvom podporných služieb zahrnuli a zapojili do svojej práce ženy, ktoré zažili násilie. Celý tento proces ich musí čo najväčšmi posilňovať. Odborníci a odborníčky z inštitúcií musia rešpektovať právo týchto žien robiť rozhodnutia týkajúce sa ich životov a nesmú prijať žiadne rozhodnutia, ktoré by mohli ženy ešte väčšmi ohroziť.

¹²⁴ Robinson, A. (2006) Reducing Repeat Victimization among High-Risk Victims of Domestic Violence, the Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. Violence against Women, Vol.12. No. 8, Sage Publications, s. 761 - 788.

Kľúčové poznatky

Základné princípy dobrej praxe v oblasti multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch (MIPP) sú:

- **Zúčastnené inštitúcie musia vytvoriť protokoly a zaviesť vedenie protokolov o zdieľaní informácií, ktoré budú zrozumiteľné aj ženám zažívajúcim násilie. Výmena osobných informácií musí vychádzať z právnych predpisov a obmedziť sa len na skutočnosti, ktoré sú dôležité pre odhad nebezpečenstva a pre plánovanie bezpečia.**
- **MIPP musia vždy konať so súhlasom ženy a informovať ju o tom, ktoré inštitúcie sa porád zúčastnia a aké informácie budú zdieľať.**
- **Ak sa v prípadoch akútneho nebezpečenstva, ktoré si vyžadujú okamžitý zásah, musí urobiť výnimka a nemožno vopred získať súhlas ženy, musí byť takéto rozhodnutie obhájiteľné a transparentné a treba zabezpečiť rovnováhu medzi uplatňovaním práv ženy a právomocou inštitúcií.**
- **Je dôležité, aby na všetkých MIPP ženu, ktorá zažila násilie, zastupovali nezávislé ženské organizácie, ktoré si sama vyberie. Súčasťou takéhoto zastupovania žien má byť príprava na poradu za účasti ženy a aj spätná väzba po porade. Od MIPP sa nedá očakávať, že budú efektívne fungovať bez takejto konkrétnej podpory žien.**
- **Základnými cieľmi MIPP sú posilnenie ženy, ktorá zažila násilie, a získanie jej dôvery.**
- **Plánovanie bezpečia a konkrétnych krokov v rámci MIPP vychádza z ohrozenia, potrieb a práv ženy. Nikdy sa nesmú prijímať rozhodnutia, ktoré by odníмали žene právo rozhodovať za seba, alebo také, ktoré by preniesli bremeno realizácie opatrení na ženu zažívajúcu násilie alebo ju ešte viac ohrozili.**
- **MIPP môžu fungovať dobre iba vtedy, ak existuje sieť adekvátnych služieb, ktoré sa do tohto procesu zapájajú. Tieto služby sú zároveň podmienkou pre realizáciu MIPP. MIPP nemožno vnímať ako stratégiu na kompenzáciu iných nedostatkov v poskytovaní služieb ženám, ktoré zažili násilie, a ich deťom.**

Aký prínos majú multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch pre ženy, ktoré zažili násilie?

„Prečo sme začali vo Viedni realizovať multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch? Ženy, ktoré zažili násilie, často zažívajú opakované a stupňujúce sa násilie. To znamená, že preventívne opatrenia nefungujú, a preto treba intervenovať účinnejšie. Žena by nemala niesť bremeno zodpovednosti za realizáciu opatrení na zabránenie násiliu. Za aktívnu ochranu žien a ich detí pred násilím je zodpovedný štát.”
Rosa Logar z Intervenčného centra pre domáce násilie vo Viedni v príspevku, ktorý odznel na seminári k projektu PROTECT II v marci 2011 vo Viedni.

Čo sú to multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch (MIPP)?

Multiinštitucionálne porady sa zameriavajú na prípady, keď sú ženy a deti ohrozené zvlášť nebezpečnými formami násilia. Na jednom stretnutí sa aktuálne informácie o hroziacom nebezpečenstve prepoja s včasným vyhodnotením potrieb ženy. Tieto dve veci sa potom napoja priamo na poskytnutie náležitých služieb.

Základom každej multiinštitucionálnej spolupráce musí byť bezpečie ženy, a toto treba zohľadňovať vo všetkých fázach procesu.

Ciele multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch násilia:

- Zdieľať informácie za účelom zaistenia bezpečia, zdravia a blaha žien a ich detí v situáciách vysokého stupňa ohrozenia domácim násilím.
- Identifikovať, pre koho predstavuje páchateľ významné nebezpečenstvo, a spoločne pracovať na riešení situácie.
- Spoločne zostaviť a implementovať plán manažmentu bezpečia, ktorý podporí všetky osoby vystavené nebezpečenstvu a ktorý znižuje riziko ujmy.
- Znížiť riziko opakovanej viktimizácie žien, stupňovania násilia a závažného násilia, vrátane femicíd a pokusov o femicídu.
- Skvalitniť preberanie zodpovednosti za riešenie domáceho násilia páchaného na ženách inštitúciami.
- Zlepšiť podporu pre zamestnancov a zamestnankyne, ktoré na týchto prípadoch pracujú.

- Monitorovať všetky procesy týkajúce sa MIPP a ich výsledky, aby sa zabezpečilo účinné riešenie otázok súvisiacich so zodpovednosťou inštitúcií, opakovanou viktimizáciou, diskrimináciou a rozmanitosťou žien.

Ako uvádzame vyššie, pre odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia, zvýšenie bezpečia a zníženie opakovanej viktimizácie žien je najdôležitejšie zabezpečiť, aby ženy zažívajúce násilie mali v celom procese podporu a boli zastúpené na poradách o svojej situácii. Multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch sa musia realizovať v rámci právnych predpisov danej krajiny a musia byť napojené na existujúce procesy poskytovania služieb. Neexistuje jednotný model takejto spolupráce, ktorý by sa dal aplikovať v celej Európe.

Tento tréningový materiál sa zameriava na dobrú prax overenú v niekoľkých modeloch multiinštitucionálnych porad. Pre niektorých účastníkov a účastníčky to môže byť nový koncept, pre iných zasa nástroj na dosahovanie vyššej účinnosti spolupráce.

Aktivita 2.5

Pomôcky

Flipchart, papiere a fixky.

Trvanie

2 hodiny.

Cieľ aktivity

Cieľ aktivity spočíva v tom, aby účastníci a účastníčky pochopili, aký prínos majú multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch pre ženy vystavené hrozbe závažného násillia a aké výzvy sú s nimi spojené. Ďalším cieľom je identifikovať jedenásť princípov dobrej praxe v oblasti multiinštitucionálnych porad o individuálnych prípadoch (MIPP) a uvažovať o praktických krokoch vedúcich k ich naplneniu.

Prezentácia/vstupné informácie

Môžete sa vrátiť k **Modulu 1**, **Časti 1.4**, v ktorej sme poukázali na výzvy spojené s rozvíjaním multiinštitucionálnej spolupráce. Účastníkov a účastníčky informujte, že v tejto časti sa

budete venovať základným princípom účinných multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch, ktoré sú predpokladom každej zmysluplnej multiinštitucionálnej spolupráce v prípadoch, kde sa vyskytuje vysoký stupeň ohrozenia domácim násilím.

Poznámka pre trénerky a trénerov

Ak ste zatiaľ nerobili aktivity v Časti 1.4 tohto materiálu, mali by ste ich urobiť teraz. Ak ste ich už počas tréningu zrealizovali, pripomeňte účastníckam a účastníkom, čo zistili.

Inštrukcie pre účastníčky a účastníkov

Skupine poskytnite Pracovný list 2.5 a vysvetlite, že obsahuje jedenásť zásad účinných multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch. Tieto princípy vychádzajú zo spätnej väzby od účastníkov a účastníčok multiinštitucionálnych porád o prípadoch s vysokým stupňom nebezpečenstva a od žien, ktoré zažili násilie.¹²⁵ Sú základom pre plánovanie multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch. Spätná väzba z praxe ukazuje, že ak sa tieto princípy aplikujú, možno prekonať výzvy tejto formy multiinštitucionálnej spolupráce a poskytovať ženám, ktoré zažívajú domáce násilie, a ich deťom účinnú podporu v situáciách vysokého stupňa ohrozenia.

Účastníkom a účastníckam rozdajte Pracovný list 2.5. Rozdeľte ich do menších skupín a každej skupine pridajte na zamyslenie sa 2 – 3 princípy. Potom každú skupinu požiadajte, aby v súvislosti s princípmi, ktoré dostala, odpovedala na nasledujúce otázky.

Kde by ste s naplňaním týchto princípov začali? Porozmýšľajte, čo treba na naplnenie každého z týchto princípov, vrátane rôznych nástrojov, zaškolenia atď.

Máte už v praxi zavedené nejaké postupy, čo podporujú tieto princípy?

Čo bude najväčšia výzva pri zavádzaní každého z týchto princípov do praxe?

Čo vám môže vo vašich snahách pomôcť? Kto na tom bude pracovať spolu s vami? Kto by mohol mať obavy z takéhoto spôsobu práce? Ako budete vyjednávať o rozvíjaní tohto typu práce?

¹²⁵ CAADA (2011) : http://www.caada.org.uk/marac/MARAC_quality_assurance.html.

Každú skupinu požiadaťte, aby prezentovala svoje odpovede ostatným. Potom účastníkov a účastníčky znovu rozdeľte do menších skupín (podľa možnosti nie v tom istom zložení ako predtým) a každú skupinu požiadaťte, aby odpovedala na nasledujúce otázky:

Kto pri partnerskej spolupráci zodpovedá za plán manažmentu bezpečia?

Je žena zažívajúca násilie povinná pri tvorbe plánu spolupracovať?

Ako budete postupovať, ak nebude chcieť spolupracovať?

Čo sa stane, ak žena nebude súhlasiť s niektorým z opatrení alebo so všetkými opatreniami?

Ako pracovať so spätnou väzbou

Účastníci a účastníčky by mali túto časť ukončiť s pocitom istoty, že môžu vo svojom regionálnom/národnom kontexte uskutočniť realistické kroky vedúce k účinnej multiinštitucionálnej spolupráci. Prvé východiskové úvahy využite na povzbudenie tých, ktorí stoja len na začiatku rozvíjania multiinštitucionálnej spolupráce, aby sa posunuli k ďalším pozitívnym krokom. Druhá časť aktivity vracia účastníkov a účastníčky k jednému z najpodstatnejších poznatkov tohto materiálu, ktorý sme vyjadrili v **Module 1**, že žena zažívajúca násilie by mala byť stredobodom procesu posudzovania nebezpečenstva a manažmentu bezpečia. Inštitúcie sa majú zamerať na transparentné a otvorené formy partnerskej spolupráce, ktoré žene poskytnú informácie, posilnia ju a aktívne vyhľadávajú formy pre jej zapojenie do tohto procesu. Zároveň však treba rešpektovať základné ľudské práva ženy ako právo rozhodovať o svojom živote, ako aj možnosť, že žena nemusí súhlasiť s niektorými alebo so všetkými navrhovanými opatreniami.

Pracovný list 2.5, Princípy dobrej praxe multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch

Princíp	Zdôvodnenie	Prvý krok	Ďalšie kroky
1. Nezávislé zastúpenie žien a ich podpora	Súhlas ženy a príprava spolu s ňou sú kľúčové predpoklady pre odporúčanie prípadu na MIPP. Každú ženu na MIPP zastupujú nezávislé ženské organizácie, ktorým dôveruje.	Zistiť, či v regióne/krajine existujú nezávislé ženské organizácie, definovať nedostatky v tejto oblasti a spôsob, ako ich odstrániť.	Je veľmi dôležité, aby nezávislé organizácie, ktorých prioritou je bezpečie žien a ich detí, v procese multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch neustále podporovali a zastupovali ženu zažívajúcu násilie. Znamená to účinnú podporu žien ešte pred stretnutiami MIPP, zastúpenie ich názorov, potrieb a práv priamo na MIPP a presadzovanie ich bezpečia, aktualizáciu informácií a podporu žien po stretnutí tak, aby nedošlo k zvýšeniu ohrozenia násilím. V ideálnom prípade poskytujú nezávislé ženské organizácie žene podporu už pred začatím procesu MIPP a v záujme zachovania kontinuity pokračujú vo svojej práci aj potom, keď už žene nehrozí vysoký stupeň nebezpečenstva.

2. Identifikácia	Inštitúcie rozumejú rizikám domáceho násilia a dokážu použiť nástroj na odhad nebezpečenstva a svoje odborné stanovisko na identifikáciu žien, ktoré zažívajú opakované a závažné násilie.	Skúmajte nástroje na identifikáciu nebezpečenstva. Navštívte potenciálne partnerské inštitúcie a predstavte im koncept odhadu nebezpečenstva.	Všetky inštitúcie dokážu vykonávať základný odhad nebezpečenstva bez ohľadu na to, na ktorú z nich sa žena obráti (pozri Časť 2.3). Inštitúcia, na ktorú sa žena obráti, vykoná náležité opatrenia na zaistenie bezpečia ženy, vrátane odporúčania na multiinštitucionálnu poradu o individuálnych prípadoch a odporúčania na špecializované ženské organizácie.
3. Odporúčanie	Inštitúcie vedia, ktoré prípady by mali ísť do systému MIPP, pretože sú im jasné kritériá, na ktorých sa spoločne dohodli.	Na to, aby ste získali predstavu o tom, aký je výskyt násilia páchaného na ženách na miestnej úrovni, spoločne zbierajte údaje o domácom násilí páchanom na ženách na miestnej úrovni, napr. koľko prípadov sa oznámi na polícii, koľko žien ročne využíva služby bezpečných ženských domov a podobne. V záujme zvýšenia bezpečia žien vážne ohrozených násilím môžete MIPP nastaviť tak, že budú schopné riešiť horných 10% prípadov násilia páchaného na ženách.	Musia existovať jasné kritériá, ktoré sa budú dôsledne uplatňovať a zverejňovať. Tieto kritériá majú zaručiť, že na MIPP budú vypočítané všetky náležité podložené stanoviská inštitúcií k odporúčaniam konkrétneho prípadu na MIPP. Treba dať priestor rôznym odporúčaniam od inštitúcií zriadených zo zákona a mimovládnych organizácií.

4. Zapojenie sa do spolupráce	Všetky dôležité inštitúcie majú byť na multiinštitucionálnych poradách o individuálnych prípadoch primerane a kontinuálne zastúpené.	Identifikujte tie inštitúcie, ktoré treba na začatie MIPP. Začnite s nimi viesť predbežné rozhovory.	Inštitúcie sa musia v písomnom protokole zaviazat' k dodržiavaniu princípov MIPP. Účasť inštitúcií má odrážať potreby a rozmanitosť žien na miestnej úrovni. Zúčastnené odborníčky a odborníci musia mať prístup k dôležitým informáciám v rámci vlastných inštitúcií, musia mať oprávnenie tieto informácie poskytnúť ostatným a konať v mene zastupovanej inštitúcie.
---	---	--	--

5. Zhromažďovanie a zdieľanie informácií	Rešpektujte dôvernosť informácií o žene, ak však súvisia s nebezpečenstvom, ktoré jej hrozí, zdieľajte ich primeraným a obhájitelným spôsobom, ktorý je v súlade so zákonom na ochranu údajov.	Vo vašej krajine určite existuje legislatíva, ktorou sa riadi zdieľanie osobných údajov. Pred spustením multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch násilia by ste mali v tejto veci vyhľadať právnu radu. Protokol má obsahovať odkaz na zákon o ochrane údajov a stratégie a postupy, ktorými sa budú riadiť MIPP. Dostanú ho všetky partnerské inštitúcie.	V záujme fungovania MIPP musia zástupcovia a zástupkyne zúčastnených inštitúcií preskúmať prípady a zdieľať relevantné a primerané informácie, ktoré identifikujú nebezpečenstvo a súvisia s plánovaním bezpečia. Zdieľajte iba tie informácie, ktoré sú dôležité v súvislosti s hroziacim nebezpečenstvom a manažmentom bezpečia. Len nepretržité dodržiavanie dohodnutých postupov môže zaručiť zachovanie bezpečia žien a dôvernosti informácií.
---	---	---	--

6. Plánovanie krokov	Vytvárajte akčné plány, ktoré riešia identifikované nebezpečenstvo a zahŕňajú účinné a posilňujúce bezpečnostné opatrenia na ochranu žien, na predchádzanie ďalšiemu násiliu a jeho stupňovaniu a na vyvodenie zodpovednosti voči páchatelom násilia.	Uvažujte o tom, aké kroky treba zvážiť na multiinštitucionálnych poradiach o individuálnych prípadoch, a o tom, ktoré inštitúcie môžu tieto kroky zrealizovať.	Na stretnutí sa identifikujú všetky dôležité riziká. Na základe zdieľaných informácií sa identifikujú riziká, ktoré sa týkajú ženy zažívajúcej násilie, ostatných zraniteľných osôb a zamestnankyň a zamestnancov inštitúcií. Akčný plán reaguje na identifikované riziká a načrtáva zaistenie bezpečia. Nezávislé ženské organizácie ženu informujú o prijatých opatreniach. Jednotlivé inštitúcie zodpovedajú za realizáciu náležitých krokov; táto zodpovednosť sa neprenáša na MIPP. Inštitúcie nesmú nikdy čakať s opatreniami na zvýšenie bezpečia žien vystavených vysokému stupňu ohrozenia domácim násilím a ich detí na rozhodnutie MIPP. MIPP môžeme prirovnať k jednotke intenzívnej starostlivosti – pred, počas a po zasadnutiach MIPP musí vždy fungovať bežná starostlivosť. MIPP ju nikdy nenahradia.
------------------------------------	--	---	---

7. Počet prípadov a kapacita	MIPP sa musia zaručiť, že všetkým ženám, ktoré sú ohrozené vysokým stupňom nebezpečenstva opakovaného a závažného násillia, a ich deťom poskytnú potrebnú podporu.	Najlepšie bude, ak niekoľko prvých multiinstitucionálnych porád naplánujete v mesačných intervaloch, keďže istý čas potrvá, kým identifikujete všetky prípady. Pripravte sa však na častejšie stretnutia, keďže do procesu sa budú zapájať aj ďalšie inštitúcie, ktoré identifikujú viac žien vážne ohrozených domácim násillím.	Zároveň je nevyhnutné, aby sa v každom prípade aj kapacitne zabezpečilo zastupovanie žien a detí v MIPP nezávislými organizáciami.
8. Rovnosť a nediskriminácia	Multiinstitucionálne porady o individuálnych prípadoch sa musia zaviazat', že budú poskytovať pomoc všetkým skupinám žien vrátane migrantiek, utečieniek a žien z etnických menšín a ich deťom. MIPP majú slúžiť všetkým týmto skupinám bez ohľadu na ich právne postavenie alebo pobytový status.	Do spolupráce zapojte tie inštitúcie a organizácie, ktoré na miestnej úrovni pracujú s rôznymi komunitami.	Odporúčania prípadov na MIPP majú odrážať rozmanitosť miestnej populácie. Ak je to možné, majú mať migrantky, utečienky a ženy z etnických menšín zastúpenie z nezávislých ženských organizácií, ktoré sa špecializujú na pomoc týmto skupinám žien. Akčné plány musia zohľadňovať rozmanité práva a potreby žien.

9. Prevádzková podpora	Účinné fungovanie multiinštitucionálnych porád o individuálnych prípadoch má mať podporu v dôslednej koordinácii a riadení.	Porozmýšľajte, ako by sa mali riadiť multiinštitucionálne porady o individuálnych prípadoch. Mohla by niektorá z inštitúcií poveriť koordináciou stretnutí svojho zamestnanca alebo zamestnankyňu?	Prevádzková podpora multiinštitucionálnych porád má podporovať ich činnosť a zvyšovať povedomie odbornej verejnosti o nich a pracovať na zvýšení účasti inštitúcií na takejto spolupráci. Niekoľko musí zodpovedať za administratívu, vrátane distribúcie zoznamu prípadov na stretnutie a zápisnice zo stretnutia, za monitorovanie realizácie opatrení a zaznamenávanie údajov.
10. Zodpovednosť	Skupina zástupcov a zástupkyň partnerských inštitúcií, ktorá bude mať rozhodovacie právomoci, sa musí pravidelne stretávať a monitorovať prácu, udržateľnosť a zodpovednosť MIPP.	Členovia a členky tejto skupiny by mali byť vo vyšších pozíciách, aby mohli ovplyvňovať smerovanie politík a stratégií na miestnej úrovni. Uvažujte o tom, akou formou by sa MIPP najlepšie dalo zakotviť do praxe na miestnej úrovni.	Táto riadiaca skupina má: monitorovať riadenie práce MIPP, reagovať na problémy prijímaním opatrení a monitorovaním ich výsledkov, pracovať na hľadaní riešení prevádzkových problémov, ktoré MIPP nevedia vyriešiť, nadväzovať kontakt s inými multiinštitucionálnymi aktivitami na vytvorenie účinných spôsobov práce a na predchádzanie zdvojovaniu práce.

11. Evaluácia a spätná väzba od žien, ktoré zažili násilie	Evaluácia, vrátane pravidelnej spätnej väzby od žien, ktoré zažili násilie, a od účastníkov a účastníčok MIPP, je dôležitým nástrojom na garanciu účinnosti a posilňujúceho potenciálu MIPP.	Treba spolupracovať s tými inštitúciami, ktoré majú najviac kontaktov so ženami zažívajúcimi domáce násilie a vystavenými vysokému stupňu nebezpečenstva. Treba diskutovať o tom, ako by mohli tieto ženy bezpečne poskytnúť spätnú väzbu k tomu, ako MIPP ovplyvnili ich bezpečie a bezpečie ich detí.	Spätnú väzbu od žien, ktoré zažili násilie, analyzuje spolu s inými údajmi riadiaca skupina MIPP a výsledky sa používajú na zlepšenie práce MIPP.
---	---	--	--

Užitočné zdroje pre Časť 2.5

Steel, N., Blakeborough, L. & Nicholas, S. (2011) Supporting High Risk Victims of Domestic Violence: A Review of Multi Agency Risk Assessment Conferences (MARACs). Home Office Research Report 55. Londýn: Home Office.

Týmto sme ukončili Modul 2

Modul 2 sa zameria na:

Dobrá prax v oblasti odhadu nebezpečenstva a plánovania bezpečia žien, ktoré zažili domáce násilie, konkrétne na:

- dobrú prax v oblasti identifikácie nebezpečenstva a využívania rizikových faktorov na odhad nebezpečenstva,
- dobrú prax pri plánovaní bezpečia,
- princípy účinných multiinštitucionálnych porad o individuálnych prípadoch.

Naše poznatky o dôsledkoch domáceho násillia na ženy a ich deti treba naďalej rozvíjať pomocou výskumu a evaluácie praxe, a formovať tak budúci vývoj v oblasti tvorby politík a v praxi inštitúcií. Tento vývoj budú ovplyvňovať aj všeobecnejšie diskusie o rodovej nerovnosti a násillí v rámci rôznych spoločenských kontextov a pokrok, ktorý sa v týchto oblastiach podarí dosiahnuť.

Ako sme uviedli v úvode tohto materiálu, európske partnerské organizácie, ktoré sa podieľajú na projekte Protect II, vychádzajú z rozmanitých kontextov a z rôznych prístupov k riešeniu tohto spoločenského problému. Tento tréningový materiál sa zasadzuje za výraznejšie rozvíjanie kapacít v oblasti opatrení na odhad nebezpečenstva a manažment bezpečia vo forme partnerskej spolupráce medzi ženskými MVO a štátnymi orgánmi. Mnohým odborníčkam a odborníkom, ktorí tento materiálvidia po prvýkrát, sa to môže v súčasnosti javiť ako príliš vzdialený cieľ. Napriek tomu dúfame, že tento materiál bude inšpiráciou k motivácii a záväzku, ktoré sú nevyhnutné na to, aby sme sa mohli vydať na cestu multiinštitucionálnej spolupráce, a že ponúkne realistické a dosiahnuteľné návrhy na jej realizáciu.

Dlhodobú aktuálnosť tohto materiálu sme rozšírili tým, že ponúkame prílohu s pracovnými listami, ktoré si trénerky a tréneri môžu upraviť a prispôbiť tak, aby zaručili ich dôveryhodnosť a užitočnosť pre všetky cieľové skupiny. Pri úpravách pracovných listov je však nesmierne dôležité, aby základné princípy obsiahnuté v tomto materiáli zostali zachované.

Preto na záver pripomíname:

Kľúčové princípy, na ktorých sa zakladá tento tréningový materiál:

- Všetky intervencie sa musia orientovať na ženu zažívajúcu násilie a jej deti.
- Pozornosť sa zameriava na zlepšenie služieb a poskytnutie pozitívnej skúsenosti a bezpečia ženám zažívajúcim násilie a ich deťom.
- Partnerstvo inštitúcií a spolupráca medzi nimi môžu byť účinným spôsobom na podporu žien vystavených vysokému stupňu nebezpečenstva, resp. ohrozenia násilím.
- Intervencie a služby musia byť nediskriminujúce a v každom prípade sa vyhýbať všetkým formám obviňovania obetí.
- Každá žena má právo na to, aby ju v multiinštitucionálnych partnerstvách a na poradách o individuálnych prípadoch zastupovali nezávislé ženské podporné organizácie, ktoré hája jej potreby a záujmy.
- Pre deti treba zabezpečiť nezávislú obhajobu ich práv.
- Intervencie a služby majú presadzovať právo žien na život bez násilia, právo na posilnenie a sebaurčenie a právo na dôvernosť informácií.
- Násilie nie je súkromný, ale verejný problém, preto nesmieme násilie v súkromnej sfére vnímať ako menej závažné než iné formy násilia.
- V ženách a deťoch v žiadnom prípade nesmieme vyvolať pocit, že sú za násilie, ktoré zažili, zodpovedné; pre násilie neexistuje ospravedlnenie, násilné správanie je nutné zastaviť a voči páchatel'om treba vyvodiť zodpovednosť.

Je nevyhnutné, aby sa aktivity všetkých inštitúcií a organizácií, ktoré sa usilujú predchádzať násiliu páchanému na ženách, riadili týmito princípmi. V tomto zmysle znie najdôležitejší odkaz pre všetky zainteresované strany:

Život bez násilia je základné ľudské právo, nie privilégium.

Kontakty

Meno	Organizácia	Krajina	E-mail	Webová stránka
Rosa Logar				
Ute Rösemann	WAVE – Women Against Violence	Austria	office@wave-network.org	www.wave-network.org
Branislava	Europe			
Marvanová Vargová				
Hazel Kemshall	De Montfort University, Leicester	United Kingdom	kemshall@dmu.ac.uk	www.dmu.ac.uk
Sarah Hilder			shilder@dmu.ac.uk	
Diana Barran	CAADA – Co-ordinated Action Against	United Kingdom	diana.barran@caada.org.uk	www.caada.org.uk
Hannah Fisher	Domestic Abuse		hannah.fisher@caada.org.uk	
Albena Koycheva	Bulgarian Gender Research Foundation	Bulgaria	office@bgrf.org a.koycheva@yahoo.com	www.bgrf.org
Petra Švecová	ROSA – Centre for battered women	Czech Republic	poradna@rosa-os.cz info@rosa-os.cz	www.rosa-os.cz
Eha Reitelmann	Estonian Women's Associations Roundtable Foundation, Tallinn	Estonia	enu@enu.ee eha.reitelmann@gmail.com	www.enu.ee
Françoise Brié	FNSF, Federation National Solidarite	France	fr.brie@wanadoo.fr fnsf.siege@gmail.com	www.solidaritefemmes.org
Christine Clamens				
Constance Sciamia				
Kornelia Krieger	Women Counseling Centre Osnabrück, Frauenberatungsstelle Osnabrück	Germany	krieger@frauenberatung-os.de	www.frauenberatung-os.de/main.php
Angela Romanin	Casa delle Donne per non subire violenza	Italy	casadonne@women.it	www.casadonne.it
Urszula Nowakowska	Women's Rights Center/Centrum Praw Kobiet	Poland	urszula.nowakowska@cpk.org.pl	http://temida.free.ngo.pl
Katarína Farkašová	Alliance of Women in Slovakia	Slovakia	alianciazien@alianciazien.sk	www.alianciazien.sk
Dušana Karlovská	FENESTRA Women's Interest Association	Slovakia	dusana@fenestra.sk ; fenestra@fenestra.sk	www.fenestra.sk
Aspacia	ASPACIA Madrid Asociación para la Convivencia	Spain	asociacion-aspacia@asociacion-aspacia.org	www.asociacion-aspacia.org
Nicolás González	General Directorate for Gender Based Violence Prevention and Youth Reform (former IMRM)	Spain	violenciadegenero@carm.es	www.carm.es
Angela Beausang			info@roks.se	
Agneta Sjöqvist	ROKS, National Organisation for Women's and Girls Shelters' in Sweden	Sweden	agneta.sjoqvist@roks.se	www.roks.se
Lena Björk			lana.bjork@roks.se	



**WAVE (Women Against Violence Europe)
European Network and European Info
Centre Against Violence
Bacherplatz 10/4, A-1050 Vienna, Austria**

**Email: office@wave-network.org
www.wave-network.org**